सुनवर्षी नगरपालिका

नगरकार्यपालिकाको कार्यालय

डाइनियाँ, मोरङ्ग

मन्तव्य

संघीय लोकतान्त्रिक गणतान्त्रात्मक नेपालको संविधान बमोजिम गठित स्थानिय तह यस नगरपालिकाको तेश्रो नगर सभा विभिन्न छलफल, गोष्ठि, विषयगत समितिहरुको निर्णय, वडागत छलफल आदी कार्यहरु गर्दै सम्पन्न गर्ने कार्य भएको छ । यस प्रकृयामा नेपाल सरकारको निति, नियम र निर्देशन तथा नगरपालिकाले वेला वेलामा गरेको निर्णय तथा दृष्टिगत गरेका लक्ष्यहरुलाई समेट्ने प्रयासको फलस्वरुप यस पुस्तक प्रकाशनको चरणमा आई पुगेको हो ।

नयाँ परिवेश, नौलो अभ्यास तथा पुरानो अनुभवको बावजुद नेपाल सरकारले गरेको परिपत्र, नमूना कानून, पुरानो अभ्यास र अनुभवहरु सँगाल्दै योजना तर्जुमा गरी आ.व.२०७५/०७६ मा गरिने आवधिक तथा बहुवर्षिय योजनाहरुलाई प्राथमिकता साथ छनौट गरिएको छ । यस नगरसभाले रणनीतिक तथा गौरवका बहुवर्षिय योजनाहरु पनि छनौट गरेको छ। यस नगरको सर्वांगिण विकास शिक्षा, कृषि, स्वास्थ र पूर्वाधार मुल नारा दिई रोजगारीका कार्यक्रमहरु, पर्यटन विकास तथा आगन्तुकलाई आकर्षित गर्ने खालका योजनाहरु समावेश गरिएकोले यस नगरपालिकाको सुन्दर तथा सुरक्षित भविश्यको कल्पना गर्न हामी सफल भएका छौ । महत्वाकांक्षि तथा रणनीतिक योजनाहरु सफल पार्न नगरवासी दाजुभाई तथा दिदीबहिनीहरुलाई हार्दिक अनुरोध गर्न चाहन्छु। जुनसुकै ठाउँको पनि विकास जनप्रतिनिधि, जनता र कर्मचारीको संयूक्त प्रयासले मात्र संभव हुन्छ त्यसैले रचनात्मक सहयोग र अमुल्य सुझावको हामी आकांक्षी छौ ।

यस नगरसभा सम्पन्न गर्ने महान कार्यको क्रममा तथा योजना छनोट र प्राथमिकिकरण गर्ने कार्यमा मलाई तथा नगरकार्यपालीकालाई सहयोग गर्नु हुने र काँधमा काँध मिलाएर अहोरात्र खटिनु हुने मेरा सहकर्मी कर्मचारी साथीहरुलाई म हृदय देखि धन्यवाद दिन चाहन्छु । दोश्रो नगरसभा २०७५ लाई सफल पार्न सहयोग गर्नु हुने सम्पुर्ण नगरवासी दाजुभाई तथा दिदीबहिनी, मा.सांसद श्री डा.मिनेन्द्र रिजाल ज्यू, विभिन्न संघसंस्था, क्रियाशिल राजनितिक दल, पत्रकार मित्रहरु तथा रेडियो सुनाखरी एफ.एम. लाई हृदय देखि धन्यवाद दिन चाहन्छु । वडा समितिका सदस्यज्युहरु, विभिन्न विषयगत समितिहरुका सदस्यज्यूहरु, नगर प्रमुखज्यु, नगर उपप्रमुखज्यू तथा सम्पुर्ण नगरपालिकाका सदस्यज्युहरु लाई दोश्रो नगरसभा सफलतापूर्वक सम्पन्न गर्नु भएकोमा हार्दिक बधाई तथा तथा धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

राजकुमार के.सी.
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

सुनवर्षी नगरपालिकाको परिचय

ऐतिहासिक पृष्ठभूमि, नामाकरण, अवस्थिति, सिमाना र क्षेत्रफल

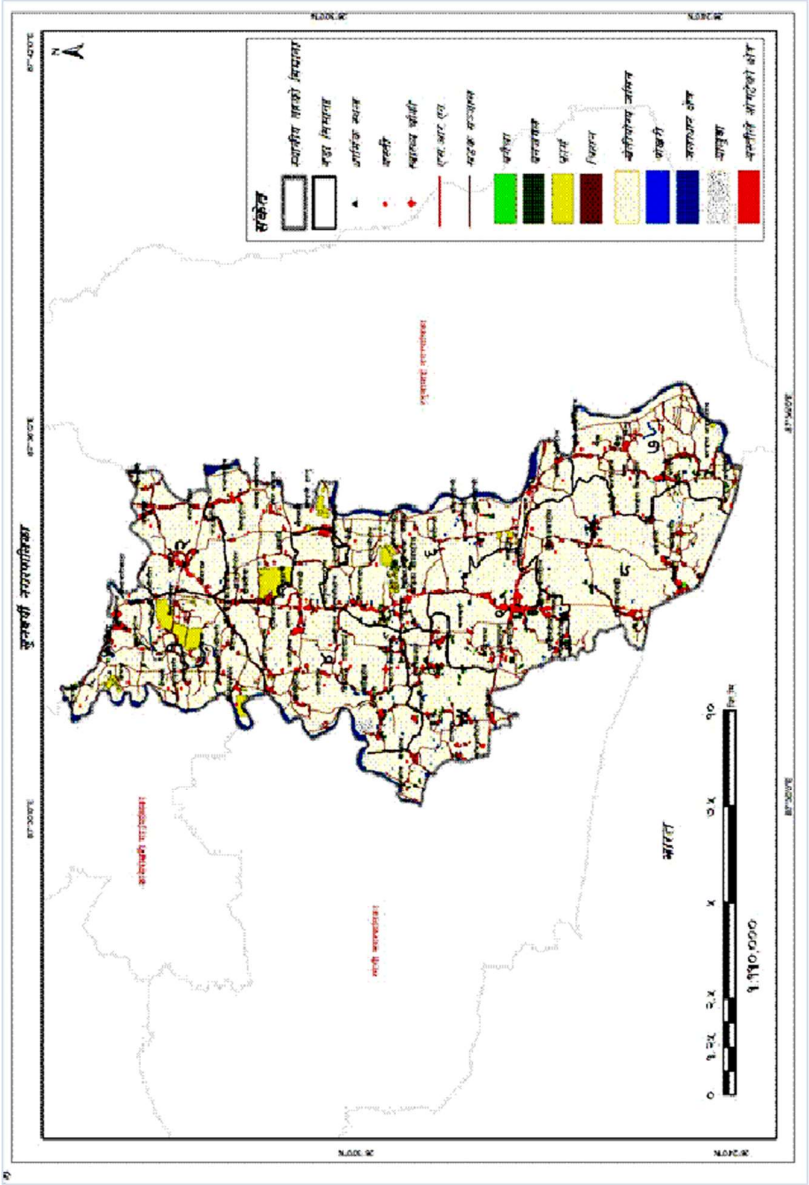

नगरपालिकाको समग्र वस्तुगत विभाजन

सुनवर्षी नगरपालिका नेपालको प्रदेश नं १ अन्तर्गत मोरङ जिल्लामा पर्दछ ।साविक गोविन्दपुर गाउँ विकास समितिको वडा नं ४ र हाल रतुवामाई नगरपालिका वडा नं ५ मा अवस्थित प्राकृतिक, धार्मिक तथा सांस्कृतिक महत्व बोकेको सुनवर्षी पोखरीको नामबाट यस सुनवर्षी नगरपालिकाको नाम सुनवर्षी रहन गएको र यस नगरपालिकाको केन्द्र वडा नं ९ को डाईनियाँमा रहेको छ । सुनवर्षी पोखरी रहेको स्थानमा प्रत्येक वर्ष बैशाख १ गते धार्मिक मेला लाग्ने गर्दछ । विशेषगरी यस स्थानलाई राजवंशी समुदायले पवित्र तीर्थस्थलको रुपमा आस्था राख्ने गर्दछन्।जनश्रुती अनुसार परापूर्वकालमा यस स्थानमा सुनवर्षी नामक राजाले राज्य गर्दथे र त्यस बखत कुनै घरमा विवाह तथा अन्य ठूला सांस्कृतिक वा धार्मिक कार्यहरु गर्दा आवश्यक पर्ने भाँडा तथा गहना माग्दा यसै पोखरीबाट रहस्यमय ढंगले निस्कन्थे भन्ने भनाइ छ ।यस पोखरीको छेउबाट बक्राहा खोला बग्ने गर्दछ।

यसको ऐतिहासिक पृष्ठभूमी हेर्दा विभिन्न राज्यहरुको अधिनमा रहि नेपाल एकीकरण पश्चात हालको अवस्थामा आइपुगेको पाइन्छ ।प्राचीन कालमा यो प्राज्योतिष राज्य पछि मत्स्य देश र त्यसपछि क्रमश मिथिला राज्य, पुण्ड्र राज्य र किराँतको अधिनमा रहेको थियो ।नेपाल एकीकरण भन्दा ठिक अगाडि भने यो क्षेत्र पूर्व विजयपुर, पाल्पानी सेन राज्य र मकवानपुर राज्यको अधिनमा रहेको पाइन्छ । सेनहरुको शासन पूर्व धनपाल नामक रजौटाको अधिनमा रहेको थियो ।त्यस धनपाल रजौराको दरबारका शासन पूर्व धनपाल नामक रजौटाको अधिनमा रहेको थियो ।त्यस धनपाल रजौटाका दरबारका अवशेषहरु हालसम्म समेत संरक्षण गरेर राखिएको छ जसलाई हाल धनपाल गदीका नामले चिनिन्छ । वि.सं. १८३१ मा यो क्षेत्र पृथ्वीनारायण शाहको एकीकरण अभियान सँगै हालको नेपालमा गाभिन पुगेको हो ।

भौगोलिक हिसाबले ८७° २९' ५६" देखि ८७° ३६' १" पूर्वी देशान्तर र २६° २३' ३६" देखि २६° ३४' ३५" उत्तरी अक्षांशमा अवस्थित सुनवर्षी प्रदेश नं. १ क्षेत्रको एउटा प्रमुख

धार्मिक, ऐतिहासिक तथा व्यवसायिक औधोगिक क्षेत्र हो ।त्यसैगरी १०६.४ वर्ग कि.मी. क्षेत्रफल रहेको यस नगरपालिकाको उत्तरमा पथरी शनिस्चरे नगरपालिका, पश्चिमतिर रंगेली नगरपालिका र कानेपोखरी गाउँपालिका, दक्षिणमा भारतको बिहार राज्यको सिकटी बजार रहेको छ भने पूर्वमा रतुवामाई नगरपालिका रहेका छन् ।सुनवर्षी नगरपालिकालाई २०७३/११/२२ गते नगरपालिका घोषणा गरिएको हो । नगरपालिकाको तापक्रम वि.स. २०७३ मा न्यूनतम ४.९ डिग्री सेल्सियसदेखि अधिकतम तापक्रम ४०.५ डिग्री सेल्सियस सम्म रहेको पाइन्छ।

मोरङ जिल्लामा नयाँ गठन भएका नगरपालिकाहरुमा विकासको राम्रो सम्भावना बोकेको नगरपालिकाको रुपमा सुनवर्षी नगरपालिका त छँदैछ यसका अतिरिक्त यहाँका सचेत राजनैतिक दल र उत्प्रेरित नगरवासी समेत यो नगरपालिकाका दरिलो अनि दिगो विकासको श्रोतका रुपमा रहेका छन् । यस नगरपालिकामा विभिन्न जातजाति तथा धर्म मान्ने व्यक्तिहरुको बसोबास रहेको छ । राष्ट्रिय जनगणना २०६८ को तथ्याङ्क अनुसार सबैभन्दा बढी मुसलमान जाति ८,४४७ जना (१६.६४%), दोस्रोमा राजवंशी ५,७५३ (११.३३%) र तेस्रोमा केवरत ४,८६९ (९.५९ %) हरुको बसोबास रहेको छ । तराईं क्षेत्रमा रहेको यस नगरमा व्यापार, लघु उद्योग, प्राकृतिक श्रोत तथा सामाजिक महत्वका क्षेत्रहरु रहेका छन् । औषत पारिवारिक आम्दानीमा कृषि व्यवसायको सबैभन्दा ठूलो हिस्सा रहेको छ र स्थानीय बासिन्दाको आम्दानीको अन्य मुख्य श्रोत व्यापार, लघु उद्योग, नोकरी साथै वैदेशिक रोजगारी पनि एक हो । परम्परागत प्रणालीको कृषि ब्यवसायको विकल्प खोजिरहेका यहाँका बासिन्दा क्रमशः आधुनिक जीवनशैलीमा रमाउन थालेका छन् । स्थानीय जनशक्ति मजदुरी तथा अध्ययनका लागि विदेशिने क्रम अत्यधिक बढिरहेको छ । यस नगरमा आधारभूत देखि उच्च शिक्षासम्म प्रदान गर्ने निजी र सामुदायिक गरेर ५७ विद्यालय रहेका छन् । अध्ययनका लागि यस नगरका शैक्षिक संस्थाहरुमा स्थानीय विद्यार्थीका अलावा अन्य छिमेकी गाउँपालिका/ नगरपालिका तथा जिल्लाबाट समेत आउने गरेका छन् । अधिकांश घरमा विद्युतीकरण भएतापनि केही सिमान्तकृत वर्गमा रहेका नागरिक भने विद्युतीय उपभोगको पहुँचमा पुग्न

सकिरहेका छैनन् । विगतमा लामो समयसम्म स्थानीय निकायमा जनप्रतिनिधिको अभाव, योजनाबद्ध विकास कार्यक्रम कार्यान्वयनमा कठिनाई तथा आवश्यक आर्थिक व्यवस्थापनमा कठिनाई हुनुले यस नगरपालिका क्षेत्रको अपेक्षित विकास हुन सकिरहेको देखिँदैन । विभिन्न समुदाय, जातजातिका मानिसको बसोबास रहेको यस क्षेत्रमा विभिन्न चाडपर्व मनाउने गरिन्छ । दशैं, तिहार, माघी, महाशिवरात्री, कृष्णजन्माष्टमी, बकरइद, रमजान, छठ, होली, बुद्धजयन्ती, क्रिसमस आदि यहाँका प्रमुख चाडपर्वको रुपमा रहेको पाईन्छ ।

राजनैतिक तथा प्रशासनिक केन्द्र

नेपाल संविधानको धारा २९५ को उपधारा (३) बमोजिम गठित गाउँपालिका, नगरपालिका तथा विशेष, संरक्षित वा स्वायत्त क्षेत्रको संख्या तथा सिमाना निर्धारण आयोगले मिति २०७३ पुस २२ मा पेश गरेको प्रतिवेदन अनुसार माननीय संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रीको संयोजकत्वमा गठित समितिले मिति २०७३/११/२० मा पेश गरेको प्रतिवेदनको आधारमा नेपाल सरकारले मिति २०७३/११/२२ मा देहाय बमोजिम साविकका रंगेली नगरपालिका (९–११), अमरदह, गोविन्दपुर (२, ५, ६, ८, ९), वरडंगा (२, ३, ६, ८, ९) र डाइनिया गाविस समावेश गरी ९ वडाहरु कायम गरी सुनवर्षी नगरपालिका गठन गरिएको हो । हाल सुनवर्षी नगरपालिकाको संरचना यस प्रकार रहेको छ ।

तालिका नं १: सुनवर्षी नगरपालिकाको वडा विभाजन

वडानं.	समावेश भएका साविक गा.वि.स. र न.पा.हरु	साविकको वडा नं.
१	अमरदह	४–६
२	अमरदह	१–३
३	अमरदह	८
	गोविन्दपुर	२

स्वास्थ्य र पूर्वाधार ,शिक्षा ,कृषि"सुनवर्षी विकासको मुख्य आधार"

वडानं.	समावेश भएका साविक गा.वि.स. र न.पा.हरु	साविकको वडा नं.
४	अमरदह	७,९
	रंगेली	११
५	रंगेली	९,१०
६	गोविन्दपुर	५,६,८,९
७	वरडंगा	२,३,६,८,९
८	डाइनियाँ	१-४
९	डाइनियाँ	५-९

क्र.सं.	नयाँ कायम वडा	समावेश गाविस / नगरपालिका	जनसंख्या	क्षेत्रफल (वर्ग कि.मी.)
१	१	अमरदह(४-६)	४७८१	१२.६८
२	२	अमरदह(१-३)	३४२६	६.७
३	३	अमरदह (८) र गोविन्दपुर(२)	२७१४	८.०९
४	४	अमरदह (७,९) र रंगेली(११)	६८१३	१७.०६
५	५	रंगेली(९,१०)	५२३०	९.०४
६	६	गोविन्दपुर(५,६,८,९)	६७२६	१५.५
७	७	वरडंगा(२,३,६,८,९)	६६८०	११.०२
८	८	डाइनिया(१-४)	६९१२	१६.९५
९	९	डाइनिया(५-९)	७४७६	९.३५
	जम्मा		५०७५८	१०६.३९

माटोको बनावट र उर्वराशक्ति

प्राकृतिक सम्पदाको हिसाबले यो नगर कृषिको लागि उपयुक्त उर्वर माटोको धनी नगरपालिका हो ।

यहाँको ८८.७५ प्रतिशत भूभाग खेतीयोग्य जमिनले ओगटेको छ । त्यस्तै ०.३१ प्रतिशत जमिन वन जंगलले ओगटेको छ भने २.६३ प्रतिशत जल क्षेत्रले ओगटेको छ । नगरपालिकाको प्रमुख खाद्यान्न तथा अन्न बालीमा धान, गहुँ, मकै र दलहन वालीमा मास, मुसुरो, रहर आदी हुन् ।

नगरपालिकामा रहेका सम्भाव्यता र अवसरहरु

नगर क्षेत्रमा सेवामूलक, व्यवसाय, साना तथा ठूला उद्योगहरु, व्यापार, नोकरी वित्तीय सेवा जस्ता अवसरहरु छन् भने पोखरीहरुमा माछापालन व्यवसाय, आधुनिक कृषि, पशु पालन व्यवसाय जस्ता थप आर्थिक विकासका सम्भाव्यताका क्षेत्रहरू रहेका छन् ।

समग्रमा यस सुनवर्षी नगरपालिकाको नगर क्षेत्रमा हेर्दा कृषि पेशा अंगाल्ने घर परिवारको संख्या उच्च रहेको छ । नगरमा रहेको खेती योग्य जमिनमा खाद्यान्नको साथै अन्य नगदे तरकारी बाली, फलफूल, उखु, तोरी, तरकारी मसला तथा जडीबुटी र पशुजन्य उत्पादन बृद्धि गर्न सकिने प्रशस्त सम्भावनाहरू रहेको छ । आधुनिक कृषि प्रविधि,सिचाई, मल तथा औजारको अभाव हुनाको साथै सो को अधिकतम उत्पादन लागत मूल्यले गर्दा सो को प्रभावकारी प्रयोगमा कठिनाई हुन गई कृषि उत्पादनमा आवश्यकता अनुसार वृद्धि हुन सकेको छैन ।जनचेतना, सीप तथा व्यावसायीकरणको अभिवृद्धि, प्रविधि हस्तान्तरणको साथै आवश्यक प्रविधि,सिचाई, मल, बीउ बिजनको लागि ऋणको उपलब्धतामा सरलीकरण गरेर कृषि तथा पशुजन्य उत्पादनमा वृद्धि ल्याई आर्थिक स्थितिमा सुधार ल्याउन सकिने प्रशस्त सम्भावनाहरू रहेको छ ।

विभिन्न ऐतिहासिक, धार्मिक, साँस्कृतिक एवं पुरातात्विक महत्वका स्थलहरु रहेको यो नगरपालिकाका धरोहरको रुपमा विभिन्न किसिमका जातजातिका रहनसहन तथा चाडपर्व रहेका छन् भने धार्मिक, पौराणिक महत्वका स्थलहरू शिवालय मन्दिर, महाराज थान मन्दिर, दुर्गा मन्दिर, विष्णु मन्दिर, शिव मन्दिर, ग्रामथान, काशीधाम, नुरी जामे मस्जिद आदि नगरका प्रमुख पर्यटकीय आकर्षणको रुपमा रहेका छन् । प्रदेश नं १ को प्रमुख शहर अस्थायी राजधानी बिराटनगरबाट २९ कि.मीको दुरीमा रहेको यस नगरपालिका तराई क्षेत्रमा रहेको र राष्ट्रिय राजमार्ग सञ्जालमा सहज ढंगले जोडिएको नगरपालिका हो । यो नगरपालिकाको डाईनियाँ केन्द्र रहेको यस क्षेत्रभित्र स–साना बजारहरु जस्तै :- अमरदह, दोहमना, टकुवा, बरडंङ्गा आदि रहेका छन् ।

नगरपालिकाको अन्तर गाउँपालिका/नगरपालिकासँग सम्बन्ध

नगरपालिकाहरु बिच कुनै न कुनै रुपमा एक आपसमा सम्बन्ध रहेको हुन्छ । सम्बन्धको प्रकृति र दुरी नगरपालिकाहरू बिच फरक–फरक हुन सक्छ ।मानव विकासको लागि विभिन्न स्थानहरूमा आवत जावत गर्नु पर्ने, उपलब्ध स्रोत र साधनको परिचालन गर्ने क्रममा एक गाउँले अर्को गाउँमा निर्भर रहनु पर्ने हुन्छ । ती अन्तरनिर्भरताका मुख्य क्षेत्रहरू, यातायात, बसाईसराई, कृषि तथा पशु उपज, वन पैदावर, पर्यटन, रोजगारी, प्राकृतिक स्रोत उपयोग एवं व्यवस्थापन, शिक्षा, स्वास्थ्य आदि हुन्।यस नगरपालिकाको ज्यादा सम्बन्ध नजिकमा रहेका अन्य नगरपालिकाका बजार केन्द्रहरु सँग रहेको पाईन्छ।विशेषगरी नजिकमा रहेका पथरी र रंगेली साथै भारतको सिक्टी बजारमा यहाँका मानिसहरुको आवतजावत तथा वस्तुभाउ किनबेच र अन्य सम्बन्ध हुने गरेको छ।यस नगरपालिकाको डाईनियाँ तथा अमरदह बाट राजधानी काठमाण्डौ सम्मका लागि सिधै बस सेवा बाट आवत जावत गर्न सकिन्छ।यहाँका बासिन्दाहरुलाई एक आपसमा सम्पर्क स्थापित गर्ने प्रमुख सडकहरुमा डाइनिया–अमरदह–हसन्दह हुँदै पथरी जोड्ने सडक र दोहमना केचना–शन्श्चिरे हुँदै पथरी जोड्ने सडकहरु छन्।साथै हुलाकी राजमार्गले समेत अन्तर नगरपालिका सम्बन्धलाई सहज बनाएको छ । विशेष गरी दोहमना बजार केन्द्रमा पशु पञ्क्षीहरुको खरिद बिक्री हुने गर्दछ । मुलत दैनिक

उपभोग्य वस्तुहरु र अन्य प्रमुख सामग्रीहरु विराटनगर साथै पथरी र रंगेलीबाट आयात गर्ने गरिन्छ । यस अलावा भारतीय सिमा बजार सिक्टीबाट समेत सर सामानहरु भित्रिने गर्दछन्। खुल्ला सिमाका कारण भारतीय सिमा वारपारका इलाकाहरुबाट सर-सामान मात्र नभएर ऐतिहासिक काल देखि नै वैवाहिक सम्बन्ध समेत गाँस्ने परम्परा रहेकोले सुनवर्षीमा समेत यो रोटीबेटीको सम्बन्ध रहेको छ। बसाई सराईको प्रवृत्ति हेर्दा यस नगरपालिकामा पहाडी क्षेत्रबाट बसोबासका लागि आउने तथा यहाँबाट विराटनगर लगायतका शहरी क्षेत्रमा बसाई सरी जाने गरेको पाईन्छ। भौगोलिक रुपमा एउटै क्षेत्रमा अवस्थित भएतापनि सडक यातायातको सुविधाका कारणले सुविधा उपलब्ध गाउँहरूमा सेवा लिन आउने जाने चलन रहेको छ । मौसमी रोजगारको लागि पहाडबाट तराई झर्ने प्रचलन रहेको देखिन्छ । यसले गर्दा यस नगरपालिका र अन्य भौगोलिक क्षेत्रहरु वीचको सम्बन्ध सुदृढ भएको पाईन्छ । अनुपम प्राकृतिक सौन्दर्य, प्रचुर जैविक विविधता, बहुजातिय, बहुभाषिय बहुधर्म र सामाजिक विविधता एवं ऐतिहासिक तथा साँस्कृतिक सम्पदाले भरिपूर्ण नेपाल विश्व पर्यटन मानचित्रमा प्रमुख पर्यटकीय गन्तव्यस्थलको रुपमा सुपरिचित रहेको सन्दर्भमा यस नगरपालिकामा समेत उपरोक्त विशेषताहरु पाईन्छ। यसका लागि प्रायः सबै वडामा हिन्दू धर्म अनुसारका धार्मिक स्थलहरू रहेका छन् । ग्रामथान तथा मन्दिर र मस्जिदहरू प्रशस्त संख्यामा छन् । यहाँ दुई वटा चर्च पनि छन् । तिनीहरूमध्ये केहीको नाम सूची यहाँ प्रस्तुत गरिएको छ ।

क्र.स.	विवरण	वडा नं.
क	मन्दिर	
१	श्री शिवालय मन्दिर	२
२	श्री महाराजथान मन्दिर	२
३	श्री दुर्गा मन्दिर	२
४	श्री महाराजथान	२
५	श्री विष्णु मन्दिर	४
६	श्री शिव मन्दिर	४
७	श्री ग्रामथान	४

क्र.स.	विवरण	वडा नं.
८	श्री काशीधाम	४
९	श्री शिव मन्दिर	५
१०	श्री महाराजथान	५
११	श्री राधाकृष्ण मन्दिर	५
१२	श्री रामजानकी मन्दिर	५
१३	श्री मठ मन्दिर(चारवटा)	६
१४	श्री ग्रामथान(पटियापाडा)	६
१५	श्री ग्रामथान(गजाधर)	६
१६	श्री ग्रामथान(सन्यासी)	६
१७	श्री ग्रामथान(खिखिरडाँगी)	६
१८	श्री शिव मन्दिर	७
१९	श्री लक्ष्मी मन्दिर	७
२०	श्री मोरिया चौढ	७
२१	श्री राजावलीमहाराजकुडेली	७
२२	श्री महाराज थान(बरडङ्गा)	७
२३	श्री महाराज थान(चैता)	७
२४	श्री महाराज थान(बरडङ्गा)	७
२५	श्री महाराज थान(बरडङ्गा)	७
२६	श्री महाराज बलीकुडेली	७
२७	श्री दिनाभद्री मन्दिर	८
२८	श्री सन्सारीमाइ मन्दिर	८
२९	श्री महाराज थान	८
३०	श्री काली मन्दिर	८
३१	श्री नागेश्वरनाथ महादेव	९
३२	श्री सामेनाथ मन्दिर	९
३३	श्री महावीर मन्दिर	९
३४	श्री दुर्गा मन्दिर	९
३५	श्री सरस्वती मन्दिर	९
३६	श्री माहाराजथान	९

क्र.स.	विवरण	वडा नं.
ख	मस्जिद	
	नुरीजामे मस्जिद	७
	मस्जिद	७
ग	चर्च	
	चर्च	२
	चर्च	८

मुख्य चाडपर्वहरु

यस नगरपालिकामा विभिन्न जाति, धर्म सम्प्रदाय र भेषभुषाका मानिसहरु बसोबास गर्दछन् । यहाँ अधिकांश मुस्लिम धर्म मान्ने मधेसी मूलका मानिसहरु छन् साथै केही पहाडी मूलका मानिसहरु पनि यहाँ रहेका छन् । सबै जातजाति र सम्प्रदायका आ–आफ्नै खाले धर्म संस्कृति र चालचलनहरु छन् । जसमा बडादशैं, तिहार, रामनवमी, इद, मोहरम, महाशिवरात्री, हरितालिका, श्री पञ्चमी, श्री कृष्ण जन्माष्टमी, विवाह पञ्चमी, छठ, होली, चैते दशैं, साउने–माघे सक्रान्ती, मातातीर्थ औंसी, अक्षय तृतीया, हरिशयनी–हरिबोधनी एकादशी, नागपञ्चमी, रक्षाबन्धन (जनैपूर्णिमा), कुशे औंसी, बालाचतुर्दशी, कोजाग्रत पूर्णीमा, श्री स्वस्थानी पूर्णिमा, नयाँ वर्ष, सोह्रश्राद्ध, बुद्धजयन्ती, क्रिशमस डे, अंग्रेजी नयाँ वर्ष आदि चाडपर्वहरु रहेका छन् ।

सुनवर्षी नगरपालिकाका जनताले मनाउने चाड पर्व तथा जात्राहरू केही आफनै विशिष्ट किसिमका छन् भने केही राष्ट्रिय प्रकृतिका छन् । सुनवर्षीका जनताले मनाउने केही प्रमुख पर्व तथा चाडहरू निम्न अनुसार रहेका छन् ।

जात्रा तथा मेला

१. **सुनवर्षी मेलाः** सुनवर्षी मेला बैशाख १ गाते मनाइने एउटा प्रदेश नं १ को ठूलो मेलाको रुपमा लिइन्छ ।सुनवर्षी महाराजको मन्दिर समेत रहेको सुनवर्षी पोखरीको नजिक लाग्ने यस मेलामा प्रदेश नं १ का साथै भारतको विभिन्न स्थानबाट समेत आउने मानिसहरुको उल्लेखीय उपस्थिति हुने गरेको पाइन्छ । विशेषगरी यहाँका आदिवासी राजवंशीहरुको आराध्यदेव महाराजा धनपाल आउने दिनको रुपमा यो पर्व मनाइन्छ ।

२. **काँटा मेलाः** यो मेला अमरदहमा हरेक वर्ष बैशाखमा लाग्ने यहाँको चर्चित र लोकप्रिय मेला हो । विशेष गरी थारु र मैथिली भाषी समुदायले काँटा नृत्य गरेर मनाउने भएकोले काँटा मेला भनिएको हो ।

३. **कमलपोखरी मेलाः** विशेषगरी बौद्ध धर्ममा आस्था राख्ने किरात समुदायको मानिसहरुले बुद्ध जयन्तीको बेला अमरदहमा रहेको कमल पोखरीमा यो मेला मनाउने गर्दछन् । यस मेलामा साकेला थानमा चण्डीनाच (साकेला) नाच्ने गरिन्छ ।

४. **महाराज थान मेलाः** चैत बैशाखमा महिनामा मनाइने यो मेला विशेषगरी राजवंशीहरूका आराध्यदेव महाराज धनपालको पूजा आजा तथा सम्झना गरेर मनाइने गर्दछन् ।

जनसंख्या विवरण

जनसंख्याको विवरण नेपालमा नगरस्तरमा जनसंख्याको विविध पक्षको तथ्याङ्क प्रत्येक १० वर्षमा हुने राष्ट्रिय जनगणनाको साथै नगरस्तरमा घरधुरी तथ्याङ्क संकलन मार्फत समेत प्राप्त हुने गरेको छ । यहाँ राष्ट्रिय जनगणनाबाट प्राप्त नतिजाको आधारमा जनसंख्याका विविध पक्षहरुको विश्लेषण गरिएको छ ।

जनसंख्या विवरण

विवरण	वि.सं.२०६८
जम्मा जनसंख्या	५०७५८
पुरुष	२४९५७ (४९.१७)
महिला	२५८०१ (५०.८३)
लैंगिक दर (पुरुष र महिला संख्या १००)	९६.७३
जम्मा घरधुरी	१०,७९५
औषत परिवार आकार	४.७०
५ वर्ष र सो भन्दा माथिको साक्षरतादर	५७.१४
जनघनत्व (प्रतिवर्ग कि.मी.)	४७७

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०६८

माथिको तालिका बमोजिम यस नगरपालिकाको जनसंख्याको विवरण दर्शाईएको छ । राष्ट्रिय जनगणना, २०६८ अनुसार सुनवर्षी नगरपालिकाको जनसंख्या ५०,७५८ रहेको छ जस मध्ये पुरुष ४९.१७ प्रतिशत (२४,९५७ जना) र महिला ५०.३८ प्रतिशत (२५,८०१ जना) रहेका छन् । सोही अनुसार लैंगिक अनुपात ९ अर्थात् प्रति १०० महिलामा पुरुषको संख्या ९६.७३ रहेको छ । जनघनत्व ४७७ जना प्रति वर्ग किलोमिटर रहेको छ । राष्ट्रिय जनगणना २०६८ अनुसार यस नगरपालिकाको कुल जनसंख्या मध्ये ५६.७३ प्रतिशत १५ देखि ५९ वर्ष उमेर समूहका, ३५.५९ प्रतिशत १४ वर्ष वा सो भन्दा कम उमेरका र ७.६७ प्रतिशत ६० वर्ष वा सो भन्दा माथिल्लो उमेर समूहका रहेका छन् । राष्ट्रिय जनगणना २०६८ अनुसार सुनवर्षी नगरपालिकामा १०,७९५ घरपरिवार रहेका छन् । पछिल्लो राष्ट्रिय जनगणना, २०६८ बमोजिम यस नगरपालिकाको कुल जनसंख्या मध्ये १.८५ प्रतिशत (९४२ जना) अपाङ्गता भएकाहरू रहेका छन् । जसमध्ये ५६४ जना पुरुष र ३७८ जना महिला छन् । हाल यस नगरपालिकामा प्रति परिवार औषत ४.७० जना सदस्य रहेको देखिन्छ ।

वडागत क्षेत्रफल, जनसंख्या तथा घरधुरी विवरण

वडा नं.	जम्मा क्षेत्रफल	औषत घरधुरी आकार	जम्मा घरधुरी संख्या	पुरुष	महिला	जम्मा जनसंख्या	जनघनत्व
१	१२.६८	४.३९	१,०९०	२२०४	२५७७	४,७८१	३७७
२	६.७	४.३७	७८४	१६३७	१७८९	३,४२६	५११
३	८.०९	४.५६	५९५	१३०३	१४११	२,७१४	३३५
४	१७.०६	४.६३	१,४७२	३२६१	३५५२	६,८१३	३९९
५	९.०४	४.३५	१,२०३	२५८१	२६४९	५,२३०	५७९
६	१५.५	४.६२	१,४५५	३२४१	३४८५	६,७२६	४३४
७	११.०२	५.२१	१,२८२	३४१०	३२७०	६,६८०	६०६
८	१६.९५	५.०३	१,३७३	३५५६	३३५६	६,९१२	४०८
९	९.३५	४.८५	१,५४१	३७६४	३७१२	७,४७६	८००
जम्मा	१०६.३९	४.७०	१०,७९५	२४९५७	२५८०१	५०,७५८	४७७

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०६८

कुल ९ वडाहरुमा विभाजित यस नगरपालिकाको वडागत जनसंख्याको तुलनात्मक विश्लेषण गर्दा सबैभन्दा धेरै जनसंख्या भएको वडा नं ९ रहेको छ जसमा जम्मा जनसंख्या ७,४७६ मध्ये जहाँ पुरुषको संख्या ३,७६४ जना र महिलाको ३,७१२ जना रहेका छन् । यस वडाको औषत परिवार आकार ४.८५ र घरधुरी संख्या १,५४१ रहेको छ । त्यस्तै सबैभन्दा थोरै जनसंख्या भएको वडा नं. ३ रहेको छ जसको जनसंख्या २,७१४ जहाँ पुरुषको संख्या १,३०१ जना र महिलाको संख्या १,४४१ जना रहेको छ भने घरधुरी संख्या ५९५ र औषत परिवार संख्या ४.५६ रहेको छ ।

३.६ जातजाति समूह अनुसार जनसंख्याको विवरण

सुनवर्षी नगरपालिकामा मुसलमान, राजवंशी, केवरत, मुसहर, गंगाई, क्षेत्री, यादव तेली, ब्राम्हण (पहाडी), सतार, मल्लाहा, हजाम/ठाकुर, दुसाध/पासवान/पासी, खात्वे, राई, माझी, तामाङ, कामी, सन्यासी, सार्की, दमाई, नेवार, ताजपुरिया, जनजाति अन्य, दलित अन्य, तराई अन्य आदि जातका मानिसहरु वसोवास गर्दछन । सुनवर्षी नगरपालिका मुख्य तराई भागमा भएको हुदा यहांको सामाजिक जनजीवन तथा पद्धतिमा पनि आफ्नै विशेषता छन् । यहां विशेषत मुसलमान, मुसहर, राजवंशी, केवरत वस्तीहरु छन् भने यी जाति लगायत विभिन्न जातिको बसोबास रहेको तथ्याङ्क देखाउँछ । यहाँ कुल जनसंख्यामा मुसलमान जाति सबैभन्दा बढी १६.६४ प्रतिशत रहेको देखिन्छ । यसैगरी सुनवर्षी नगरपालिकाको जाति अनुसार जनसंख्याको वितरणलाई तल तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

सुनवर्षी नगरपालिकाको जनसंख्या र जातजातिको विवरण

क.सं.	जातजाति	जम्मा	प्रतिशत	क.सं.	जातजाति	जम्मा	प्रतिशत
१	मुसलमान	८४४७	१६.६४	१२	दुसाध/पासवान/पासी	९५१	१.८७
२	राजवंशी	५७५३	११.३३	१३	हजाम/ठाकुर	७७९	१.५३
३	केवरत	४८६९	९.५९	१४	खात्वे	६४९	१.२८
४	मुसहर	४२१९	८.३१	१५	राई	६३२	१.२५

क.सं.	जातजाति	जम्मा	प्रतिशत	क.सं.	जातजाति	जम्मा	प्रतिशत
५	गन्गाई	४२१०	८.२९	१६	नेवार	६०७	१.२०
६	क्षेत्री	२८४३	५.६०	१७	माझी	५८७	१.१६
७	यादव	२४४	४.८२	१८	तामाङ	५४६	१.०८
८	तेली	१९८७	३.९१	१९	ताजपुरीया	५२१	१.०३
९	ब्राम्हण(पहाडी)	१८४७	३.६४	२०	आदिवासी/जनजातिअन्य	१५४९	३.०५
१०	सतार/सन्थाल	१६७४	३.३०	२१	दलितअन्य	१६९२	३.३३
११	मल्लाहा	११९७	२.३६	२२	अन्य	२७५५	५.४३
						जम्मा	१००.००

स्रोतः केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, वि.सं. २०६८

यस नगरपालिकाको सामाजिक संरचना विविधतायुक्त रहेको पाईन्छ । नगरपालिकाको सामाजिक संरचना हेर्दा बहुभाषी, बहुधार्मिक र बहुजातिय संरचना रहेको देखिन्छ । पछिल्लो राष्ट्रिय जनगणना, २०६८ अनुसार सुनवर्षी नगरपालिकामा विभिन्न जातजातिको बसोबास रहेको देखिन्छ ।

यसरी मोरङ जिल्लामा अवस्थित यस सुनवर्षी न.पा. मा विभिन्न जातजाति, समूहअनुसार जनसंख्याको अवस्थालाई हेर्दा सबैभन्दा बढी मुसलमान ८,४४७ जना (१६.६४ प्रतिशत), दोस्रोमा राजवंशी ५,७५३ (११.३३ प्रतिशत), तेस्रोमा केवरत ४,८६९ (९.५९ प्रतिशत) रहेको देखिन्छ । त्यसैगरी मुसहर ४,२१९ (८.३१ प्रतिशत) र गन्गाई ४,२१० (८.२९ प्रतिशत) रहेका छन् । यस्तै क्षेत्री, यादव तेली, ब्राम्हण (पहाडी), सतार, मल्लाहा, हजाम/ठाकुर, दुसाध/पासवान/पासी, खात्वे, राई, माझी, तामाङ, विश्वकर्मा, सन्यासी, सार्की, दमाई, नेवार, ताजपुरिया, जनजाति अन्य, दलित अन्य, तराई अन्य जातिहरुको पनि बसोबास रहेको देखिन्छ ।

घरमुलीको लैङ्गिक विवरण

वडा	पुरुष घरमुली भएको घरधुरी संख्या	महिला घरमुली भएको घरधुरी संख्या	जम्मा घरधुरी संख्या
१	७५०	३४०	१,०९०
२	५९४	१९०	७८४
३	४९२	१०३	५९५
४	१२२४	२४८	१,४७२
५	१०६६	१३७	१,२०३
६	१२३०	२२५	१,४५५
७	११२०	१६२	१,२८२
८	१२२५	१४८	१,३७३
९	१३४३	१९८	१,५४१
कूल जम्मा	९०४४	१७५१	१०७९५
प्रतिशत	८३.७८	१६.२२	१००

श्रोतः केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, २०६८

नेपालको राष्ट्रिय जनगणना २०६८ को नतिजा अनुसार जम्मा १०,७९५ घरधुरी संख्या रहेको यस नगरपालिकामा ८३.७८ प्रतिशत घरमा चाहिँ पुरुषहरु नै घरमुली भएर घरको मुख्य जिम्मेवारी लिइएको पाइन्छ भने सानो हिस्सामा १६.२२ प्रतिशत महिलाहरु घरमुली भई घरको मुख्य जिम्मेवारी लिइएको देखिन्छ ।

नगरपालिका भू–उपयोगको विवरण

सुनवर्षी नगरपालिका विद्यमान भू–उपयोग हेर्दा नगरका ८८.७५ प्रतिशत (९४.४३ वर्ग कि.मी.) जग्गा खेतियोग्य जमिनको रुपमा रहेको छ भने ०.३१ प्रतिशत (०.३४ वर्ग कि.मी.) वनले ओगटेको छ । नगरपालिकामा बगिरहेका विभिन्न खोलानालाको किनारमा अवस्थित यस नगरपालिका खेतीयोग्य जमिनको उर्वराशक्ति उच्च रहेको छ । त्यस्तै नगरपालिकामा जल क्षेत्रले २.६३ प्रतिशत (२.८१ वर्ग कि.मी) भूभाग ओगटेको छ । फार्मले २.०३ प्रतिशत (२.१६ वर्ग किलोमिटर), बस्तीले ५.६४ प्रतिशत (६ वर्ग किलोमटर) र अन्यले ०.६० प्रतिशत (०.६५ वर्ग किलोमिटर) ओगटेको छ । भू–उपयोगको विस्तृत विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

भू–उपयोग विश्लेषण २०७४

विवरण	क्षेत्रफल (वर्ग कि.मी. मा)	प्रतिशत
खेति योग्य जमिन	९४.४३	८८.७५
वन जंगल	०.३४	०.३१
पानी	२.८१	२.६३
फार्म	२.१६	२.०३
बस्ती	६	५.६४
अन्य	०.६५	०.६०
जम्मा	१०६.४	१००.००

शहरीकरणको स्वरुप नगरपालिकाको कुल १०,७९५ परिवारहरू मध्ये, घरको जग काठको खम्बा गाडेका घरधुरी ५४.२० प्रतिशत, बाहिरी गारो बाँसजन्य सामग्री भएका घरधुरी ८३.६९ प्रतिशत र जस्ता/टिन/चदरा छाना भएका घरधुरी ६९.५१ प्रतिशत छन् । नगरपालिकामा कुल ७१ (०.६६ प्रतिशत) परिवारहरू मात्र घर भाडा लिई बसेका छन् भने १०,५६८ (९७.९० प्रतिशत) परिवारको आफ्नै घर रहेको छ । नगरभित्र ५ (०.०५ प्रतिशत) घरहरू विभिन्न संस्थाहरूले उपयोग गरेका छन् ।

मुख्य पेशा सम्बन्धी विवरण

नेपाल एक कृषि प्रधान देश भएकोले यहाँका मानिसहरूको परम्परागत पेशा पनि कृषि नै हो । यस नगरपालिकामा मुख्य तया खेतीपाती तथा पशुपालनमा यहाँ बासीन्दाहरु संलग्न छन् । साथै पछिल्लो समय यहाँका किसानहरू मत्स्य पालनतर्फ पनि आकर्षित भइरहेको पाइएको छ ।

सुनवर्षीका मानिसहरूको पेशागत विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ । यस नगरपालिकाका ८० प्रतिशत मानिसहरू कृषि पेशामा निर्भर छन् । कृषि अन्तरगत पशुपंक्षी पालन र माछापालन पनि पर्दछन् । त्यसैगरी २० प्रतिशत मानिसहरू गैर कृषि क्षेत्रमा संलग्न छन् । गैर कृषिमा उद्योग, व्यापार र नोकरी आदि पर्दछन् ।

मुख्य पेशा सम्बन्धी विवरण

क्र.स.	विवरण	परिवार संख्या	प्रतिशत
१	कृषि	८६३६	८०
१.१	खेतिपाती	६४७७	७५
१.२	पशु पालन	१२९५	१५
१.३	कुखुरा पालन	४३२	५
१.४	माछा पालन	४३२	५
१.५	अन्य	0	0
२	गैरकृषि	२१५९	२०
२.१	व्यापार	१९०	८.८१
२.२	उद्योग	१६	०.७३
२.३	नोकरी	४१६	१९.२७
२.४	दैनिक ज्यालादारी	५००	२३.३०
२.५	वैदेशिक रोजगारी	७०९	३२.८४
२.६	अन्य भए खुलाउने	३२५	१५.०५
	कुल जम्मा	१०७९५	१००

स्रोतः सुनवर्षी नगरपालिका कार्यालय, २०७३

कृषि

नगरपालिकाको ठूलो क्षेत्रफल समथर भूभागले भरिएको हुँदा कृषिका लागि प्रशस्त मात्रामा उपयोगी क्षेत्र रहेको छ। सामान्यतः कृषि प्रणालीमा मुख्य अन्न बालीहरु धान, मकै, गहुँ आदि हुन् । यस्तै दलहन बालीमा मास, मसुरो, रहर, चना उत्पादन हुने गर्दछ। तेलहन बालीमा तोरी, सुर्यमुखी र भटमास उत्पादन गरिन्छ भने तरकारी खेती आलु, प्याज, काउली, टमाटर उत्पादन हुन्छ। त्यस्तै उखु, सुर्ती, अलैंची जुट आदी नगदे बाली हुन् र यीनको उत्पादकत्व पनि राम्रो

रहेको छ साथै नगरपालिकामा आँप, केरा, लिचि, कागती जस्ता फलफुल पनि उत्पादन हुने गरेको पाईन्छ।

(क) हिउँदे बाली

नगरपालिकामा उत्पादन गरिने प्रमुख हिउँदे बालीहरुमा उखु, मसुरो, चना, अरहर, मास, गहत, राजमा, भटमास, मुङ, तोरी, तिल, आलस, केरा, तरकारी, आलु, मसला बाली रहेका छन् ।

(ख) वर्षे बाली

नगरपालिकाका प्रमुख वर्षे बालीहरुमा धान, मकै, दलहन, भटमास, मास, मुग, गहन, वर्षे तरकारी, आलु, फलफूल, कागती निबुवा, ओखर, केरा, मसला बाली, अदुवा छन् ।

कृषि सहकारी संस्थाहरुको विवरण

सुनवर्षी नगरपालिका भित्र रहेका कृषक समूहहरुको विवरण

क.स.	समुहको नाम	ठेगाना	दर्ता न.	गठन भएको मिति	सदस्य संख्या			
					पुरुष	महिला	जम्मा	
१	अमरजोती कृषक समूह	सु.न.पा. २	१	१२/४/२०७४	६	१३	१९	
२	श्री शिव महिमा कृषक समूह	सु.न.पा. ५	३	२०७५/०२२/२७	५	१०	१५	
३	श्री लक्ष्मी कृषक समूह	सु.न.पा. ८	४	९/२/२०७५	११	१८	२९	
४	भद्रकाली वहु उद्देश्य कृषक समूह	सु.न.पा. १	५	२/२४/२०७५	११	१०	२१	
५	अमरदह कृषक समूह	सु.न.पा. ३	६	२०७५/०२/३०	१७	९	२६	
६	श्री मनोकामना कृषक समूह	सु.न.पा. ८	७	२/२०/२०७५	१६	३०	४६	
७	श्री आर्दश कृषक समूह	सु.न.पा. १	८	२०७५/०२/३०	१७	६	२३	
८	बाबाजीथान कृषक समूह	सु.न.पा. १	१०	४/२४/२०७५	१९	४	२३	९८४२०९९१३६
९	खयरबारी कृषक समूह	सु.न.पा. ६	११	४/६/२०७५	२२	१३	३५	९८४२१२८६५९

१०	श्री गुराँस कृषक समूह	सु.न.पा. २	१४	८/२१/२०७५	□	२०	२०	९८११०३८६७८			
११	श्री जाग्रित महिला कृषक समूह	सु.न.पा. २	१५	८/१/२०७५	□	१६	१६	९८४२४२३५३८			
१२	श्री केरौन्जा कृषक समुह	सु.न.पा. ६	१९	८/१७/२०७५	१३	३	१६	९८४२०७७८२५			
१३	श्री लक्ष्मी कृषक समुह	सु.न.पा. ७	२०	४/२७/२०७५	२६	१२	१४	९८४२०७७८२५			
१४	श्री राधा कृष्ण कृषक समूह	सु.न.पा. ३	२१	८/१०/२०७५	११	१५	२६	९८१०४५५९४९			
१५	श्री गजाधर महिला कृषक समूह	सु.न.पा. ६	२२	९/१८/२०७५	१५	-	१५	९८४२२५१४८९			
१६	श्री महाराजथान कृषक समुह	सु.न.पा. ७	२४	९/१३/२०७५	१	१८	१९	९/२८/२०७७	सुष्मा शाहा	९८१०५४३०३८	
१७	श्री लभकुश कृषक समुह	सु.न.पा. ७	२५	८/२६/२०७५	१२	१०	२२	९/२८/२०७७	उपासी देवी दास	९८६९८१६०५६	
१८	श्री जय श्री राम कृषक समूह।	सु.न.पा. ६	२८	१०/११/२०७५	१०	६	१६	१०/२२/२०७७	महेन्द्र प्र. से७	९८१०४७४०६१	
१९	श्री नव दुर्गा कृषक समूह	सु.न.पा. ६	२९	१०/३/२०७५	२३	४	१९	१०५		देवनाथ दास	९८४२५६०४३०
२०	श्री जय मा काली कृषक समूह	सु.न.पा. ६	३०	४/६/२०७५	१२	७	१९		१/१२/२०७८		९८२५३३४३३३
२१	श्री कविर साहेब कृषक समूह	सु.न.पा. ६	३१	१२/१५/२०७५	३	१९	२२	५०	१/३०/२०७८	निर्मला सिहं	९८१०५६५४५७
२२	श्री जाउलि डुब्बा कृषक समूह	सु.न.पा. १	३२	११/१०/२०७५	१९	७	२६	१००	२/८/२०७७	भिम प्र राय	९८४२५३०२४४
२३	श्री पटियापाडा कृषि तथा पशुपंक्षी पालन कृ. स.	सु.न.पा. ६	३३	२/२/२०७६	१२	५	१७	२००	२/७/२०७७	रन्जय राजवंशी	९८०४०१६८८३
२४	श्री बहुउद्देश्य कृषक समुह	सु.न.पा. ६	घ द्ध	१०/१७/२०७५	४	१९	२३			होम बहादुर चौहान	९८४२२८००५०
२५	श्री नारी जागरण कृषक समूह	सु.न.पा. ४	८२६	१२/२२/२०६०						आषा देवी वहरदार	
२६	श्री सुरत कृषक समूह	सु.न.पा. ५	८२३	१/१४/२०६६	१३	९	२२				
२७	श्री लक्ष्मी महिला कृषक समूह	सु.न.पा. १		२/२/२०६९						मिना कुमारी कडेल	
२८	श्री भुमिका महिला कृषक समूह	सु.न.पा. ६	३५	५/३/२०७६	-	१५	१५	५०	५/१९/२०७६	प्रमिला कुमारी साह	९८१४३७७३९९
२९	सिस्वानी कृषक समूह	सु.न.पा. १	२							विष्णु राई	९८१७३२९२०९
३०	सिर्जनसिल बहुउद्देश्य कृषक समूह	सु.न.पा. १	९							हित ब. बुढाथोकी	९८४२०८७२७३
३१	जनकल्याण कृषक समूह	सु.न.पा. ५	१२							राम चन्द्र दास	९८१४३२७२४६

सुनवर्षि नगरपालिका भित्र मासिक मलखाध बिक्रिको अवस्था					

त्र.स.	मिति	सहकारी संस्था/मलखाध बिकेता	खपत अवस्था												
			युरीया		डि.ए.पि.				पोटास			ssp			
			बोरा	प्रति बोरा मुल्य	जम्मा मुल्य	बोरा	प्रति मुल्य	जम्मा मुल्य	बोरा	प्रति मुल्य	जम्मा मुल्य	बोरा	प्रति मुल्य	जम्मा मुल्य	
1	4/12/2076	अतिथि कृषि सहकारी संस्था लि. सु.न.पा. ९	४२	८००	३३६००	–	–	–	–	–	–	–	–	–	
2	4/9/2076	सन्त कृषि सहकारी संस्था लि. सु.न.पा. ९	७०	८००	५६०००	–	–	–	–	–	–	–	–	–	
3	4/9/2076	अतिथि कृषि सहकारी संस्था लि. सु.न.पा. ९	५५	८००	४४०००	–	–	–	–	–	–	–	–	–	
4	4/9/2076	केचना कृषि सहकारी संस्था लि. सु.न.पा. १	८९	८००	७१२००	–	–		–	–	–	–	–	–	
5	4/9/2076	श्री नव त्रिवेणी बहुउदेश्य सहकारी संस्था लि. सु.न.पा. ६	१००	८००	८००००	200	2250	450000	–	–	–	20	1000	20000	
6	4/9/2076	झपडतल बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि. सु.न.पा.६	१९	८००	१५२००	33	2250	74250	–	–	–	–	–	–	
7	4/9/2076	अतिथि कृषि सहकारी संस्था लि. सु.न.पा. ९	४८	८००	३८४००	–	–	–	8	1650	13200	–	–	–	
8	4/9/2076	सन्त कृषि सहकारी संस्था लि. सु.न.पा. ९	९१	८००	७२८००	34	–	–	–	–	–	–	–	–	
9	4/9/2076	मानसरोवर कृषि सहकारी संस्था लि. २	१००	८००	८००००	34	–	–	–	–	–	–	–	–	
10	4/9/2076	गतिशिल कृषि सहकारी संस्था लि. १	७६	८००	६०८००	–	–	–	5	1650	8250	–	–	–	
11	4/9/2076	गिर्दलिया कृषि सहकारी संस्था लि. २	१००	८००	८००००	–	–	–	–	–	–	–	–	–	

12	4/21/2076	टकुवा तरकारी तथा फलफुल उत्पादक सहकारी संस्था लि.	५०	८००	४००००	–	–	–	10	1650	16500	–	–	–	
13	4/23/2076	भेलाही कृषि सहकारी संस्था लि. सु.न.पा.३	३६	८००	२८८००	–	–	–	–		–	–	–	–	
14	4/23/2076	सरोवर कृषि सहकारी संस्था लि. ५	५०	८००	४००००	–	–	–	–	–	–	–	–	–	
15	4/26/2076	सन्त कृषि सहकारी संस्था लि. सु.न.पा. ९	६०	८००	४८०००	50	2250	112500	–	–	–	–	–	–	
16	4/26/2076	नव त्रिवेणी बहुउद्देश्य सहकारी संस्था लि. ६	१००	८००	८००००	–	–	–	–	–	–	20	1000	20000	
17	4/26/2076	श्री बभनाडा कृषि सहकारी संस्था लि. ३	१००	८००	८००००	–	–	–	–	–	–	–	–	–	
18	4/28/2076	केचना कृषि सहकारी संस्था लि. सु.न.पा. १	९०	८००	७२०००	–	–	–	–	–					
19	4/28/2076	मानसरोवर कृषि सहकारी संस्था लि. २	१००	८००	८००००	–	–	–	–	–	–				
20	4/28/2076	सन्त कृषि सहकारी संस्था लि. सु.न.पा. ९	१००	८००	८००००	–	–	–	–	–	–				
21	4/28/2076	टकुवा तरकारी तथा फलफुल उत्पादक सहकारी संस्था लि.	१०२	८००	८१६००	–	–	–	6	1650	9900	–	–	–	
22	4/29/2076	सरोवर कृषि सहकारी संस्था लि. ५	४०	८००	३२०००	8	2250	18000	–	–	–	–	–	–	
23	5/1/2076	सरोवर कृषि सहकारी संस्था लि. ५	१००	८००	८००००	–	–	–	–	–	–	–	–	–	
24	5/2/2076	बभनाडोब कृषि सहकारी संस्था लि. ५	९०	८००	७२०००	–	–	–	–	–	–	–	–	–	
25	5/2/2076	श्री नव त्रिवेणी बहुउदेश्य सहकारी संस्था लि. सु.न.पा. ६	८०	८००	६४०००	–	–	–	–	–	–	–	–	–	
26	5/2/2076	श्री भेलाही कृषि सहकारी संस्था लि. सु.न.पा. ६	४७	८००	३७६००	17	2250	38250	–	–	–	–	–	–	

27	5/3/2076	श्री मान सरोवर कृषि सहकारी संस्था लि. सु.न.पा. ६	८०	८००	६४०००	–	–	–	–	–	–	–	–	–	
28	5/8/2076	श्री गिर्दलिया कृषि सहकारी संस्था लि. सु.न.पा. २	७३	८००	५८४००	–	–	–	1	1650	1650	–	–	–	
29	5/8/2076	श्री गतिशिल कृषि सहकारी संस्था लि. सु.न.पा. २	६९	८००	५५२००	–	–	–	3	1650	4950	–	–	–	
30	5/8/2076	श्री सन्त कृषि सहकारी संस्था लि. सु.न.पा. ९	८०	८००	६४०००	–	–	–	–	–	–	–	–	–	
31	5/8/2076	श्री सामना कृषि सहकारी संस्था लि. सु.न.पा. ९	६१	८००	४८८००	–	–	–	3	1650	4950	–	–	–	
32	5/8/2076	श्री सरोवर कृषि सहकारी संस्था लि. सु.न.पा. ९	६०	८००	४८०००	–	–	–	–	–	–	–	–	–	
33	5/8/2076	श्री बभनाडोव कृषि सहकारी संस्था लि. सु.न.पा. ९	५०	८००	४००००	–	–	–	–	–	–	–			
34	5/8/2076	श्री झपडतल बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि. सु.न.पा. ९													

कृषि सम्बन्धी सेवा दिने केन्द्र तथा उपकेन्द्रहरू यस नगरपालिकाको अहिले सम्म दर्ता भएको छैनन्। यसअघि सुनवर्षी नगरपालिका गठन हुँदा समावेश भएका पूर्व गाविसहरू गोविन्दपुर, बरडङ्गा, डायनिया र रंगेली नगरपालिकामा रहेका क्षेत्रको रंगेली कृषि सेवा केन्द्रले हेर्दथ्यो।

सिंचाई

सुनवर्षी नगरपालिकामा सिचाई सुविधा रहेको पाइदैन। यहाँ सुनसरी मोरङ सिचाई आयोजनाको पानी पुग्ने अवस्था देखिदैन। त्यसैले यहाँका खोलाबाट निकालिएको पानी, बोरिङ र जरूवा पानी नै सिचाईको मुख्य स्रोत हो। कतिपय ठाउँमा डिप बोरिङ, स्यालो बोरिङ गरी सतहमुनिको पानी निकालेर सिचाई गरेको पाइन्छ। वर्षातको समयमा आकाशको पानी जमेर र जरूवाको पानी फैलिएर पर्याप्त हुन्छ ।

पशुपालन

नगरपालिकामा विशेषगरी गाई, भैंसी, बाख्रा, सुँगुर नै यहाँका मुख्य घरपालुवा जनावर हुन्। यहाँ डेरी उद्योग, व्यापारिक फार्म, गाई, भैसी, कुखुरा फार्महरु लगायतका कृषिजन्य उद्योगहरु रहेका छन्। नेपालको सन्दर्भमा कृषि सेवाको पुरकको पशुपालन व्यवसाय रहेको देखिन्छ। यस्तै सुनवर्षी नगरपलिकामा पनि विभिन्न व्यवसायिक तथा सामान्य पशुपालन हुने गरेको देखिन्छ।

पशु सेवा केन्द्र तथा उपकेन्द्रहरू

विशेष गरी किसानले पालेको पशुहरूका लागि आवश्यक सल्लाह तथा उपचारका लागि सेवा पुरयाउने उद्देश्यले विभिन्न प्रकारका पशु सेवा केन्द्र, उपकेन्द्र र कृषक समूहहरू क्रियाशील रहेका हुन्छन्।

साविकका गाविसहरू गोविन्दपुर, बरडङ्गा, डायनिया र रंगेली नगरपालिकामा रहेका क्षेत्रको रंगेली पशुसेवा केन्द्र तथा अमरदह पशु सेवा उपकेन्द्र हसन्दहको कार्यक्षेत्र भित्र पर्दथ्यो।

नगरको अर्थतन्त्रको विशिष्टिकरण

नगरको अर्थतन्त्रमा वनपैदावार र प्राकृतिक सम्पदाको संरक्षण गरी सतह तथा भूमिगत सिचाईमा आधारित दिगो कृषि प्रणालीलाई नै मेरुदण्डको रुपमा लिन सकिन्छ। साथै यो नगर व्यापारिक केन्द्र तथा पर्यटकीय क्षेत्रको रुपमा समेत रहेको छ। कृषि पशु एवं वनजन्य कच्चा पदार्थको सुलभ उपलब्धता, नगरका सबैजसो वडाहरुमा सडक, विजुली, पानी लगायत आधारभूत औद्योगिक पूर्वाधारको विकास तथा उद्योग स्थापनाका लागि पर्याप्त समथर जमिन यस नगरपालिका रहेको हुँदा नगरमा कृषि, पशु, वनलगायतको उद्योगका साथै शैक्षिक र औषधीय पर्यटन समेतको विकासको सम्भावना रहेको हुँदा यिनै क्षेत्रहरूमा नगरको विशिष्टता एवं प्राथमिकता केन्द्रित गर्नु उपयुक्त देखिन्छ।

सहकारी संस्थाको विवरण

सहकारीलाई अर्थतन्त्रको एक महत्वपूर्ण खम्बा मानिन्छ। यसर्थ सहकारीको विश्लेषणबाट कति मानिसहरू सहकारी कर्ममा संलग्न छन् भन्ने कुरा त जानकारी हुन्छ नै साथसाथै रोजगारको

अवसर, व्यापार व्यवसयमा बृद्धि, आदि जस्ता कुराहरुमा सहकारीको ठूलो योगदान रहेको पाइन्छ।

यहाँ ६२ वटा सहकारी संस्थाहरू रहेका छन् जसको विवरण तलको तालिकामा दिइएको छ।

सहकारी संस्थाको विवरण

क.सं.	साविकका गाविस/नपा	बचत	बहुद्देश्यीय	सानाकिसान	कृषिवाअन्य	जम्मा
१	अमरदह गाविस	५	३	०	१२	२०
२	डायनिया	३	१	१	७	१२
३	बरडङ्गा	०	०	०	३	३
४	गोविन्दपुर	५	२	०	२	९
५	रगेली	७	३	०	८	१८
	जम्मा	२०	९	१	३२	६२

स्रोतः डिभिजन सहकारी कार्यालय, मोरङ २०७३

सहकारी संस्थाको नामावली

क.सं.	सहकारी संस्थाकोनाम	ठेगाना
१	श्री केचना सहकारी संस्था	वडा नम्बर १
२	श्री पुनर्जीवन जडिबुटी कृषि सहकारी संस्था	वडा नम्बर १
३	श्री सुखी कृषि सहकारी संस्था	वडा नम्बर १
४	श्री गिर्दलीया ऋण तथा बचत सहकारी संस्था	वडा नम्बर १
५	श्री मानसरोबर कृषि सहकारी संस्था	वडा नम्बर २
६	श्री अमरदह बचत तथा ऋण सहकारी संस्था	वडा नम्बर २
७	श्री बेनीश्रीराम बहुद्देश्यीय सहकारी संस्था	वडा नम्बर २
८	श्री गतिशील सहकारी संस्था लि.	वडा नम्बर २

क.सं.	सहकारी संस्थाकोनाम	ठेगाना
९	श्री निश्चलकृषि सहकारी संस्था लि	वडा नम्बर २
१०	श्री नौलो विहनी बचत तथा ऋण सहकारी संस्था	वडा नम्बर २
११	श्री सुखीकृषि सहकारी संस्था	वडा नम्बर १
१२	श्री बमकाली कृषि सहकारी संस्था	वडा नम्बर ४
१३	श्री गान्धीआश्रम सहकारी संस्था	वडा नम्बर ४
१४	श्री कलबरी सहकारी संस्था	वडा नम्बर ८
१५	श्री तरकारी तथा फलफूल कृषि सहकारी संस्था	वडा नम्बर ५
१६	श्री बरडङ्गा फलफूल सहकारीसंस्था	वडा नम्बर ७
१७	श्री आफन्त कृषि सहकारी संस्था	वडा नम्बर ९
१८	श्री बैष्णोदेवी सहकारी संस्था	वडा नम्बर ९
१९	श्री डाइनिया समृद्धि बचततथा ऋयासहकारीसंस्था	वडा नम्बर ९
२०	श्री अतिथिकृषि सहकारी संस्था	वडा नम्बर ९
२१	श्री अलङ्कार कृषि सहकारी संस्था	वडा नम्बर ९
२२	श्री सदगुरू कृषि सहकारी संस्था	वडा नम्बर ९

स्रोतः डिभिजन सहकारी कार्यालय, मोरङ, २०७४

नगरपालिकामा उद्योग व्यापार क्षेत्रमा लगानी गर्ने उद्देश्यका साथ बचत तथा ऋण, कृषि, वित्तिय, संचार खाद्यान्न तथा विउ उत्पादन आदि प्रकृतिका सहकारी संस्थाहरूबाट कर्जा लगानी हुने गरेको छ । साथै नियमित रुपमा सदस्यहरूबाट बचत सङ्कलन पनि गर्दै आएको देखिन्छ ।

संघ संस्था तथा विभिन्न समूहहरु

यस नगरमा विभिन्न सरकारी तथा गैरसरकारी संघ संस्थाहरुले समुदायमा प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रुपमा आफ्ना कार्यक्रमहरु संचालन गरिरहेका छन्। यहाँ रहेका सरकारी संस्थाहरु क्रमश

नगरपालिका कार्यालय, स्वास्थ्य चौकी, इलाका हुलाक, अतिरिक्त हुलाक, नेपाल टेलिकम, नेपाल विद्युत प्राधिकरण, कृषि सेवा केन्द्र, पशु सेवा केन्द्र आदि रहेका छन्। यसैगरी गैरसरकारी संस्थाहरुद्धारा महिला सशक्तिकरण जनचेतना कार्यक्रमहरु संचालनमा रहेका छन् । यसका अतिरिक्त नगरमा विभिन्न समूहहरु, युवा क्लबहरु, नागरिक समाज, राजनीतिक दलहरु रहेका छन् ।

यातायात

कुनै पनि क्षेत्रको आर्थिक सामाजिक विकासलाई गतिशिल बजाउन सार्वजानिक वस्तु तथा सेवा प्रवाहलाई सरल र सहज बनाउन, कृषि तथा गैह्र कृषि क्षेत्रको विकास गर्न सडक यातयात एउटा महत्वपूर्ण पूर्वाधारको रुपमा रहेको हुन्छ । नेपालको प्रदेश नम्बर १ मा पर्ने सुनवर्षी नगरपालिकाको सबै क्षेत्रहरूमा बाह्रै महिना चल्ने सडक सञ्जाल विस्तार भएको छ । नगरमा सिचाईको व्यवस्था राम्रो भएकोले खाद्यान्न, कपास, ऊखु, परवल, आलु, तेलहन, दलहन, फलफूल, दुग्ध उत्पादन आदिको राम्रो उत्पादन भैरहेकोमा नगरका सबै वडाहरुमा सडकको सुविधा भएकाले उत्पादित वस्तुलाई बजारसम्म पु–याउन सजिलो परेको देखिन्छ । नगरमा यातायातका विभिन्न साधनहरूको उपयोग भएको देखिन्छ । नगरमा रिक्सा,अटो रिक्सा, टेम्पो, टेक्टर, गाडा, साइकल, ट्याक्सी, मोटरसाइकलहरूको समेत उपयोग भएको छ ।

(क) विद्यमान सडक सञ्जालः

सुनवर्षी नगरपालिका मोरङको पुरानो सदरमुकाम रङ्गेली नगरपालिकासँग जोडिएको नगरपालिका हो । तर यसका पूर्वाधार विकासको अवस्था निक्कै नाजुक रहेकोमा यस नगरपालिकाले पुर्वाधार विकासमा जोड दिएकोले आगामी दिनमा सडक सञ्जालको विस्तार हुने देखिन्छ।

(ख) यातायात सेवा

नगरपालिकामा सार्वजनिक सवारीको प्रयोग न्युन भएको छ । यसको प्रमुख कारण नगरपालिकामा यात्राको माग कम हुनु को साथै यात्रा तथा आर्थिक गातिविधि विशेषत

हाटबजार लाग्ने दिनहरुमा सिमित रहेको हुन्छ । बस बाहेक अन्य सार्वजनिक सवारी जस्तै ट्याक्सी र विद्युतीय सवारीको (ई–रिक्सा) प्रयोग हाल बढ्दै गएको देखिन्छ ।

(ग) नगरपालिका कार्यालयमा पुग्न लाग्ने समय

सुनवर्षीमा नगरपालिका कार्यालयमा पुग्न लाग्ने समय एकनासको छैनन। कुनै स्थानबाट करिब पाँच मिनेटमा पुग्न सकिने स्थान छ भने कुनै स्थानबाट दुई–अढाई घण्टा लाग्ने अवस्था पनि छ। त्यस कुरालाई तलको तालिकाले प्रष्ट पार्नेछ ।

नगरपालिकाको टाढाको वस्तीबाट नगरपालिका कार्यालयमा पुग्न लाग्ने अनुमानित समय

वडानं.	वार्डवाट नपाको केन्द्रको अनुमानित दुरी	घरबाट सेवा प्राप्त गर्न पैदल जाँदा लाग्ने समय
१	१६ किमि	२ घण्टा ५० मिनेट
२	१४ किमि	२ घण्टा ३०
३	१३ किमि	२ घण्टा १५ मिनेट
४	८ किमि	१ घण्टा १५ मिनेट
५	७ किमि	१ घण्टा
६	५ किमि	१ घण्टा १५ मिनेट
७	७ किमि	१ घण्टा
८	३ किमि	४५ मिनेट
९	० किमि	१५ मिनेट

स्रोतः सुनवर्षी नगरपालिका कार्यालय, २०७३

नगरपालिका कार्यालयदेखि प्रत्येक वडाको केन्द्रसम्मको दुरी

वडानं.	वडाको केन्द्र रहेको स्थान	नगरपालिका केन्द्रसम्मको दुरी (कि.मी)	कैफियत
१	जोगीधाप	१६	
२	अमरदह	१४	

वडानं.	वडाको केन्द्र रहेको स्थान	नगरपालिका केन्द्रसम्मको दुरी (कि.मी)	कैफियत
३	भेलाही	१३	
४	जोगीटोल	८	
५	टकुवा	७	
६	खिरखिरडाँगी	५	
७	बरडङ्गा	७	
८	हरिश्चन्द्रगढी	३	
९	डाइनियाँ	१	

स्रोतः सुनवर्षी नगरपालिका कार्यालय, २०७३

दूर सञ्चार सेवाको अवस्था

सञ्चार आजको समयका लागि अपरिहार्य विषय भएको छ । मोबाइल, ल्याण्डलाइन जस्ता प्रविधिको सञ्चार साधनको प्रयोग दिनानुदिन बढिरहेको अवस्था छ । यहाँका नागरिकहरूमा खास गरी युवा वर्गमा मोबाइलको उपभोग बढेको छ । तथापि तथ्याङ्कको आधारमा विश्लेषण गर्दा यस नगरपालिकामा हालको निम्न अवस्था रहेको पाइएको छ ।

दूर सञ्चार सम्बन्धी विवरण

क्र.स.	संचार सेवाको किसिम	परिमाण	कैफियत
१	PSTN टेलिफोन लाईन	११२	
२	ए.डी.एस.एल. सेवा		
३	इन्टरनेट तथा जी.पी.आर.एस. सेवा	७	
४	मोबाइल टावर जी.एस.एम.	१०	
५	मोबाइल टावर स्काई	३	
६	जी.एस.एम. पोस्टपेड मोबाइल	६०	
७	जी.एस.एम. प्रिपेड मोबाइल	२०००	
८	स्काई पोस्टपेड मोबाइल	२०	
९	स्काई प्रिपेड मोबाइल	५६	

स्रोतः सुनवर्षी नगर कार्यपालिका कार्यालय र फोकस ग्रुप छलफल, २०७३

पत्रपत्रिका

कुनै पनि स्थानमा सञ्चार माध्यमको महत्वपुर्ण भुमिका रहन्छ । आजको युगमा विज्ञान प्रविधि तथा सञ्चारको विकासमा महत्वपुर्ण स्थान रहेको छ । संसार साँघुरिदै गईरहेको अवस्थामा विश्वमा घटिरहेका विभिन्न घटनासँग जानकार रहन सञ्चार अति आवश्यक पुर्वाधार हो । सुनवर्षी नगरपालिकामा दैनिक पत्रिका गोरखापत्र, कान्तिपुर दैनिक आदि नगरका विभिन्न वडाहरुमा पाइन्छन् ।

बत्ती बाल्न प्रयोग गरिने इन्धनको विवरण

सुनवर्षी नगरपालिकाका सबै वडाहरुमा विद्युत मर्मत संभार, महसूल असुली तथा विद्युतीकरण योजनाको कार्यान्वयन नेपाल विद्युत प्राधिकरणले गर्दै आएको छ । राष्ट्रिय जनगणना २०६८ (सन् २०११) को नतिजाअनुसार दैनिक बत्ती बाल्न प्रयोग गरिने इन्धनमा विद्युत प्रमुख स्रोतको रुपमा रहेको देखिन्छ । नगरमा बत्ती बाल्न विद्युत प्रयोग गर्नेको घरधुरी संख्या ६,६२९ (५७.८० प्रतिशत) रहेको छ । त्यस्तै दोस्रोमा कुल घरधुरीको ४,४०६ (४०.८२ प्रतिशत) ले मट्टितेल, ८७ (०.७८१ प्रतिशत) ले सोलार र २० (०.१९ प्रतिशत) घरधुरीले गोबर ग्याँसको प्रयोग गरेको देखिन्छ । अन्य स्रोतको प्रयोग गर्ने घरधुरी संख्या ७ र उल्लेख नगरिएको घरधुरी संख्या ३६ रहेका छन् । त्यस्तै औषतमा वडागतरुपमा तुलना गर्दा प्रायः सबै वडाहरुमा विजुली र मट्टितेलको प्रयोग धेरै भएको पाइन्छ । जसको विस्तृत विवरण तलको तालिकामा देखाइएको छ ।

बत्ती बाल्न प्रयोग गरिने श्रोत

वडानं.	बिजुली	मट्टितेल	गोबरग्याँस	सोलार	अन्य	उल्लेख नगरिएको	जम्मा
१	८१६	२६६	२	०	०	६	१,०९०
२	५५१	२२४	२	३	०	४	७८४
३	३२३	२५५	५	१०	२	०	५९५
४	८१०	६४५	१	८	१	७	१,४७२

वडानं.	बिजुली	मट्टितेल	गोबरग्यौंस	सोलार	अन्य	उल्लेख नगरिएको	जम्मा
५	७७०	४१२	१	१६	१	३	१,२०३
६	७८८	६४१	५	१७	२	२	१,४५५
७	४८९	७७१	२	१५	१	४	१,२८२
८	७१४	६४१	१	१३	०	४	१,३७३
९	९७८	५५१	१	५	०	६	१,५४१
जम्मा	६,२३९	४,४०६	२०	८७	७	३६	१०,७९५
प्रति	५७.०	४०.८२	०.१९	०.८१	०.०६	०.३३	१००.००

स्रोतः केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, वि.सं. २०६८

खाना पकाउन प्रयोग गरिने इन्धनको विवरण

वडा नं.	काठ/ दाउरा	मट्टितेल	एल.पी ग्यास	गुइठा/ ठोरहा	गोबर ग्यास	बिजुली	अन्य	उल्लेख नगरिएको	जम्मा
१	७१०	७	६६	१७३	१२५	०	३	६	१,०९०
२	१५१	७	७४	४९७	५१	०	०	४	७८४
३	१९५	७	२०	२५४	९१	०	२८	०	५९५
४	२३२	१७	१८	१०८९	५३	०	५६	७	१,४७२
५	१०२	११	१	१०८३	१	१	१	३	१,२०३
६	२०५	२९	२१	१०९५	४३	०	६१	१	१,४५५
७	४३	१७	५	१२०५	४	०	४	४	१,२८२
८	२५०	१३	४	१००८	०	०	९४	४	१,३७३
९	२६३	६	३०	१२३०	५	०	१	६	१,५४१
जम्मा	२,१५१	११४	२३९	७,६३४	३७३	१	२४८	३५	१०,७९५
प्रतिश	१९.९३	१.०६	२.२१	७०.७२	३.४८	०.०१	२.३	०.३२	१००

स्रोतः केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, २०६८

वि.सं. २०६८ को जनगणना अनुसार सुनवर्षी नगरपालिकामा परिवारमा खाना पकाउन प्रयोग गरिने प्रमुख इन्धनको रूपमा कुइठा/ठोरहा सबैभन्दा बढी ७,६३४ (७०.७२ प्रतिशत) रहेको छ । यसैगरी दोस्रोमा काठ तथा दाउरा प्रयोग गर्ने घरधुरी संख्या २,१५१ (१९.९३ प्रतिशत), गोबरग्याँस प्रयोग गर्ने घरधुरी संख्या ३७३ (३.४६ प्रतिशत), एल.पी. ग्याँस प्रयोग गर्ने २३९ (२.२१ प्रतिशत), मटीतेलको प्रयोग गर्ने ११४ (१.०१ प्रतिशत), रहेका छन् भने बिजुली प्रयोग गर्ने घरधुरी १ (०.०१ प्रतिशत) रहेको देखिन्छ । वडागत रुपमा हेर्दा समग्र सबै वडाहरुमा कुइठा/ठोरहा प्रयोग गर्नेको संख्या बढि रहेको पाइन्छ ।

सरकारी भवन

सुनवर्षी नगरपालिका क्षेत्रमा छोटी भन्सार, प्रहरी चौकी, स्वास्थ्य चौकी र अतिरिक्त हुलाकको आफनो भवन रहेको छ । यिनीहरूले आफनो दैनिक कार्यसञ्चालन आफनो भवनबाट गरिरहेका छन् ।

सरकारी भवन, हुलाक सेवा केन्द्र

क्र.स.	नाम	भवनको प्रकृति वटा			वडानं.
		वटा	कच्ची	पक्की	
१	छोटी भन्सार कार्यालय हरिश्चन्द्र गढी	१		१	८
२	स्वास्थ्य चौकी	४		३	
३	अतिरिक्त हुलाक	२	१	१	
४	नगरपालिकाको स्वामित्वमा	४		४	९

स्रोतः सुनवर्षी नगरपालिका कार्यालय, २०७३

विद्युतीकरणको अवस्था

सुनवर्षी नगरपालिकामा विजुलीको उपभोग छ तर त्यो सबैतिर पुगेको छैन। अहिले पनि सुनवर्षी नगरपालिकाका धेरै घरका मानिसहरू विजुलीको उज्यालो उपभोग गर्नबाट बञ्चित भएकाले लालटिन वा टुकीको सहारामा दैनिकी बितिरहेको छ । यस नगरपालिकामा विजुली

उपयोगको अवस्था तलको तालिकाबाट प्रष्ट रूपमा बुझ्न सकिन्छ । यसबाट विजुलीका कति लाइनहरू कुन कुन प्रयोजनका लागि तानिएका छन् भन्ने कुरा पनि बुझ्न सकिन्छ ।

शहरी विद्युतीकरण

क्र.सं.	विवरण	परिमाण(संख्या)
१	ग्राहस्थ लाइन संख्या	७२४६
२	औद्योगिक लाइन संख्या	४
३	व्यापारिक संख्या	५०
४	मन्दिरमा वितरित संख्या	९३
५	खानेपानी	१
६	सडक बत्ती	—
७	अस्थायी बत्ती	—
८	सिंचाई	—
९	स्विचिङ्ग स्टेशन	१
१०	टान्सफर्मर संख्या	१८

स्रोतः सुनवर्षी नगरपालिका कार्यालय, २०७३

साक्षरता स्थिति

सामाजिक एवं मानव विकासको एक महत्वपूर्ण आयामको रुपमा रहेको शिक्षा क्षेत्रमा सुनवर्षी नगरपालिका कमजोर रहेको देखिन्छ । पछिल्लो राष्ट्रिय जनगणना, २०६८ अनुसार यस नगरपालिकाको साक्षरता दर ५७.१४ प्रतिशत (नेपालको ६५.९४ प्रतिशत) रहेको छ । लैंगिक हिसाबले यो नगरपालिकामा पनि अन्यत्र झैं केही विभेद रहेको पाईन्छ । यस नगरपालिकाको पुरुषको साक्षरता दर ६६.६२ प्रतिशतको तुलनामा महिलाको साक्षरता दर ४८.०२ प्रतिशत मात्र रहेको छ । पुरुष र महिलाको साक्षारता दरमा १९.५२ प्रतिशतको फरक देखिन्छ । सबैभन्दा अग्रस्थानमा रहेको काठमाण्डौ जिल्लाको साक्षरता दर ८६.२५

प्रतिशत रहेको छ भने पुच्छारमा रहेको रौतहट जिल्लाको साक्षरता दर ४१.६९ प्रतिशत रहेको छ । साक्षरताको विस्तृत विवरण तल तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

साक्षरता दर

वडा नं.	पढ्न र लेख्न सक्ने		पढ्न मात्र सक्ने		पढ्न र लेख्न नसक्ने		उल्लेख नगरिएको		जम्मा		जम्मा
	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	
१	१३८२	१३६८	७४	८१	४६२	८५०	०	०	१,९१८	२,२९९	४,२१७
२	१०३०	८९६	२०	८	३९५	७२३	०	१	१,४४५	१,६२८	३,०७३
३	८४३	७३९	३४	२५	२६३	५१६	०	०	१,१४०	१,२८०	२,४२०
४	२००९	१५७५	७६	७९	७३४	१४७८	०	२	२,८१९	३,१३४	५,९५३
५	१६६२	११८६	२८	२६	५११	१०८७	०	१	२,२०१	२,३००	४,५०१
६	१९४२	१५३९	४६	४३	८४९	१४७७	०	२	२,८३७	३,०६१	५,८९८
७	१७७६	१११०	५४	४०	१०५९	१६१५	३	६	२,८९२	२,७७१	५,६६३
८	१६०४	९५१	९६	८३	१३२८	१८२८	१	५	३,०२९	२,८६७	५,८९६
९	२०७३	१४५९	१११	११६	१०२८	१५९४	२	२	३,२१४	३,१७१	६,३८५
जम्मा	१४,३२१	१०,८२३	५३९	५०१	६,६२९	११,१६८	६	१९	२१,४९५	२२,५११	४४,००६
प्रतिशत	६६.६२	४८.०८	२.५१	२.२३	३०.८४	४९.६१	०.०३	०.०८	१००.००	१००.००	

स्रोतः केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, २०६८

सुनवर्षी नगरपालिकाको साक्षरताको स्थिति वर्णन गर्नुपर्दा सबैभन्दा बढि साक्षरता दर वडा नं. १ मा ६५.२१ प्रतिशत रहेको छ जसमध्ये पुरुष साक्षरता दर ७२.०५ प्रतिशत र महिला साक्षरता दर ५९.५० प्रतिशत रहेको छ । त्यस्तै गरि सबैभन्दा कम साक्षरता दर वार्ड नं. ८ मा रहको छ । जसमा कुल साक्षरता दर ४३.३३ प्रतिशत रहेको छ । जसमध्ये पुरुष साक्षरता दर ५९.२५ प्रतिशत र महिला साक्षरता दर ३३.१७ प्रतिशत रहेको छ । माथिको

तथ्यांकलाई हेर्दा यस सुनवर्षी नगरपालिका शैक्षिक हिसाबमा सामान्य स्थानमा रहेको देखिन्छ ।

सुनवर्षी नगरपालिकामा रहेका विद्यालयको नामावली

क्र स	विद्यालयको नाम	स्थान	व डा	प्र अ को नाम	सर्म्पक नं	
१	मंगलसिंह मा वि	केचना	१	संच लाल लिम्वु		९८१४३५५४९०
२	विरेन्द्र सार्वजनिक मा वि	अमरदह	२	धन बहादुर बस्नेत	९८४२१०४००६	९८१६३४८८५२
३	रत्न आधारभूत वि	चाप्रामारी	१	कृष्ण बहादुर कार्की		९८०७३५१००२
४	लोककल्याण आ वि	जोगिधाप	१	गोकुल		९८०५३८४६०३
५	सरस्वती आ वि	भेलाही	३	राम प्र अधिकारी	९८४२०५९७५७	
६	सार्वजनिक आ वि	बभनाडोभ	३	तोया नाथ		९८१२३०९२२८
७	जनता मा वि	गान्धीआश्रम	४	सुगन लाल साह	९८५२०२६५६८	९८१४३०९८३३
८	फुलवारी आ वि	सुरत	४	बलम बहादुर राजचंशी		९८०४०३२८८०
९	आधारभुत आ वि	बटरवारी	४	दिलिप कुमार यादव		९८०७३७५५२९
१०	काली मा वि	काशीजान	४	राज कुमार दास	९८४२०९४६५०	९८१७३०५२२६
११	जानकी आ वि	गोलगाव	४	शक्ति लाल राजवंशी	९८४२२७६५९१	९८११३६३८५१
१२	विष्णु आ वि	रमनपुर	४	इन्द्र लाल दास		९८१४३८९१९२
१३	गुलेश्वरी आ वि	बनकोल	५	प्रदिप कुमार यादव	९८४२०५९०५९	९८१५३७३०५१
१४	जनता आ वि	नवाबगंज	५	चमरु यादव		९८०४३९७४३७
१५	रामजानकी आ वि	झुगीटोल	५	सत्य नारायण राजवंशी	९८४२०९७१४८	
१६	आधारभूत आ वि	पटियापाडा	६	शुभाषचन्द्र दास		९८१४३२७६३०
१७	गजाधर मा वि	केरोन्जा	६	ग्यानेन्द्र ताजपुरीया		९८००९३७१२७
१८	जनप्रिय आ वि	केमी	६	जगन्नाथ प्रसाद दास	९८४२०७५७६९	९८१९०९४१८७
१९	नजामिया बहुमुखी आ वि	सिमलवारी	६	मो अख्तर रेजा	९८४२३९६०५३	९८१५३६७५००
२०	शान्तिश्रेत्र आ वि	गोबिन्दपुर	६	भूपेन्द्र कुमार दास	९८४२१४४८००	९८०४०५६३८६
२१	सन्यासी आ वि	झपडतल	६	भरत लाल दास	९८४२०८९६१७	
२२	जनता आ वि	कढैली	७	दिनेश कुमार सिंह	९८४२०४३२३९	
२३	त्रिवेणी आ वि	सुकुमबासीटोल	७	प्रमोद कुमार सिंह	९८४२२४७५५१	९८१७९८८५०२
२४	दिल आ वि	कुढैली	७	राम प्रसाद सिंह	९८४२२२१५८४	९८१५३९८६३८
२५	माध्यमिक वि	बरडंगा	७	कपिलदेव सिंह	९८४२०४७४५४	९८२४३१३१५५
२६	मुनिश्री आ वि	चैता	७	प्रमिला कुमारी सिंह	९८६२००४४८३	
२७	सीताराम आ वि	बरडंगा	७	पुतुल देवी यादव	९८४२४६२२७८	
२८	जनता आ वि	सिकटी	८	कलान्नद सिंह		९८०७०९०४९८
२९	महेन्द्र आ वि	कुढैली	८	मो निजाम उद्दिन	९८४२०४८४४७	९८१४३४४४३३
३०	हरिश्चन्द्रगढी आ वि	हरिश्चन्द्रगढी	८	मो जमाल उद्दिन	९८४२०३३६९६	
३१	आर्दश मा वि	डाईनियाँ	९	जयबीर यादव	९८४२०४७४०७	९८०४०२०८८५
३२	जनकल्याण आ वि	कदमगाछी	९	चन्द्रकिशोर झा	९८४२५५४४३४	९८००९८०९९१

क्र स	विद्यालयको नाम	स्थान	व डा	प्र अ को नाम	सर्म्पक नं	
३३	बी पी आ वि	भैरवा	९	संजीव राजवंशी	९८४२१४१९८४	९८२४३७९५२१
३४	शान्ती आ वि	डाईनियाँ	९	जलाल उद्दिन		९८१६३०६३३९
३५	शारदा आ वि	प्रगतिटोल	९	शिव कुमार सिंह		९८०५३८३४०९
३६	सार्वजनिक आ वि	चन्दनखाडी	९	बिनोद राजवंशी	९८४२२४४३६७	
	मदरसाहरु					
१	नुरानी मदरसा आ वि	गिर्दलिया	१	मो कासिम		९८२४३१६०८६
२	महमुदिया मदरसा आ वि	टकुवा	५	बदरुद्दिन		९८२४३१६०८६
३	मदरसा हदिस्या आ वि	बरडंगा	७	मो कलिम	९८४२०३३६१६	
४	इस्लामिया आ वि	हरिश्चन्द्रगढी	८			
५	इस्लामिया रसिदया आ वि	सिक्टी	८	सम्म तबरेज		९८११३३४५८७
६	मदरसा मोहमुदिया आवि	विश्वकर्मा	८	हैदर अलि		९८०७३८६५४०
७	मदरसा रहमानिया	सिकटी	८	मो अबुजर		९८००९००२४
८	मदरसा इस्लामिया हुसेनिया आ वि	डाईनिया	९	मजहर	९८४२२५२६२७	

स्रोतः जिल्ला शिक्षा कार्यालय मोरङ २०७३

सुनवर्षी नगरपालिका क्षेत्रमा हाल उपलब्ध स्वास्थ्य सेवा जसमा स्वास्थ्य संस्थाहरू, औषधी पसल तथा हाल उपलब्ध परिवार नियोजन सेवाहरू तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

नगरमा रहेका स्वास्थ्य संस्थाहरुको विवरण

क्रसं.	स्वास्थ्य संस्था	स्वास्थ्य सेवा संख्या
१	स्वास्थ्य चौकी प्रसुतीगृह समेत	१
२	स्वास्थ्य चौकी	३
३	निजी अस्पताल	२
४	फार्मेसी	२७
५	क्लिनिक	५
६	स्वास्थ्य संस्थामा सुत्केरी गराउने प्रतिशत	७५
७	दक्ष स्वास्थ्यकर्मीबाट सुत्केरी गराउने प्रतिशत	७५
८	सुडेनीवाट सुत्केरी गराउनेप्रतिशतः	७५

क्रसं.	स्वास्थ्य संस्था	स्वास्थ्य सेवा संख्या
९	भिसीटी केन्द्र संख्याः	३७
१०	महिला स्वयम सेविका संख्याः	२०
११	टि.बी. उपचार केन्द्र	३
१२	परिवार नियोजनका ५बिधि र ३ बिधीको सेवा उपलब्ध स्वास्थ्य संस्थासंख्याः	२३
१३	गर्भवती जाँच पहिलो पटकको प्रतिशतः	८०
१४	गर्भवती जाँच चौथो पटक सम्मको प्रतिशतः	८०
१५	सुत्केरी पश्चात जाँच गराउन आउने प्रतिशतः	७०
	औसत आयुः ५५ वर्ष (महिलाः ५६ वर्ष र पुरुषः ५४ वर्ष)	

स्रोतः स्थानीय स्वास्थ्य चौकीहरू, २०७३

खोप क्लिनिकको विवरण

क्र.स.	वडा नं.	खोप केन्द्रको नाम	खोप संचालन हुने मिति	स्वा. संस्था
१	सुनवर्षी ५	झुंगी टोल राम जानकी विधालय	प्रत्येक महिना २० गते	स्वा. चौकी टकुवा
२	सुनवर्षी ५	बेलडांगी विष्णु नि.मा.वि.	प्रत्येक महिना २१ गते	स्वा. चौकी टकुवा
३	सुनवर्षी ४	वटरवाडी प्रा.वि.	प्रत्येक महिना २२ गते	स्वा. चौकी टकुवा
४	सुनवर्षी ४	काली मा.वि. काशिजान	प्रत्येक महिना २३ गते	स्वा. चौकी टकुवा
५	सुनवर्षी ५	स्वा. चौकी भवन टकुवा	प्रत्येक महिना २४ गते	स्वा. चौकी टकुवा
६	सुनवर्षी १	पिपल चौक	प्रत्येक महिना २३ गते	स्वा. चौकी अमरदह
७	सुनवर्षी २	स्वा. चौकी अमरदह	प्रत्येक महिना २४ गते	स्वा. चौकी अमरदह
८	सुनवर्षी ३	सरस्वती प्रा.वि. भेलाई	प्रत्येक महिना २० गते	स्वा. चौकी अमरदह
९	सुनवर्षी ४	गान्धिआश्रम दोहमाना	प्रत्येक महिना २२ गते	स्वा. चौकी अमरदह
१०	सुनवर्षी ४	फूलबारी प्रा.वि. सुरत	प्रत्येक महिना २१ गते	स्वा. चौकी अमरदह
११	सुनवर्षी ८	जनता प्रा.वि. खरेवाडी	प्रत्येक महिना २० गते	स्वा. चौकी डाईनियाँ
१२	सुनवर्षी ९	सलिम मियाँको घर	प्रत्येक महिना २१ गते	स्वा. चौकी डाईनियाँ
१३	सुनवर्षी ८	महेन्द्र नि.मा.वि. (कुढेली)	प्रत्येक महिना २२ गते	स्वा. चौकी डाईनियाँ

क्र.स.	वडा नं.	खोप केन्द्रको नाम	खोप संचालन हुने मिति	स्वा. संस्था
१४	सुनवर्षी ८	नजिर मोल्वीकोघर हरिशचन्द्रगढी	प्रत्येक महिना २३ गते	स्वा. चौकी डाईनियाँ
१५	सुनवर्षी ९	स्वा. चौकी डाईनियाँ	प्रत्येक महिना २४ गते	स्वा. चौकी डाईनियाँ
१६	सुनवर्षी ६	खिरकीडाँगी	प्रत्येक महिना २५ गते	स्वा. चौकी डाईनियाँ
१७	सुनवर्षी ३	झपडतल खोप क्लिनिक	प्रत्येक महिना २० गते	स्वा. चौकी वरडंगा
१८	सुनवर्षी ७	सुकुमवासी टोल	प्रत्येक महिना २१ गते	स्वा. चौकी वरडंगा
१९	सुनवर्षी ७	जन्ता प्रा.वि. चैता	प्रत्येक महिना २२ गते	स्वा. चौकी वरडंगा
२०	सुनवर्षी ७	दिल प्रा.वि. कुढेली	प्रत्येक महिना २३ गते	स्वा. चौकी वरडंगा
२१	सुनवर्षी ७	स्वा. चौकी भवन	प्रत्येक महिना २४ गते	स्वा. चौकी वरडंगा

गाउँ घर क्लिनिकको विवरण

क्र. स.	वडा नं.	खोप केन्द्रको नाम	खोप संचालन हुने मिति	स्वा. संस्था
१	सुनवर्षी ५	झुंगी टोल राम जानकी विधालय	प्रत्येक महिना ५ गते	स्वा. चौकी टकुवा
२	सुनवर्षी ४	वटरवाडी प्रा.वि.	प्रत्येक महिना ६ गते	स्वा. चौकी टकुवा
३	सुनवर्षी ५	बेलडांगी विष्णु नि.मा.वि.	प्रत्येक महिना ७ गते	स्वा. चौकी टकुवा
४	सुनवर्षी ६	पटियापाडा	प्रत्येक महिना ८ गते	स्वा. चौकी टकुवा
५	सुनवर्षी १	कडेल चौक	प्रत्येक महिना ९ गते	स्वा. चौकी अमरदह
६	सुनवर्षी १	शुक्रबारे केचना बजार	प्रत्येक महिना १० गते	स्वा. चौकी अमरदह
७	सुनवर्षी ३	सरस्वती प्रा.वि. भेलाई	प्रत्येक महिना ६ गते	स्वा. चौकी अमरदह
८	सुनवर्षी ४	गान्धिआश्रम दोहमाना	प्रत्येक महिना ८ गते	स्वा. चौकी अमरदह
९	सुनवर्षी ४	फूलबारी प्रा.वि. सुरत	प्रत्येक महिना ७ गते	स्वा. चौकी अमरदह
१०	सुनवर्षी ८	अबुजरको घर सिक्टी	प्रत्येक महिना ६ गते	स्वा. चौकी डाईनियाँ
११	सुनवर्षी ८	जय प्रकाश राजवंशीको घर	प्रत्येक महिना ७ गते	स्वा. चौकी डाईनियाँ
१२	सुनवर्षी ९	सलिम मियाँको घर	प्रत्येक महिना ८ गते	स्वा. चौकी डाईनियाँ
१३	सुनवर्षी ६	झपडतल गाउँघर क्लिनिक	प्रत्येक महिना ७ गते	स्वा. चौकी वरडंगा
१४	सुनवर्षी ७	सुकुमवासी टोल	प्रत्येक महिना ८ गते	स्वा. चौकी वरडंगा
१५	सुनवर्षी ७	जनता प्रा.वि. चैता	प्रत्येक महिना ९ गते	स्वा. चौकी वरडंगा
१६	सुनवर्षी ७	दिल प्रा.वि. कुढेली	प्रत्येक महिना १० गते	स्वा. चौकी वरडंगा

नगरपालिकामा रहेका बाल क्लवको विवरण

क्र.स.	वडा नम्बर	बाल क्लबहरूको संख्या	गाविस स्तरीय बालक्लब सञ्जाल
१	१	३	१
२	२	३	
३	३	२	
४	४	३	
५	५	२	
६	६	४	१
७	७	५	
८	८	४	१
९	९	५	
जम्मा		३१	३

स्रोतः स्थानीय स्वास्थ्य चौकीहरू, २०७३

गरिबीको अवस्था

वडा नं.	गरिबीको दर प्रतिशत	गरिबीको विषमता प्रतिशत	गरिबीको गहनता प्रतिशत	कैफियत
१	१४.६	३.१	१.०	साविक गाविसको आधारमा समायोजन गरिएको
२	१४.६	३.१	१.०	
३	१७.०	३.७	१.२	
४	१९.४	४.३	१.४	
५	१९.४	४.३	१.४	
६	१९.४	४.३	१.४	
७	१६.९	३.८	१.३	
८	१९.४	४.३	१.४	
९	१९.४	४.३	१.४	
	१७.२	४.१	१.०	

स्रोतः जिल्ला कृषि विकास कार्यालय, मोरङ २०७३

गरिबीको प्रतिशतलाई विश्लेषण गर्दा वडा नं. १, २, ३ र ७ मा जिल्लाको भन्दा प्रतिशत दर कम छ भने बाँकी वडामा गरिबीको प्रतिशत दर बढी छ । त्यही कुरा गरिबीको विषमता प्रतिशतले पनि देखाउँछ । गरिबीको विषमताले वडा नम्बर ४, ५, ६ र ९ मा बढी देखिएको छ । गरिबीको गहनताको कुरा गर्दा १ र २ नम्बर वडाहरूको अवस्था जिल्लाको गहनता बराबर छन् भने बाँकी सबै वडाहरू जिल्लाको गहनताको प्रतिशतभन्दा बढी रहेको पाइएको छ । यसले समग्र जिल्लाको अवस्था भन्दा राम्रो रहेको दर्शाउँछ ।

आ व ०७६/७७ को वार्षिक वजेट तथा योजना कार्यक्रम तर्जुमा तथा प्राथमिकीकरण सम्बन्धी मार्गदर्शन

१ सोच, लक्ष्य, उद्देश्य र अपेक्षित उपलब्धीः

"कृषि, शिक्षा, स्वास्थ्य र पूर्वाधार सुनवर्षी विकासको मूख्य आधार"भन्नेसोचकासाथ यस नगरपालिकाको सर्वाङ्गिण विकासको लक्ष्यलाई निशर्त रुपमा यस नगरपालिकाले निरन्तरता दिने लक्ष्य रहेको छ ।

वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा अवलम्बन गरिएका प्रमुख नीति तथा आधारहरुः

१.१ क्षेत्रगत नीति तथा आधारहरु

<u>आर्थिक विकास क्षेत्र</u>

(क) कृषि, पशु तथा पर्यटन

१. निर्वाहमुखि कृषि प्रणालीलाई व्यवसायीकरण गर्नका लागि उन्नत बिउ ,विजन , मलखादको व्यवस्था गर्ने नीति लिइनेछ।

२. कृषियोग्य जमिनको खण्डीकरणलाई निरुत्साहित गर्न सहकारीमा आधारित खेती प्रणालीलाई प्रश्रय दिइनेछ तथा कृषियोग्य जमिनमा सिँचाईको उचित प्रबन्ध गर्दै लगिनेछ।

३. सबै प्रकारको कृषिजन्य व्यापारमा उपभोक्ता हित संरक्षणको नीति लागु गरिनेछ।

४. कृषिपशु सेवा क्षेत्रको विकासका लागि क्षमता शिप र शसक्तिकरणमा जोड , दिदै सीपमूलक तालिम तथा आय आर्जनको कार्यक्रम संचालन गर्दै लगिनेछ।

५. कृषि तथा पशुउत्पादनबाट लाभान्वित गराउनको लागि स्थानीय हाट बजारको - व्यवस्थापन तथा बजारीकरणलाई प्रोत्साहित गरिनेछ तथा कृषि व्यवसायलाई व्यावसायीकरण गर्न माटो परिक्षण गरि खेती गर्ने व्यवस्थालाई प्राथमिकता दिइने

छ। यस कार्यलाई निर्देशित गर्न कृषि विकास गुरुयोजना निर्माण समेत भई सकेको छ।

६. उत्पादित कृषिवस्तुको भण्डारणको लागि शित भण्डार निर्माण गर्न नीजि क्षेत्र संगको साझेदारीलाई प्रोत्साहित गरिनेछ। यसको लागि नगरको केन्द्र भागमा एउटा चिस्यान केन्द्रको व्यवस्था गर्न DPR निर्माणको कार्य भइरहेको छ र उक्त चिस्यान केन्द्र संचालनको लागि प्रदेश तथा संघ सरकार संग आवश्यक सहयोग माँग गरिनेछ।

७. वाली विकास कार्यक्रम अन्तर्गत उन्नत बर्षे धान %विउ विजन ५० ,गँहु , अनुदानमा वितरण गरिने व्यवस्था गरिनेछ ।

८. वागवानी विकास कार्यक्रम अन्तर्गत तरकारी-वर्षे फल ,कम्पोजिट प्याकेट ,)तथा नमुना तरकारी नर्सरी स्थापना (कागती ,लिची ,आँप) फूल विरुवा वितरण जस्ता कार्यक्र (कोकोपिट ,नर्सरी ट्रेम संचालन गरिनेछ ।

९. वाली संरक्षण अन्तर्गत आकस्मिक वाली संरक्षण सेवा रासायनिक तथा जैविक) च्याउ किट वितरण तथा कृषक पाठशाला संचालन ,फेरोमिन ट्याप (विषादी तथा विषादी न्युनीकरण सम्बन्धी होडिंग वोर्डको स्थापना गरी कृषि विकासमा आधुनीकीकरण गर्दै लगिनेछ ।

१०. कृषि चुनको वितरण तथा माटो परिक्षण सम्बन्धी शिविर संचालन गरी कृषि उत्पादकत्व वृद्धि गरी व्यवसायीकरणमा जोड दिइनेछ ।

११. कृषकसँग नगर प्रमुख कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । यस कार्यक्रमबाट कृषकहरुको समस्याहरुलाई समाधान गर्न सहयोग पुग्नेछ ।

१२. गाई भैंसी बाख्रा र बंगुरको कृत्रिम गर्भाधानद्वारा नश्ल सुधार गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ।

१३. कृषि पेशालाई व्यवसायीकरण बनाउन सिंचाईको लागि बोरिङ्ग सम्बन्धी कार्य सञ्चालन गरिनेछ। सिचाँईमा विद्युतीकरणको व्यवस्था सबै वडाहरुमा क्रमश :

गरिदै लगिनेछ साथै सिंचाईमा विद्युतीकरणको लागि आवश्यकरकम विनियोजन गरिएकोछ ।

१४. कृषक तथा नगरपालिका बीच ५०साझेदारीमा च्याफकटर खरिद गरी % कृषकलाई वितरण गरिनेछ । यस कार्यक्रम मार्फत पशुपालन व्यवसायलाई थप प्रोत्साहन पुग्न जानेछ ।

१५. मासु पसल सुधार कार्यक्रम ५०साझेदारीमा कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । %

१६. व्यवसायिक गाई/भैंसी/बाख्रा/वंगुर/कुखुरा सम्बन्धी तालिम संचालन गरिने तथा पशु स्वास्थ्य शिविर संचालन कार्यक्रम समेत गरिनेछ ।

१७. पशु आहार सेवा कार्यक्रम संचालन गरी मौसम अनुसारको घाँस विउ खरिद गरी कृषकलाई निशुल्क वितरण गरिनेछ ।:

१८. सांस्कृतिक धार्मिक क्षेत्रहरुको पहिचान गर्दै त्यसको ,संरक्षण तथा प्रवर्द्धन गरी यस नगरपालिकालाई पर्यटकीय गन्तव्य स्थलको रुपमा विकास गरिने छ ।यसका लागि हाल कमलपोखरीको तथा झुवरी देवी तालकोDPRनिर्माण समेत तयार भई पर्यटकीय गन्तव्य स्थल निर्माणको प्रारम्भिक कार्य समेत भइसकेको अवस्था रहेको छ।साथै प्रदेश तथा संघीय सरकारका निकायहरुसंग कार्यक्रम तथा योजनाहरु माग गर्न आवश्यक प्रयत्न गरिनेछ।

१९. सार्वजनिक स्थलहरुको पहिचान गरी उक्त स्थानहरुमा आवश्यक सार्वजनिक पार्कहरु निर्माण गरिनेछ।

२०. मठ मन्दिर , तथा अन्य सांस्कृतिक धरोहरहरुको उचित संरक्षण मस्जिद गरिनेछ ।

(ख) शिक्षा, युवा तथा खेलकुद

१. सुनवर्षी नगरपालिका भित्रका विद्यालय वाहिर रहेका बालबालिकाको तथ्यांङ्क यकिन गरी सम्पूर्ण जनप्रतिनिधि, कर्मचारी, शिक्षक, संघसंस्थाहरुको सहयोगमा बालबालिकाहरुलाई विद्यालय भर्ना गराई आफ्नो सेवाक्षेत्रभित्र विद्यालय वाहिर बालबालिका नरहेको अवस्था

घोषणा गर्न विद्यालयलाई जिम्मेवार बनाउने यसरी घोषणा गर्ने विद्यालयलाई विद्यार्थी नियमितता र गुणस्तर सुधारका लागि थप सहयोग गरिनेछ।

२. सामुदायिक विद्यालयमा आधारभूत शिक्षा अनिवार्य र निःशुल्क साथै माध्यमिक शिक्षा निःशुल्कको सुनिश्चितता गर्न नगरपालिका भित्रका अभिभावकहरुले अनिवार्य रुपमा छोराछोरीहरुलाई विद्यालय भर्ना गरी नियमित विद्यालय पठाउने वातावरण तयार गरिनेछ। विद्यालय भर्ना नगर्ने बाल बालिकाका अभिभावकहरुलाई नगरपालिकाबाट उपलब्धहुने सेवासुविधाबाट बञ्चित गर्ने गरी अनिवार्य आधारभुत शिक्षाको कार्यान्वयन हुने वातावरण बनाइनेछ।

३. आधारभुत शिक्षालाई गुणस्तरीय बनाउन अंग्रेजी माध्यमबाट शिक्षण, शिक्षणमा प्रविधिको प्रयोग, वालमैत्री वातावरणर भौतिक पूर्वाधार विकासका लागि विद्यालयहरु लाई सहयोग गरिनेछ।

४. सम्पूर्ण सामुदायिक र नीजि विद्यालयहरुको लगत र अभिलेख अध्यावधिक गरी आगामी शैक्षिकसत्र भित्र विद्यालयहरुमा खानेपानी, शौचालय, विद्युत, घेरावेरा, कक्षाकोठा लगायतको भौतिक, शैक्षिक, व्यवस्थापकियन्यूनतमपूर्वाधारपुरागर्नेगराइनेछ।

५. प्रधानाध्यापकले विद्यालय विकास प्रस्ताव तयार गरी नगरपालिका संग र शिक्षकहरुले प्रधानाध्यापक संग कार्यसम्पादन करार सम्झौता गराईनेछ । करार संम्झौता बमोजिमका कार्यको प्रत्येक ६ महिनामा मूल्याङ्कन गरी आवश्यक कार्यवाही गरिनेछ ।

६. नगर भित्रका सवै शिक्षण संस्थाको नक्साङ्कन गरी जनसंख्या, भौगोलिक अवस्था, विद्यालय विचको दुरी र समुदायको आवश्यकताका आधारमा शैक्षिक संस्था खोल्ने, गाभ्ने, बन्द, स्थानान्तरण गर्ने र शिक्षक, विद्यार्थी, भौतिक पूर्वाधारको पर्याप्तता सहित शिक्षण सस्ंथा सञ्चालन हुन सक्ने व्यवस्था गरिनेछ।

७. सामुदायिक विद्यालयहरुमा विद्यार्थी संख्या, कक्षा संख्या र विषयगत आधारमा शिक्षक पदपूर्ती तथा दरवन्दी मिलान गर्दै नगरपालिका भित्रका विद्यालयहरुमा शिक्षक व्यवस्थापन गरिनेछ।

८. अगुवा सामुदायिक विद्यालय छनौट गरी नमूना विद्यालयको रुपमा विकास गर्न आवश्यक सहयोग गरिनेछ। नमूना विद्यालयको मापदण्ड पुरा गर्न सफल सामुदायिक विद्यालय छनौट गरी नमूना विद्यालय घोषणा गरिनेछ।

९. विपन्न र सिमान्तकृत परिवारका अभिभावकहरुको समूह बनाई आय तथा रोजगार मूलक कार्य गर्न विद्यालय मार्फत सहुलियत ऋण उपलब्ध गराउन सुरुवात गरिनेछ । यसका लागि सामुदायिक / नीजि विद्यालय, नगरपालिका / गैर सहकारी संस्था विच सहकार्य गरिनेछ ।

१०. नीजि विद्यालयको बर्गिकरण गरी व्यवहारिक र बैज्ञानिक शूल्क प्रणाली लागु गर्दै बालबालिकार अभिभावक मैत्री पूर्ण वातावरण निर्माण गर्ने र कानुन बमोजिम नगरपालिकाले छनौट गरेका गरिव तथा जेहन्दार विद्यार्थीहरुलाई नीजि विद्यालयहरुले निशुल्क छात्रवृत्ती उपलब्ध गराउनुपर्ने व्यवस्था गरिनेछ ।

११. प्रत्येक बालबालिकालाई विद्यालयमा वा समुदाय मा सञ्चालित पूर्वाधार युक्त वालविकास विद्यालय वा मन्टेश्वरी कक्षाको अनुभव सहित कक्षा १ मा भर्ना हुने व्यवस्था गरिनेछ ।

१२. विद्यालयहरुले देशविदेशका नगर स्थित उत्कृष्ट विद्यालयहरु बीच भगिनी सम्बन्ध बनाइ विद्यार्थी, शिक्षक, अभिभावक, सरोकारवालाहरुको सहकार्य र अनुभव आदान प्रदान गर्न आवस्यक वातावरण निर्माण गरिनेछ ।

१३. नगरपालिकाको शिक्षा सम्बन्धि जिम्मेवारीर कार्य बोझ बमोजिम स्रोत साधन र जनशक्तिको व्यवस्था गरिनेछ ।

१४. प्रत्येक शैक्षिक संस्थामा वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम निर्माण तथा पारित गर्ने, पारदर्शी खर्च तथा लेखा व्यवस्था, सामाजिकपरिक्षण, वार्षिक लेखापरिक्षण गराइ अविभावक भेलाबाट अनुमोदन गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिनेछ ।

१५. विद्यालयका वि.व्य.स. पदाधिकारी, प्र.अ., शिक्षक, कर्मचारीलाई योगदानका आधारमा प्रत्येक वर्ष उत्कृष्ट घोषणा गरी सम्मान गरीनेछ ।

१६. प्राविधिक शिक्षामा विशेष जोड दिइनेछ । नगर भित्रका सामुदायिक विद्यालयहरुमा CTEVT र अन्य सरकारी तथा गैर सरकारी संघसंस्थाहरुको सहकार्यमा विभिन्न विषयका प्राविधिक शिक्षा कार्यक्रम सञ्चालनको तयारी गरीनेछ ।

१७. नगरपालिका भित्रका प्रत्येक वडामा बालपुस्तकालय (E Library), खेलमैदान, वालक्रिडा तथा सीकाई केन्द्र(Children park) को सञ्चालन गर्न तयारी गरीनेछ ।

१८. प्रत्येक वडामा युवाक्लब गठन गरी नगरस्तरीय युवा सञ्जाल बनाई युवालाई व्यक्तित्व, नेतृत्व र उद्यमसिलताको सीपविकास सहित सामाजिक अभियानमा सकारात्मक प्रवेश गराइनेछ ।

१९. युवा तथा विद्यार्थीहरुका लागि शिक्षा, तालिम, उद्यमसिलता, खेलकूद तथा मनोरञ्जनका अवशरहरुको सृजनामा जोड दिईनेछ।

२०. खेलकुद विकास तथा प्रबर्द्धनका लागि मेयर कप क्रिकेट टुर्नामेन्ट कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ।

(ग) जन-स्वास्थ्य

१. औषधी अभाव हुन नदिनको लागि स्वास्थ्य चौकीहरुबाट उपलब्ध हुने औषधीहरु सेवाग्राहीले वर्ष भरी नै औषधी पाउन सकुन भनेर आवश्यक रकम विनियोजन गरिएकोछ ।

२. स्वास्थ्य चौकीहरुमा सर्जिकल सामानहरुको अभाव हुन नदिन आवश्यक रकम विनियोजन गरिनेछ ।

३. गत आर्थिक वर्ष देखि नै यस नगरपालिकाको स्वास्थ्य चौकी डाईनियामा शुरु गरेको प्रयोगशाला सेवाबाट यहाका नगरवासीहको उत्साहजनक सहभागिता तथा नगरबासीहरुले लिएको प्रत्यक्ष लाभ लिएको देखेर प्रयोगशाला सेवालाई यस आ .व. देखि स्वास्थ्य चौकी बरडंगा र स्वास्थ्य चौकी अमरदहमाविस्तार गरिनेछ।

४. गत आदेखि नै सञ्चालित बर्थि.व.ङ्ग सेन्टर डाईनिया र सुनवर्षी एम्बुलेन्स सेवालाई निरन्तरता दिदै यस नगरभित्रका गर्भवती आमाहरुले यस नगरपालिककाको स्वास्थ्य चौकी डाईनियामा प्रसुति गराउन चाहेमा शत प्रतिशत निशुल्क तथा नगरबाहिर सस्थागत सुत्केरी गराउन चाहेमा जुनसुकै अस्पतालमा सुत्केरी गराउन लगेमा पचास प्रतिशत छुट दिईने व्यवस्थागरिनेछ ।

५. महिला दिदी बहिनी तथा आमाहरुलाई पाठेघर, फिस्टुला जस्ता समस्याहरुले ग्रसित पारी दैनिक जिवनयापनमा पनि समस्या आएको र हाम्रो समाजमा त्यस्ता रोगहरुबाट धेरै नै आमा तथा दिदी बहिनीहरु पिडीत भैरहेको हुनाले स्त्री रोग सम्बन्धी स्वास्थ्य शिविरको आयोजना गरिने छ ।

६. क्षयरोगको विरामीहरु छ महिना देखि आठ महिना सम्म दैनिक औषधी खानु पर्ने र दैनिक खान बिर्सेमा पुनः रोग बल्झिने सम्भावना रहेको हुनाले दैनिक औषधी खानु पर्छ भनी सम्झिनको लागि क्षयरोगी बिरामीहरुलाई एउटा भित्ते घडी प्रदान गरिनेछ।

७. महिला स्वास्थ्य स्वय सेविकाहरुको कामलाई उच्च मुल्याकंन गर्दै गत आव देखि नै मासिक रुपमा प्रदान गरिदै आएको दुई हजार प्रोत्साहन भत्तालाई निरन्तरता दिईने छ। महिला स्वास्थ्य स्वम सेविकाहरुलाईप्रोत्साहन गर्न साईकलको व्यवस्था गरिसकिएकोमा यस आ.वमा छाताको समेत सुविधा प्रदान गरिनेछ।

८. नगरपालिकाबाट जारी गरिएको जेष्ठनागरिक परिचय पत्र भएकानागरिकहरुलाई पनि पचास प्रतिशत छुटमा एम्बुलेन्स सेवा प्रदान गरिने छ ।

९. आगामी आर्थिक वर्ष देखि प्रत्येक वडामा स्वास्थ्य सेवालाई बिस्तार गर्दै आधारभुत स्वास्थ्य केन्द्र तथा शहरी स्वास्थ्य केन्द्र संचालन गरिने छ ।

१०. यस नगरपालिकाका गर्भवती आमाहरुले गत आव देखि नै लागु भएको सुनवर्षी सुरक्षित आमा कार्यक्रम अनुसार चार, छ, आठ र नौ महिना तथा स्वास्थ्य चौकी डाईनियामा प्रसुति गराउन आउने गर्भवती आमाहरुलाई ठुलो छाता प्रदान गरिनेछ।

११. कुनै पनि स्वास्थ्य योजना बनाउनको लागि तथ्यांकको आवश्यकता हुने भएकोले यस आव देखि स्वास्थ्यको बार्षिक प्रतिवेदन बनाईने छ ।

१२. स्वास्थ्य सुचना व्यवस्थापन प्रणालीलाई चुस्त र दुरुस्त पार्न चार वटै स्वास्थ्य चौकीमा डि एच आई एस प्रणाली विस्तार गरिने छ ।

१३. आव ०७५।०७६ मा यस नगरपालिकाको वडा न ७ र ८ मा दादुरा रोगको माहामारी देखिएको र सो माहामारीलाई हामीले बेलैमा नियन्त्रण गरी अरु वडाहरुमा फैलिनबाट रोक्न सफल भयौ । यसै सन्दर्भमा हामीले हाम्रा केही बस्ती टोल गाउहरुमा अझै पनि आफनो बच्चालाई खोप नलगाएको पाइएकोले आगामी आर्थिक वर्ष देखि पुर्ण खोप लगाएको बच्चालाई झोला तथा सर्टिफिकेटको व्यवस्था गरिनेछ

भने सेवा पहुँच नपुगेका टोल समुदायमा खोप सम्बन्धी विशेष कार्यक्रम संचालन गरिनेछ।

(घ) **सामाजिक विकास**

१. जातिय ,सांस्कृतिक ,भाषिक , धार्मिक विविधताले युक्त नगरपालिकाका विभिन्न क्षेत्रमा बसोबास गर्ने सबै समुदायहरुमा क्रमिक विकास र समान सहभागितालाई बढावा दिदै भेदभाव मुक्त पारस्परिक सदाशयता तथा एकताबद्ध समाज निर्माण गर्ने निरन्तर , प्रयासका कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ ।

२. फोहोर व्यवस्थापनको लागि सार्वजनिक स्थानहरुमा डस्टवीनको व्यवस्था गरिनेछ ।

३. महिलाहरुलाई सशक्तिकरण कार्यक्रम अन्तर्गत दिगो सीपआय आर्जन तथा , उद्यमशिलता बनाईनेछ ।

४. एक वडा एक नमुना बस्तीको विकास गर्देलगिने तथा दलित ,पिछडा ,जनजाति , महिलाहरुलाई आयआर्जन हुने ,अपाङ्गता भएका व्यक्ती ,आदिवासी ,मुस्लिम स्वरोजगार मुलक लक्षितकार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

५. छुवाछुत ,कुसंस्कृति ,कुरीति ,भेदभाव , बिकृतिहरु अन्धविश्वास र सामाजिक हटाउने कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ।

६. नगरक्षेत्र भित्रका विभिन्न प्रकृतिका अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु ,एकल महिला , दलित बालपोषण जस्ता भत्तालाई स ,दलित जेष्ठ नागरिकहज ढंगले वितरण गर्ने थप व्यवस्था मिलाइनेछ।

७. महिला माथि हुने बहुविवाह , वालविवाह लगायत सबै प्रकारका हिंसाको अन्त्य गर्न उत्पादनमूलकक कार्यक्रमहरु संचालन गरी ,जनचेतनाको साथै आर्यमूलक सिपमुलक क्षमता र सीपको समेत विकास गर्दै लगिनेछ।

८. जातिय भेदभाव विरुद्धका अभियानहरु संचालन तथा जेष्ठ नागरिकहरुको अनुभव , सीप र क्षमताको उचित कदर गर्दै उहाँहरुका अनुभवहरुलाई व्यवहारिक रुपमा लागु गर्दै लगिनेछ।

९. महिला विकास कार्यक्रम अन्तर्गत नया समितिहरु गठन गरी अनुशिक्षण तालिम प्रदान गरिने तथा समिति संचालन गर्नका लागि विउ पुँजिकोष रकम समेत अनुदान प्रदान गरिनेछ ।

१०. लैंगिक हिंसा तथा प्रजनन स्वास्थ्य सम्बन्धी आवश्यक सचेतना तालिम कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

११. वडास्तरीय बालक्लवहरु गठन गरी बाल अधिकार सम्बन्धी क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम संचालन गरिनेछ।

(ङ) गैर सरकारी संस्था र सहकारी

१. हाल संचालनमा रहेका र अब संचालनका लागि अनुमति लिने सामुदायिक संस्था र सहकारी संस्थाले नगरपालिकामा अनिवार्य दर्ता र नविकरण गर्नुपर्नेछ । यसको लागि नगरपालिकाबाट आवश्यक कानुन तथा कार्यविधी तर्जुमा गराई व्यस्थित गरिनेछ ।

२. नगर भित्र दर्ता भएका सामुदायिक संस्था र सहकारी संस्थाको दर्ताखारेजी ,नियमन , र विघटन कार्यविधि अनुसार हुने व्यवस्था गरिनेछ। यसका लागि सहकारी कार्यालाई सरलीकरण गर्न विज्ञबाट आवश्यक कार्यविधी निर्माण गरिनेछ।

३. नगरक्षेत्र भित्र कार्य गर्न चाहने गैर सरकारी संस्थासहकारी ,सामुदायिक संस्था , संस्थाहरुले आफ्नो कार्यक्रम रबजेट नगरसभा बाट स्वीकृत गराई कार्यान्वयन गराउने व्यवस्था मिलाईनेछ।

४. महिलाअपाङ्ग भुमिहीन तथा पिछिडिएको वर्गको साथै आम ,सिमान्तकृत ,गरिब , नागरिकको जिवनमा सुधार ल्याउन सहकारीको पहुँच अभिवृद्धि गर्न प्रोत्साहित गरिनेछ ।

५. नगरमा क्रियाशील सहकारी संस्थाहरुको क्षमता अभीवृद्धि गर्न तालिम तथा अभिमुखिकरणको आवश्यक व्यवस्था गरिनेछ ।

१.२.२ पूर्वाधार विकास क्षेत्र

(च) पूर्वाधार विकास

१. विकासका लागि भौतिक पूर्वाधार नै पहिलो आवश्यकता भएकोले पूर्वाधार विकासका कार्यक्रमहरुलाई आगामी आर्थिक वर्षमा पनि प्राथमिकतामा राखिने यथेष्ट प्रयत्न गरिएकोछ।

२. नगरपालिका कार्यपालिकाको कार्यालयको हालको भौतिक पुर्वाधारको अवस्थाले लोक सेवा उतिर्ण भई यस कार्यालयमा आउने जनशक्तिलाई कार्य स्थान अपुग हुने भएकोले हालको संरचना मर्मत संभार तथा आवश्यक फर्निचर लगायतका सामानको व्यवस्थापन गरिने छ ।

३. पूर्वाधार विकास निर्माण सम्बन्धी आवश्यक कानून बनाई सडक मापदण्ड तोकी कडाईका साथ कार्यान्वयन गरिनेछ। यसका लागि नगर सडक गुरु योजना)MTMPबनाई लागु गरी सकिएको छ। (

४. भौतिक पूर्वाधारहरु निर्माण गर्दा तोकिएको मापदण्ड कायम गर्न अनुगमन प्रणालीलाई प्रभावकारी बनाइनेछ।

५. उपभोक्ता समिति र निर्माण व्यवसायी मार्फत निर्माण गरिने भौतिक पूर्वाधारहरुको निर्माण कार्यमा अनावश्यक ढिला सुस्ती गर्नेगुणस्तरहीन काम गर्ने उपभोक्ता , भविष्यमा कुनै ,कालो सुचिमा राखिने ,समिति र निर्माण व्यवसायीलाई दण्डित गरिने

यस्तो कार्य गर्न अयोग्य ठहराउन सक्ने जमानत जफत गर्ने जस्ता कार्यहरु मार्फत नियमन गरिनेछ।

६. नगरपालिका क्षेत्रभित्र निर्माण वा विकास गरिने भौतिक पूर्वाधारहरु महिला मैत्री , वातावरणमैत्री तथा बालमैत्री बनाइनेछ। ,अपाङ्गमैत्री ,नागरिक मैत्री

७. ठूलासाना तथा नगरस्तरिय विकासका पूर्वधारहरुक ,मझौला ,ा लागि संघ प्रदेश स्तरको बजेटमा समावेश गरी भौतिक पूर्वाधार विकास तथा निर्माण गर्न आवश्यक समन्वय र अग्रसरता लिइनेछ।

८. तोकिएको लागत सहभागिता र जनसहभागिता नहुनेविकास निर्माणमा असहयोग , गर्ने तथा उपभोक्ता समितिमा रहने पदाधिकारीहरुले नियमानुसार कर चुक्ता प्रमाण संलग्न नभएको भेटिएमा नगरपालिकाबाट प्रदान गरिने सेवा सुविधाहरुमा रोक लगाईनेछ।

९. बक्राहामरिया तथा डाँस खोला नियन्त्रण कार्यक्रमका लागि आवश्यक विशेष , पहल गरिनेछ।

१०. हरित नगरको कार्यक्रमल्याएर सार्वजनिक स्थलमा वृक्षारोपण गर्दै मानिसहरुलाई पनि वृक्षारोपण गर्दै नगरवासीहरुलाई वृक्षारोपण गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ ।

११. सुरक्षाको लागि बाटोको सिमाङ्कन भित्र कुनै पनि बाटो अवरोध हुने गरी पशुजन्य वस्तु तथा अन्य गतिविधि बन्द गर्न सार्वजनिक सूचना सम्प्रेषण गर्दै कडाईका साथ कार्यान्वयन गरिनेछ ।

१२. नगर क्षेत्र भित्रको मूख्य बजारहरुमा कृषि तथा नमुना बजारहरुको विकास गरी व्यवस्थित सहरीकरण गर्दै लगिनेछ ।

१३. नगरपालिका द्वारा बहुवर्षीय योजना अन्तर्गत आ२०७५ .व./७६ मा संचालन भएको पूर्वाधार विकास सम्बन्धी सडक आयोजनालाई निरन्तरता दिइनेछ ।

१४. उपभोक्ता समिति मार्फत हुने पूर्वाधारका योजनाहरुलाई अधिकतम सिमा तोक्न आवश्यक निर्देशिका तयारी गरिनेछ।

१५. नगरपालिका द्वारा निर्मित विभिन्न सार्वजनिक सम्पत्तिहरुको आवश्यक्तानुसार मर्मत सम्भार गरि चालु अवस्थामा ल्याई अधिकतम उपयोगिता हासिल गरिनेछ।

१६. यस नगरपालिकामा विभिन्न अति आवश्यक ठाउँमा झोलुङ्गे पुल निर्माणका लागि विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन र लागत अनुमान (DPR) तयारीको लागि माग भइसकेको र यसै आ व मा पुल निर्माण कार्य शुरु गर्ने प्रयत्न गरिने छ।

(छ) सिँचाई तथा खानेपानी व्यवस्थापनः

१. सिँचाई सुविधा विस्तार गर्न आवश्यक पहल गर्दै हालको सिँचाई प्रणालीको समुचित रेखदेख र मर्मत सम्भार गरिनेछ।

२. नगरवासीलाई स्वच्छसफा खानेपानी व्यवस्थापनको लागि आवश्यक योजना बनाई , कार्यान्वयन गरिनेछ।

३. ट्यूवेलबाट पानी उपयोग गर्ने उपभोक्ताहरुको पानीको श्रोतआर्सेनिक ,आइरन , लगायतका रसायनिक पदार्थहरुको परिक्षण गरी पानी पिउन योग्य नभएमा त्यस्ता पानीका श्रोतहरु बन्द गरी वैकल्पिक खानेपानीको श्रोतहरु व्यवस्थापन गरिनेछ।

४. नगरपालिका क्षेत्रभित्र रहेका विभिन्न तालपोखरी र सिमसार क्षेत्रहरुको संरक्षण , गरी त्यसलाई पर्यटकीय गन्तव्य स्थल बनाउने तथा व्यवसायिक रुपमा प्रबर्द्धन गरिनेछ।

५. सिँचाईको अधिकतम संभाव्यता भएको श्रोत पहिचान गरी सो को लागि आवश्यक कार्य गरिनेछ।

१.२.३ वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन

(ज) वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन

१. सफा र हरियालीपूर्ण नगर निर्माणको लागि नागरिकहरुलाई प्रोत्साहित गर्दै नगर क्षेत्रको सरसफाईको लागि समय समयमा विविध अभियानहरु संचालन गर्दै लगिनेछ।

२. विपद् बाट हुनसक्ने क्षतिको तत्काल उद्धारराहत र पूनर्स्थापनका लागि आवश्यक , जनशक्ति सामाग्री र श्रोतको पहिचान गरि प्राकृतिक प्रकोप एवम् विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी जनचेतनामुलक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ।

३. विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी काम गर्ने राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय संघ संस्थाहरुलाई सहकार्यको लागि प्रेरित गरिनेछ।

४. विपद्को समयमा आईपर्ने समस्या समाधानको लागि नगरपालिकाले आवश्यक बन्दोवस्तीका सामानको व्यवस्था गर्नेछ साथै स्वास्थ्य चौकी तथा स्वास्थ्य क्लिनिकहरुमा आपतकालिन स्वास्थ्य सेवाका लागि औषधी उपचारको व्यवस्था मिलाइनेछ।

५. सम्भावित विपद्हरुको सामान्यीकरणन्यूनिकरण एवं व्यवस्थापनको लागि विपद् , पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना बनाइनेछ। साथै सरोकारवाला निकायहरुको एकिकृत प्रयास र श्रोत साधनहरुको परिचालन गरेर धन जनको क्षति हुन नदिई विपद् व्यवस्थापन कार्य गरिनेछ।

१.२.४ संस्थागत विकास, सेवा प्रवाह र सुशासन

(झ) सूचना सम्बन्धी व्यवस्था

१. सूचना प्रवाहलाई व्यवस्थित गर्न सामाजिक सन्जालवेबसाइट लगायत विद्युतीय , माध्यमको प्रयोग गरिनेछ।

२. नगरपालिकामा एक छुट्टै सूचना अधिकारी र प्रत्येक वडामा सम्बन्धित वडा अध्यक्ष मार्फत नगरवासीहरुलाई सूचना अधिकारीको हैसियतमा सूचना प्रदान गर्ने कार्य भइरहेकोमा सोलाई यस आवमा समेत निरन्तरता दिईनेछ।.

३. नगरपालिकाको सम्पूर्ण क्षेत्रहरुमा आवश्यक पर्ने संचार माध्यमको पहूँच स्थापना गरिनेछ।

४. नगरपालिकाको सूचना र गतिविधीहरु नगरपालिकाको आफ्नै वेबसाइट www.sunawarshimun.gov.npतथा नगरपालिकाको आफ्नै Android App Sunawarshi Municipality (सुनवर्षी नगरपालिकामार्फत अध्यावधिक गरिदैलगिनेछ। (

५. नगरपालिकाले सम्पादन गर्ने गतिविधिहरुको आवधिक रुपमा संचारका विभिन्न माध्यमहरुद्वारा प्रशारण गरिने व्यवस्था मिलाइनेछ।

६. यस नगरपालिकाले गरेका विभिन्न कार्यहरुको सूचना तथा संचार व्यवस्थापनको जानकारी जनसमक्ष पुर्याउन एफएम संचालन कार्य प्रक्रिया अगाडि बढाइनेछ।.

(ञ) तथ्याङ्क

१. स्थानीय अभिलेख व्यवस्थापनका लागि नीतिबनाई ,योजना ,कानुन मापदण्ड , त्यसलाई कार्यान्वयन र नियमन गरिनेछ।

२. नगर क्षेत्रभित्र रहेका जनसंख्या ,प्राकृतिक श्रोत भौतिक पुर्वाधार ,सांस्कृतिक ,भाषा , संचार र सुकुम्वासी जस्ता अत्यावश्यक तथ्याङ्क विवरणहरु ,रोजगार ,सम्पत्ति संकलन तथा अध्यावधिक गरि अभिलेखिकरण गर्दै लगिनेछ।

३. जन्म ,बसाइसराई ,मृत्यु ,विवाहसम्बन्ध विच्छेद लगायत व्यक्तिगत घटना तथा , विवरणहरुको अनिवार्य रुपमा दर्ता गरि अभिलेखिकरण गरिनेछ र त्यस्ता तथ्याङ्कहरुको विश्लेषण गरि योजना तर्जुमा र कार्यक्रम निर्माणमा उपयोग गरिनेछ।

४. न्यायिक समितिबाट भएको निर्णय व्यवस्थित र सुरक्षित रुपमा अभिलेख राख्ने व्यवस्था तथा न्यायिक अभिलेख व्यवस्थापनमा नविनतम सूचना प्रविधिको प्रयोग गर्दै लगिनेछ।

(ट) घर नक्सा सम्बन्धमा।

१. नगरपालिका क्षेत्रभित्र निर्माण हुने सबैको प्रकारको नीजिसार्वजनिक तथा सरकारी , भवनहरु नगरपालिकाको इजाजत प्राप्त गरी मात्र निर्माण हुने व्यवस्थालाई कडाईका साथ पालना गरिनेछ।

२. भवन सम्पन्नताको प्रमाणपत्र दिदाँ सार्वजनिक स्थलमा रहेको निर्माण सामाग्रीहरु हटाएपछि मात्र प्रमाणपत्र उपलब्ध गराइनेछ।

३. स्थानीय स्तरमा भवन तथा पूर्वाधार निर्माण कार्यमा टेवा पुगोस भन्ने उद्देश्यले भवन निर्माण तथा पूर्वाधार निर्माण सम्बन्धी आधारभूत तालिम संचालन गरीनेछ ।

४. भवन तथा अन्य पूर्वाधार निर्माण गर्दा आउन सक्ने संभावित दुर्घटनालाई मध्यनजर गरी निर्माणकर्ता र निर्माण श्रमिकहरुको बीचमा करार गरी बिमा गर्ने कार्यलाई प्रोत्साहन गरिनेछ।

५. भवन निर्माण आचार संहिता)Building by Laws) निर्माण भई सकेको र यसलाई कडाईका साथ लागु गरिनेछ।

(ठ) राजस्व अभिवृद्धि

१. करको दरलाई समय सापेक्ष जनताहरुको करभार बहन क्षमतालाई मध्यनजर गर्दै वृद्धि गरिनेछ। करको दायरालाई फराकिलो पार्दै सुनवर्षी नगरपालिकाको आन्तरिक आयमा बृद्धि गर्दै आत्मनिर्भर बनाउदै लगिनेछ।

२. नगरपालिकालाई आवधिक रुपमा सबैभन्दा बढी कर तिर्ने करदातालाई सम्मान तथा पुरस्कृत गरिनेछ।

३. उपभोक्ता समिति मार्फत काम कारबाही गर्दा यस नगरपालिकालाई नियमानुसारको कर दस्तुर असुलउपर गरेपश्चात मात्र नगरपालिकावडा कार्यालयबाट सेवा प्रवाह , गरिने तथा सो समितिमा रहने पदाधिकारीहरुको कर दाखिला प्रमाणहरु पेश भए पश्चात मात्र समितिले गर्ने कामकारबाही अघि बढाइनेछ ।

४. राजश्व अभिवृद्दि गर्ने उद्देश्यले राजश्व अभिवृद्दि सम्बन्धि तालिम कार्यक्रम संचालन गर्न वजेट व्यवस्था गरिनेछ।

५. वडा तथा नगरपालिकाबाट राजश्व आयको लेखा हाते रसिदको आधारमा भई रहेकोमा नगरपालिकाको सर्भर संग आवद्ध गरी राजश्व आय लेखा प्रणाली पूर्ण रुपमा कम्प्युटराइज्ड गरिनेछ।

६. कम्युटरकृत राजश्व आम्दानीको लेखा र श्रेस्ता नगरपालिकाको कार्यालयमा मात्र भएकोमा आ/व २०७६.०७७ देखि सम्पूर्ण वडामा कम्युटरकृत राजश्व आम्दानी लेखा प्रणाली लागु गरिनेछ।

७. आगामी आ व ०७६।०७७ को लागि प्रस्तावित आर्थिक ऐन बमोजिम.**अनुसूची, १** सम्पति कर **अनुसूची, २** भूमिकर दरहरु (मालपोत) **अनुसूचि ,३** घर जग्गाबहाल कर **अनुसूची, ४** व्यवसाय कर)पूँजिको आधारमा **अनुसूची, ५** जडिबुटी, कवाडी र जिवजन्तु करका दरहरु **अनुसूची, ६** सवारी साधन कर **अनुसूची,७** विज्ञापन कर **अनुसूची, ८** मनोरञ्जन शुल्क **अनुसूची, ९** बहालविटौरी शुल्क **अनुसूची, १०** पार्किंग शुल्क **अनुसूची, ११** सेवा शुल्क, दस्तुर उल्लेख गरिएको छ।

(ङ) न्यायिक कार्य सम्वन्धी

१. न्यायिक समितिले कानून बमोजिमको विवादहरुमा न्याय निरुपण सर्वसम्मत गर्ने , नभएमा बहुमतको राय अनुसार न्यायिक समितिको निर्णय हुने तथा विवादको सम्बन्धमा न्यायकर्ता सदस्यहरुको कुनै पनि प्रकारको स्वार्थ रहेमा त्यस्तो व्यक्तीले विवादको कारबाही किनारा लगाउन नपाउने व्यवस्था अबलम्बन गरिनेछ ।

२. विवादको निरुपण गर्दा सम्भव भए सम्म मेलमिलापलाई प्राथमिकता दिई दुवै पक्षको सहमतीमा मिलापत्र गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ। न्यायिक क्षेत्रमा सबैको पहुँच अभिबृद्धि गर्न हरेको वडामा मेलमिलाप समिति गठन गरी मेलमिलापकर्तालाई तालिमको व्यवस्था गरिनेछ।सो को लागि आवश्यक बजेट विनियोजन गरिनेछ।

३. न्यायिक समितिलाई प्रभावकारी बनाउनका लागि समितिका सदस्यहरुलाई न्यूनतम पुर्पक्ष र कार्यविधी एवंम् अधिकारको विषयमा अनुशिक्षण तालिमको व्यवस्था गरिनेछ।

४. न्यायिक समितिको व्यवस्थापनको लागि नगरपालिकाले छुट्टै ईजलासउजुरी प्रशासन , र कानुनी सल्लाहकारको व्यवस्था गरी न्याय सम्पादन कार्यलाई थप प्रभावकारी बनाईनेछ।

५. न्यायिक समितिले मुद्दा तथा विवादको सुनुवाईको क्रममा आवश्यक्तानुसार सम्बन्धित विज्ञ र सरोकारवालाहरुको सहायता लिन व्यवस्था गरीनेछ।

६. न्यायिक समितिलाई व्यवस्थित र मर्यादित बनाउन आवश्यक रकम बजेट विनियोजन गरिएकोछ।

(ढ) सुशासन सम्बन्धी

१. नगरकार्यपालिकाको कार्यालयवडा समितिको कार्यालयबाट प्रवाह हुने सेवा र , ,अशक्त व्यक्तिहरु ,अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु ,सुविधाहरु प्रवाह गर्दा जेष्ठ नागरिक बालबालिका र महिलाहरुलाई पहिलो प्राथमिकता दिइनेछ।

२. नगरपालिकाबाट प्रवाह हुने सेवाहरुलाई प्रभावकारी बनाउनका निमित्त जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरुलाई क्षमता विकास तथा नेतृत्व विकास तालिम प्रदान गरिनेछ साथै उत्कृष्ठ सेवा प्रदान गर्ने वडालाई पुरस्कृत समेत गरिनेछ।

३. कर्मचारीहरुको कार्यक्षमताको मुल्याङ्कन गरी उत्कृष्ठ कार्य गर्ने कर्मचारीलाई पुरस्कृत गरिनेछ। साथै उत्कृष्ठ कार्य गर्ने टोल विकास संस्था ,उपभोक्ता समिति , नगरपालिकाको सूचनालाई जनस्तरसम्म प्रवाह गरी उत्कृष्ठ कार्य गर्ने संचारकर्मीलाई समेत पुरस्कृत गरिनेछ।

४. नगरपालिकाबाट प्रदान हुने सेवाहरुलाई पारदर्शी जवाफदेहीमितव्ययी ,नियमित , बनाईनेछ। यसका लागि सार्वजनिक सुनुवाईसामाजिक ,सार्वजनिक परीक्षण , खर्च सार्वजनिकिकरणजस्ता विधि अपनाइनेछ। ,परिक्षण

५. सूचना अधिकारी मार्फत सूचना उपलब्ध गराईने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइनेछ।

६. नगर कार्यपालिकामा कार्यरत कर्मचारीहरुको क्षमता अभिवृद्धिका लागि विभिन्न तालिम गोष्ठी तथा अध्ययन भ्रमणको ,आयोजना गरिनेछ।

७. वित्तीय प्रणाली तथा योजना व्यवस्थापन प्रक्रियालाई कम्प्युटराइज्ड प्रविधीमा संचालनलाई निरन्तरता दिईनेछ।

८. सार्वजनिक खरिदलाई थप व्यवस्थित र पारदर्शी बनाउन खरिद तथा निर्माण कार्यE-bidding प्रणाली मार्फत गरिने कार्यलाई निरन्तरता दिनइनेछ।

९. यस नगरपालिकामा सेवाग्राहीहरुको काम कारवाहीहरु छिटोछरितो तवरले सेवा , प्रवाह गर्न दर्ता तथा चलानी कार्य कम्पुटराइज्ड प्रक्रियाबाट संचालन गरिनेछ।

१०. सेवाग्राहीमैत्री सुशासनको लागि शोधपुछ कक्षस्थापना (हेल्प डेस्क) सहायता कक्ष , गरी सेवालाई प्रभावकारी र सेवाग्राहीलाई सहज वातावरण निर्माण गरिने तथा नगरकार्यपालिकाको बैठकका निर्णयहरुलाई प्रवक्ता मार्फत जानकारी गराइनेछ।

११. सामाजिक सुरक्षापंजिकरण तथा वडा कार्यालयका विभिन्न काम कारवाहीहरुलाई , नगर कार्यपालिकामा लिंक गर्न फाइबरWireless कनेक्टिभिटी गरी नेटवर्किङ्ग सम्बन्धि संजाल बिस्तारका कार्यक्रम गरिनेछ।

१२. नगरपालिकाबाट प्रवाह हुने सेवालाई प्रभावकारी रुपमा संचालन गर्नका निमित्त आवश्यक ऐननिर्देशिकाहरु विज्ञ तथा परामर्शदाताहरु संग ,कार्यविधि ,नियम , परामर्श लिई निर्माण गरिनेछ।

१३. नगरपालिकाका जनप्रतिनिधी ज्यूहरुलाई नगर विकास लगायतका कामकारवाहीहरु गर्न सहज होस् भनेर १।१ थान सञ्चारका साधन मोवाइल सेट उपलब्ध गराइनेछ।

१४. सुशासन कायम गर्न मिडिया सहयोगदिवस ,राष्ट्रिय पर्व उत्सव ,सार्वजनिक सुनुवाई , सुचना अधिकारी तथा ,गुनासो पेटिका ,सुचना पार्टी ,नागरिक बडापत्र ,संचालन नगर सुचना केन ,प्रवक्ताद्र व्यवस्थापनउत्कृष्ठ ,सार्वजनिक सामाजिक परिक्षण , उपभोक्ता ,राजश्व संकलनमा उत्कृष्ठ सम्मान कार्यक्रम ,कर्मचारी सम्मान कार्यक्रम समितिलाई आय व्यय सार्वजनिक गर्ने अनिवार्य व्यवस्था जस्ता कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ।

१५. पारदर्शिता र सुशासनको लागि सुशासन ऐन तथा नियमावली बमोजिमको व्यवस्था लागु गरिनेछ।

१६. नगरपालिका समक्ष विभिन्न कार्यक्रम तथा योजना माग गरी योजना प्रक्रियाबाट वडा तथा नगरमा आएका सिलिङ बाहिर रहेका योजनाहरुलाई DPR तयार भईसकेको भए सोही बमोजिम प्रदेश तथा संघिय सरकारमा श्रोत माग गरिनेछ। नगरपालिकाले ***Demand Base/Need Base***बाट प्रकृयागत चरणबाट आएका योजनालाई मात्र विनियोजन गर्न सकिने नीति अख्तियारी गरिनेछ।

(ण) शान्ति सुरक्षा

१. नगर क्षेत्रभित्र सामाजिक न्याय र सुशासन कायम गर्न सामाजिक अपराधहरु , दुर्व्यसन तथा कुसंस्कारहरु न्यूनिकरण गर्ने प्रभावकारी कार्ययोजना बनाइनेछ।

२. न्यायिक समितिको न्यायिक क्षेत्राधिकार भित्र पर्ने विषयहरु किनारा लगाउने सिलसिलामा आवाश्यकतानुसार स्थानीय प्रशासन र सुरक्षा निकायसंग समन्वय गरिनेछ।

३. नगरपालिका भित्रको सार्वजनिक जग्गाको सुरक्षा ,छाडा पशु नियन्त्रण , नगरको चल अचल ,नगरपालिकाको शान्ति सुरक्षासम्पत्ती आदिको सुरक्षाको लागि सुनवर्षी नगर प्रहरीको व्यवस्था गरिनेछ।

नगरसभाबाट पारित विशेष निर्णयहरु :

१. नगरसभाबाट पारित भएका वडास्तरिय योजनाहरु कुनै कारणवश संशोधनका लागि वडाबाट सिफारिश भई आएको अवस्थामा उक्त योजनालाई सम्बन्धित विषयगत क्षेत्र भित्रको योजनामा उपयुक्त आधारहरुको आधारमा संशोधन गर्न कार्यपालिकालाई निर्देशन दिने निर्णय गरियो।

२. सुनवर्षी नगरपालिका, नगरकार्यपालिकाको हाल सम्मको बैठकबाट भएको निर्णयहरुलाई अनुमोदन गर्ने निर्णय गरियो ।

३. आ. व. २०७५।०७६ का दोश्रो नगर सभाबाट पारीत वडास्तरीय योजनाहरु सोही आ. व. मा सम्पन्न हुन नसकेका क्रमागत रुपमा बाँकी कार्यहरु तथा कार्यक्रमहरुलाई निरन्तरता दिने निर्णय गरियो ।सो को लागि एकमुष्ठ रकम छुट्याउने र खर्च तथा

कार्यक्रम यकिन गरी रकम बाँडफाँड गर्न कार्यपालिकालाई अधिकार प्रत्यायोजन गर्ने निर्णय गरियो ।

४. करारमा हाल कार्यरत नगरपालिकाका कर्मचारीहरुको करारनामा बमोजिमका शर्तहरु समेत नियुक्ति अनुमोदन गर्ने तथा निरन्तरता दिने निर्णय गरियो ।

५. आ.व. २०७४।०७५ को महालेखा परीक्षणको कार्यालयबाट लेखा परिक्षण हुँदा औल्याइएको बेरुजु नियमित गर्ने र असुल उपर मार्फत बेरुजु सम्परिक्षण गर्न एक वेरुजु फर्छ्यौट समिति गठन गर्ने निर्णय गरियो ।

६. कर्मचारी कल्याण कोषको रकमलाई वैंक सँग छलफल गरी व्याज आर्जन हुने खातामा जम्मा गर्न आवश्यक पहल गर्ने निर्णय गरियो ।

७. राष्ट्रिय रणनीतिक सडकको रुपमा रहेको सिक्टी – पथरी सडक निर्माण कार्य यसै वर्ष देखि शुरु गर्ने गरी संघ / प्रदेश सरकार सँग योजना माग गर्ने निर्णय गरियो ।

८. सुनवर्षी वडा नं. ९ को महेन्द्र चौक देखि दक्षिण प्रहरी चौकी डाईनियाँ जाने बाटो (सिवेश्वर मार्ग) कालो पत्रे गर्नका लागि सवबेश तयार गर्न आवश्यक पहल गरिनेछ।

९. वडा नं. १ को जाउली डुब्बा होलीमा आर सी सी कल्भर्ट निर्माणका लागि संघ तथा प्रदेश सरकार समक्ष बजेट माग गर्ने निर्णय गरियो ।

१०. आचार संहिता , बैठक सञ्चालन कार्यविधि, काम कर्तव्य अधिकार तथा अन्य कार्यविधि सम्बन्धि जन प्रतिनिधिलाई सूसूचित गर्ने उद्देश्यले विभिन्न गोष्ठी तालिम, सेमिनारको आयोजना गर्ने निर्णय गरियो ।

११. राजश्व वाँडफाँडबाट प्राप्त हुने संघ तथा प्रदेशको रकम संघ तथा प्रदेशको राजश्वको लक्ष्य र प्रगतिमा भर पर्ने भएकोले सो मा प्राप्त हुने रकममा थपघटलाई सोही बमोजिम अनुपातिक रुपमा समायोजन गर्नुपर्ने भएकोले मध्यावधि समिक्षाबाट अनुमानित आयलाई संशोधन गरी नगर सभाबाट पारीत योजनाहरुमा पर्न जाने प्रतिकुल असरलाई मूल्यमा रुपान्तरण गर्ने निर्णय गरियो ।

१२. प्रदेशबाट प्राप्त हुने अनुदान आन्तरिक श्रोत रकम विभिन्न निकायबाट प्राप्त हुने ऋण तथा अनुदान सडक बोर्डबाट प्राप्त हुने अनुदान घटी बढी भएमा थप संशोधन तथा समायोजन गर्न कार्यपालिकालाई अधिकार प्रत्यायोजन गर्ने निर्णय गरियो ।

१३. संघ तथा प्रदेश सरकारबाट नगरपालिकाले छनौट गरेका योजनामा रकम विनियोजन गरेमा दोहोरोपना हुन नदिन सोको संशोधन र समायोजन गर्न कार्यपालिकालाई अधिकार प्रत्यायोजन गर्ने निर्णय गरियो ।

१४. आगामी ३ वर्षमा नगरपालिकाका ५३ किसडक कालोपत्रे गर्ने नितिलाई .मि. निरन्नतरता दिने गर्ने निर्णय गरियो ।

१५. नगरपालिकाका युवा स्वरोजगार कार्यक्रम तथा संघ/ प्रदेशसरकारको रोजगार निति अनुरुप नगरपालिकाको बेरोजगारहरु लगत अद्यावधिक गरी database निर्माण गरिने निर्णय गरियो ।

१६. नगरपालिकाका स्थानीय उत्पादन तथा शिपलाई बजारीकरण गर्न कृषि तथा व्यापार मेलाको आयोजना गर्ने निर्णय गरियो ।

१७. आकस्मिक रुपमा आईपर्ने आगलागी नियन्त्रण कार्यको लागि छिमेकी नसँगको .पा. सहकार्यमा दमकल संचालनका लागि आवश्यक निर्णय गर्ने अधिकार कार्यपालिकालाई प्रत्यायोजन गर्ने निर्णय गरियो ।

१८. गत वर्ष देखि साझेदारीमा नमुनाका रुपमा भई रहेको विकास निर्माण कार्य पिपलचौक देखि राधाकृष्ण मन्दिर दक्षिण वडा नं६ सिमानासम्मको बाटो कालोपत्रे निर्माण . कार्यलाई निरन्तरता दिने तथा अन्य विकासात्मक आयोजनाहरु र दोश्रो प्राथमिकतामा परेका सडकहरुको प्राप्तDPR का आधारमा संघ/प्रदेशसँग बजेट माग गर्ने निर्णय गरियो ।

१९. सिचाइको ठूलो सम्भावना बोकेको बक्राहा नदीका पानीलाई सिचाइ प्रयोजनमा उपयोगको निमित्त सम्भाव्यता अध्ययन गरिने निर्णय गरियो ।

२०. आ०७७/०७६ .व. का लागि वडाका चालु तर्फ विनियोजित रकम बाँडफाँड गर्न वडा समितिको सिफारिशमा कार्यपालिकालाई अधिकार प्रत्यायोजन गर्ने निर्णय गरियो ।

२१. नगरसभामा बजेट भाषण प्रस्तुत गर्न कानुन बमोजिम तोकिएको कार्यपालिका सदस्यलाई रु २५०००।- पारिश्रमिक दिने निर्णय गरियो ।

२२. नगर भित्र आवश्यक मोटरेवल पुल निर्माणका निमित्त सम्भाव्यता अध्ययन गरिने र प्रदेश तथा संघमा निर्माणका लागि योजना माग गर्ने निर्णय गरियो ।

२३. बार्षिक योजनामा प्रकाशित तथा पारित भएको बाटोको नाप र दुरी सँग बाटोको Survey Report मा फरक परेमा समाधानका लागि कार्यपालिकालाई अधिकार प्रतेयायोजन गर्ने निर्णय गरियो ।

२४. महेन्द्र आ. वि. सुनवर्षी ८ घेरावेराका लागि प्रदेश सरकार सँग आवश्यक बजेट माग गर्ने निर्णय गरियो।

२५. मल्दहियाटोल देखि ७ नं. वडा कार्यालय भवन हुदै सिकटी सम्मको सडक कालो पत्रे गर्न संघ / प्रदेश समक्ष आवश्यक बजेट माग गर्ने निर्णय गरियो ।

२६. वडा नं. १ को पिपलचौकमा अवस्थित शिवालय पञ्चाङ्ग मन्दिर मर्मत संभार गर्न आवश्यक व्यवस्था गरिनेछ ।

२७. श्री आदर्श मा. वि. डाईनियाँको स्वामित्वमा रहेको सुनवर्षी वडा नं. ९ भैरवा थानमा रहको खाली जग्गा मध्ये करिब २ विगहा जग्गामा खेलकुद मैदान निर्माण गर्न सम्बन्धित विद्यालय र नगरपालिका बीच सम्झौताका लागि आवश्यक पहल गरिनेछ।

सुनवर्षी नगरपालिकाको आर्थिक ऐन, २०७६

सुनवर्षी नगरपालिकाको अर्थ सम्बन्धी प्रस्तावलाई कार्यान्वयन गर्न बनेको ऐन

प्रस्तावनाः सुनवर्षी नगरपालिकाको आर्थिक वर्ष २०७६।०७७ को अर्थ सम्बन्धी प्रस्तावलाई कार्यान्वयन गर्नको निमित्त स्थानीय कर तथा शुल्क संकलन गर्ने, छुट दिने तथा आय संकलनको प्रशासनिक व्यवस्था गर्न वाञ्छनीय भएकोले,नेपालको संविधानको धारा २२८ को उपधारा (२) बमोजिम सुनवर्षी नगर सभाले यो ऐन बनाएको छ ।

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भः** (१) यस ऐनको नाम "आर्थिकऐन, २०७६"रहेकोछ।
(२) यो ऐन २०७६ साल श्रावण १ गते देखिसुनवर्षी नगर क्षेत्रमा लागू हुनेछ ।

२. **सम्पत्ति कर :** नगरपालिका क्षेत्र भित्र अनुसूचि (१) बमोजिम एकिकृत सम्पति लगाईने र असुल गरिने छ ।

३. **भूमि कर (मालपोत) :** नगरपालिका क्षेत्रभित्र अनुसूची (२) बमोजिम भूमि कर (मालपोत) लगाईने र असूल उपर गरिनेछ ।

४. **घर जग्गा वहाल करः** नगरपालिकाक्षेत्रभित्र कुनै व्यक्ति वा संस्थाले भवन, घर, पसल, ग्यारेज, गोदाम, टहरा, छप्पर, जग्गा वा पोखरी पूरै आंशिक तवरले वहालमा दिएकोमा अनुसूची (३) बमोजिम घर जग्गा वहाल कर लगाईने र असूल गरिनेछ ।

५. **व्यवसाय करः**नगरपालिकाक्षेत्रभित्र व्यापार, व्यवसाय वा सेवामा पूँजीगत लगानी र आर्थिक कारोवारका आधारमा अनुसूची (४) बमोजिम व्यवसाय कर लगाईने र असूल उपर गरिनेछ ।

६. **जडिबुटि, कवाडी र जिवजन्तु करः**नगरपालिका क्षेत्रभित्र कुनै व्यक्ति वा संस्थाले जडिबुटी, वनकस, कवाडी माल र प्रचलित कानूनले निषेध गरिएको जीवजन्तु वाहेकका अन्य मृत वा मारिएका जीवजन्तुको हाड, सिंग, प्वाँख, छाला जस्ता वस्तुको व्यवसायीक कारोवार गरेवापत अनुसूचि (५) बमोजिमको कर लगाईने र असुल उपर गरिने छ ।

७. **सवारी साधन करः** नगरपालिका क्षेत्रभित्र दर्ता भएका सवारी साधनमा अनुसूची (६) बमोजिम सवारी साधन कर लगाईने र असुल उपर गरिनेछ । तर, प्रदेश कानुन स्वीकृत भई सो कानुनमा अन्यथा व्यवस्था भएको अवस्थामा सोहि बमोजिम हुनेछ ।

८. **विज्ञापन करः** नगरपालिका क्षेत्रभित्र हुने विज्ञापनमा अनुसूची (७) बमोजिम विज्ञापन कर लगाईने र असूल उपर गरिनेछ । तर, प्रदेश कानुन स्वीकृत भई सो कानुनमा अन्यथा व्यवस्था भएको अवस्थामा सोहि बमोजिम हुनेछ ।

९. **मनोरन्जन करः** नगरपालिका क्षेत्रभित्र हुने मनोरन्जन व्यवसाय सेवामा अनुसूची (८) बमोजिम व्यवसाय कर लगाईने र असुल उपर गरिनेछ । तर, प्रदेश कानुन स्वीकृत भई सो कानुनमा अन्यथा व्यवस्था भएको अवस्थामा सोहि बमोजिम हुनेछ ।

१०.**बहाल बिटौरी शुल्क :** नगरपालिका क्षेत्रभित्र आफुले निर्माण रेखदेख वा संचालन गरेका हाट वजार पसल वा सरकारी जग्गामा अनुसूचि (९) मा उल्लेख भए अनुसार बहालविटौरी शुल्क लगाईने र असिल उपर गरिने छ ।

११.**पार्किङ्ग शुल्क :** नगर पालिका क्षेत्र भित्र कुनै सवारी साधन लाई पार्किग सुविधा उपलब्ध गराए वापत अनुसुची (१०) बमोजिम पार्किंग शुल्क लगाईने र असुल उपर गरिने छ ।

१२.**सेवा शुल्क, दस्तुरः** नगरपालिकाले निर्माण, संचालन वा व्यवस्थापन गरेका अनुसूची (११) मा उल्लिखित स्थानीय पूर्वाधार र उपलब्ध गराइएको सेवामा सेवाग्राहीबाट सोही अनुसूचीमा व्यवस्था भए अनुसार शुल्क लगाईने छ ।

१३.**कर छुटः** यस ऐन बमोजिम कर तिर्ने दायित्व भएका व्यक्ति वा संस्थाहरुलाई कुनै पनि किसिमको कर छुट दिईने छैन ।

१४.**कर तथा शुल्क संकलन सम्बन्धि कार्यविधिः** यो ऐनमा भएको व्यवस्था अनुसार कर तथा शुल्क संकलन सम्बन्धि कार्यविधि नगर कार्यापालिकाले तोके अनुसार हुने छ ।

१५. **नगरपालिकाले निर्माण, संचालन वा व्यवस्थापन गरेको स्थानीय पूर्वाधार वा उपलब्ध गराएको देहायको कुनै सेवा उपयोग गरे बापत सम्बन्धित सेवा प्रदायक वा सेवाग्राहीलाई सेवा शुल्क लगाउन सक्नेछ।**

क) सामुदायिक भवन, पुस्तकालय र त्यस्तै अन्य सेवा सुविधा।

ख) फोहोरमैला व्यवस्थापन, सरसफाई, सडक बत्ती जस्ता सेवा सुविधा।

ग) शौचालय, पार्क, पर्यटकीय स्थल, हाटबजार, पशु बद्यशाला र त्यस्तै अन्य सुविधा।

घ) सडक, बसपार्क, बत्ति जस्ता सेवा।

ङ) अचल सम्पत्ति वा कुनै विषयको मुल्याङ्कन सम्बन्धी।

च) सिफारिस सम्बन्धी कुनै पनि सेवा।

छ) नगरपालिकाले माथि उल्लेखित भए बमोजिम सेवा सुविधा उपलब्ध गराउने वा त्यस्तै सेवा सुविधा प्रयोग गरे बापत लाग्ने सेवा शुल्क उठाउने कार्य गर्न वा व्यवस्थापन करार वा निजी क्षेत्र मार्फत गराउन सक्नेछ।

ज) नगरपालिका संगको सिमा नदी वा एकभन्दा बढी गाउँपालिका वा नगरपालिकालाई समेटिएर संचालन हुने सेवा व्यवसायमा शुल्क लगाउँदा सम्बन्धित गाउँपालिका वा नगरपालिकासँग समन्वय गरिनेछ।

अनुसूची १

सम्पति कर

यस नगरपालिका क्षेत्रभित्र निर्माण भएको घरको सम्पतिकर देहाय बमोजिमको हुने निर्णय गरियो ।

सि. नं.	विवरण	मूल्यांकन रकम
१	आर.सि.सि. फ्रेम स्ट्रक्चर मा आर सि सि ढलान रु.	१।१० प्र व फु
२	आर.सि.सि. फ्रेम स्ट्रक्चर मा जस्ता छाना रु.	०।८० प्र व फु
३	इट्टा र सिमेण्ट जोडाई मा आर सि सि ढलान रु.	०।९० प्र व फु
४	इट्टा र सिमेण्ट जोडाई मा जस्ता छाना रु.	०।७० प्र व फु
५	टाँडे काठको घर	२५०।०० एकमुष्ठ
६	फुसको घर (सुकुम्बासीबाहेक)	५०।०० एकमुष्ठ
७	टाँडे काठको घर सेन्टर वेरा गरेको	२००।०० एकमुष्ठ

नोटः सम्पतिकर नतिर्ने नगरवासीहरुको लागि यस नगरपलिकाबाट प्रवाह गरिने सम्पुर्ण सेवाहरु रोक्का गरिने छ ।

अनुसूची २

भूमिकर (मालपोत) दरहरु

यस नगरपालिका क्षेत्रमा रहेको जग्गाको मूल्याङकन देहाय बमोजिमको हुने निर्णय गरियो ।

१. साविक अमरदह गा वि स वडा नं ४, ५ र ६ हाल वडा नं.१

सि.नं.	विवरण	मूल्यांकन रकम
१	अमरदह ५भ, ५झ अन्तर्गत गान्धि मनमोहन सडकले छुने सडकका दायाँ वायाका जग्गाहरु प्रति कट्ठा रु.	३३००००।००
२	अमरदह ५ब, ५भ, ५झ अन्तर्गत प्लटिङ्गका जग्गाहरु प्रति कट्ठा रु.	२२००००।००
३	माथि प्रकरणहरुमा परेका जग्गाहरु बाहेक बाटो छुने जग्गाहरु प्रति कट्ठा रु.	१३७०००।००
४	सबै वार्डको बाटोले नछुने खेति योग्य जग्गा प्रति कट्ठा रु.	५५०००।००

२. साविक अमरदह गा वि स वडा नं १, २ र ३ हाल वडा नं.२

सि.नं.	विवरण	मूल्यांकन रकम
१	अमरदह १क अन्तर्गतको बजार क्षेत्र भित्र कि नं ६४४ छाडी से दिक्षण १२६, ५२४, ५८९, १३४, १४०, १४३, १५४, २८७, २९१ छाडी सो पश्चिमका पथरी डायनिया बाटो बाट ३०० फिट भित्रका जग्गाहरु प्रति कट्ठा रु.	१५५५०००।००
२	माथि प्रकरण १ मा परे बाहेक उल्लेखित क्षेत्रका बाकी जग्गाहरु प्रति कट्ठा रु.	८४५०००।००
३	सा कि नं १, २, ३, ४, ५,३५, ३७, ३८ हुँदै ४६ सम्मको पथरी डायनिया बाटो ले छुने जग्गाहरु प्रति कट्ठा रु.	६०५०००।००

सि.नं.	विवरण	मूल्यांकन रकम
४	प्रकरण ३ मा परी सा कि नं ले सो बाटो छुने हालको कित्ताले नछुने जग्गाहरु प्रति कट्टा रु.	३३००००।००
५	माथि उल्लेख भए बाहेक कि नं ४८१ ५०२ ३० ३२ ७७ ७६ ३२४ २३८ ५२० ४१७ ६१५ ५८८ ३४३ ४२९ १६९ १५८ १५७ समेत छाडी सो पश्चिमका जग्गाहरु प्रति कट्टा रु.	३३००००।००
६	माथि उल्लेख भए बाहेकका प्लटिङ्गका जग्गाहरु प्रति कट्टा रु.	२७५०००।००
७	माथि प्रकरणहरुमा परेका जग्गाहरु बाहेक अमरदह १क का भित्रि बाटो ले छुने जग्गाहरु प्रति कट्टा रु.	१३२०००।००
८	माथि प्रकरणहरुमा परेका जग्गाहरु बाहेक अमरदह १क का खेति योग्य जग्गाहरु प्रति कट्टा रु.	६६०००।००
९	अमरदह १ख अन्तर्गतको बजार क्षेत्र भित्र कि नं ५०४, ५२१, ५१८,५६२, ३५८, ४१२, ५६८, १७१, १७२, ४७० छाडी सो पश्चिमका कि नं १८० उरका पथरी डायनिया बाटो बाट ३०० फिट भित्रका जग्गाहरु प्रति कट्टा रु.	१६५००००।००
१०	माथि प्रकरणहरुमा परेका जग्गाहरु बाहेक उल्लेखित क्षेत्रका बाँकी जग्गाहरु प्रति कट्टा रु.	८४५०००।००
११	कि नं ४७०, ४३०, ३९५ छाडी सो उत्तर कि नं ७१३, ३९३, ५५९ छाडी सो पश्चिम कि नं ५५९, ५१७, ३६६,	३३००००।००

सि.नं.	विवरण	मूल्यांकन रकम
	२७९ छाडी से उत्तरका माथि उल्लेखित भए बाहेकका जग्गाहरु प्रति कट्टा रु.	
१२	माथि उल्लेख भए बाहेक का प्लटिङ्गका जग्गाहरु प्रति कट्टा रु.	२७५०००।००
१३	माथि प्रकरणहरुमा परेका जग्गाहरु बाहेक अमरदह १ख का भित्रि बाटो ले छुने जग्गाहरु प्रति कट्टा रु.	१३७०००।००
१४	माथि प्रकरणहरुमा परेका जग्गाहरु बाहेक अमरदह १ख का खेतीयोग्य जग्गाहरु प्रति कट्टा रु.	६६०००।००
१५	अमरदह १ग अन्तर्गतको बजार क्षेत्र भित्र पर्ने जग्गाहरु प्रति कट्टा रु।	६६००००।००
१६	सा कि नं २, ३, १०, ११, १२, ४७, ४८, ४९, ५० हुँदै दिक्षण ११७ सम्म बाटोले छुने जग्गाहरु प्रति कट्टा रु.	२७५०००।००
१७	अमरदह १ग का प्लटिङ्गका जग्गाहरु प्रति कट्टा रु.	२७५०००।००
१८	प्रकरण क र ख मा उल्लेख भए बाहेक भित्रि बाटोले छुने जग्गाहरु प्रति कट्टा रु.	१३७०००।००
१९	माथि प्रकरणहरुमा परेका जग्गाहरु बाहेक अमरदह १ग का खेतीयोग्य जग्गाहरु प्रति कट्टा रु.	६६०००।००
२०	अमरदह १घ को बजार क्षेत्र भित्र पर्ने कि नं १६६, १६७ देखि दक्षिण कि नं ३१२, ३१३, १५३, २१९, २५३, २०२, २०१, ६४५, २०९ छाडी सो पूर्व पथरी डायनिया बाटव देखि ३०० फिट भित्रका जग्गाहरु प्रति कट्टा रु.	१६५००००।००

सि.नं.	विवरण	मूल्यांकन रकम
२१	माथि प्रकरणहरुमा परेका जग्गाहरु बाहेक सा कि नं २६२ देखि दक्षिण १६६, १६७ छाडी सो उत्तर पथरी डायनिया बाटोले छुने जग्गाहरु प्रति कट्ठा रु.	८४५०००।००
२२	माथि प्रकरणमा उल्लेख भए बाहेकका अमरदह १घ का प्लटिङ्गका जग्गाहरु प्रति कट्ठा रु.	२७५०००।००
२३	माथि प्रकरणमा उल्लेख भए बाहेकका अमरदह १घ का भित्रि कच्चि बाटोले छुने जग्गाहरु प्रति कट्ठा रु.	१३७०००।००
२४	माथि प्रकरणमा उल्लेख भए बाहेकका अमरदह १घ का खेतियोग्य जग्गाहरु प्रति कट्ठा रु.	६६०००।००
२५	अमरदह १ङ अन्तर्गतको पथरी डायनिया बाटोले छुने दाँया वायाका जग्गाहरु प्रति कट्ठा रु.	४६५०००।००
२६	माथि प्रकरणमा उल्लेख भए बाहेकका अमरदह १ङ का प्लटिङ्गका जग्गाहरु प्रति कट्ठा रु.	२७५०००।००
२७	प्रकरण २० मा परी सा कि नं ले बाटो छुने तर हालको कि नं ले बाटो नछुने अमरदह १ङ का जग्गाहरु प्रति कट्ठा रु.	२७५०००।००
२८	सा कि नं १७, ४१, ४२, ४५, ७५, ७९, ८१, ९८ छाडी सो पूर्व पथरी डायनिया सडक पश्चिम माथि उल्लेख भए बाहेकका अमरदह १ङ का जग्गाहरु प्रति कट्ठा रु.	२००००००।००
२९	माथि उल्लेख भए बाहेक भित्रि कच्चि बाटीले छुने अमरदह १ङ का जग्गाहरु प्रति कट्ठा रु.	१३७०००।००

"कृषि, शिक्षा, स्वास्थ्य र पूर्वाधार सुनवर्षी विकासको मूख्य आधार"

सि.नं.	विवरण	मूल्यांकन रकम
३०	माथि उल्लेख भए बाहेक खेतियोग्य अमरदह १ङ का जग्गाहरु प्रति कट्ठा रु.	५५०००।००
३१	पथरी डायनिया सडकले छुने बाटो दाँया वायाका अमरदह १च का जग्गाहरु प्रति कट्ठा रु.	४६५०००।००
३२	प्रकरण ३१ मा उल्लेख भए बाहेक प्लटिङका अमरदह १च का जग्गाहरु प्रति कट्ठा रु.	२७५०००।००
३३	प्रकरण ३१ मा परि सा कि नं ले बाटो छुने हालको कि नं ले बाटो नछुने अमरदह १च का जग्गाहरु प्रति कट्ठा रु.	२७५०००।००
३४	माथि उल्लेख भए बाहेक भित्रि कच्चि बाटीले छुने अमरदह १च का जग्गाहरु प्रति कट्ठा रु.	१३७०००।००
३५	माथि उल्लेख भए बाहेक खेतियोग्य अमरदह १च का जग्गाहरु प्रति कट्ठा रु.	६६०००।००
३६	अमरदह २क प्लटिङ्गका जग्गाहरु प्रति कट्ठा रु.	२७५०००।००
३७	अमरदह २क प्लटिङ्गका जग्गाहरु प्रति कट्ठा रु.	१३७०००।००
३८	अमरदह २ख सा कि नं १०४ को स्कुलको जग्गा छाडी सो देखि दक्षिण बाटो देखि पश्चिम कि नं ३२५ देखि उत्तर कि नं १४९, ८१, ८२, ८३, ८४, १४९, २२२ देखि पूर्व कि नं २४१, १२७, १२८ हुँदै २४६, २४७ सम्मका सुँगा बजार क्षेत्र भित्रका जग्गाहरु प्रति कट्ठा रु.	६६००००।००
३९	माथि उल्लेख भए बाहेक प्लटीङ्गका अमरदह २ख का जग्गाहरु प्रति कट्ठा रु.	२७५०००।००
४०	अमरदह २ख को प्रकरण ३८ मा उल्लेख भए बाहेक सुँगा बजार बाट अमरदह बाटोले छुने कि नं १४९ छाडी कि नं ७७ देखि पश्चिम कि नं ५१ सम्म र सा कि नं १०४ को	३३००००।००

सि.नं.	विवरण	मूल्यांकन रकम
	स्कुल उत्तर कि नं १९ सम्म बाटोको दाँयावायाको जग्गाहरु प्रति कट्टा रु.	
४१	प्रकरण ३८ मा उल्लेख भएका साविक कि नं ले बाटो छुने कित्ता काट हुँदै पछाडी परेका अमरदह २ख का जग्गाहरु प्रति कट्टा रु.	१३७०००।००
४२	माथि उल्लेख भए बाहेक भित्रि कच्चि बाटीले छुने अमरदह २ख का जग्गाहरु प्रति कट्टा रु.	१३७०००।००
४३	माथि उल्लेख भए बाहेक खेतियोग्य अमरदह १च का जग्गाहरु प्रति कट्टा रु.	६६०००।००

३. साविक गोविन्दपुर गा वि सवडा नं २ हाल वडा नं. ३

क्र.स	विवरण	मूल्यांकन रकम
१	यस वार्डको कच्चि तथा प्लटिङ्ग सडकले छोएको जग्गा प्रति कट्टा रु	९००००।००
२	यस वार्डको बाटोले नछुने खेति योग्य जग्गा प्रति कट्टा रु	५५०००।००

४. साविक अमरदह गा वि स वडा नं ८ हाल वडा नं. ३

क्र.स.	विवरण	मूल्यांकन रकम
१	पत्थरी डायनिया सडक खण्डको कालोपत्रे सडकले छुने दायाँ वायाको जग्गा प्रति कट्टा रु.	२७५०००।००
२	वडा को ग्राभेल तथा प्लटीङ्ग बाटोले छुने जग्गा प्रति कट्टा रु	२२००००।००
३	वडा को कच्चि बाटोले छोएको जग्गा प्रति कट्टा रु	१३७०००।००
४	वडा को बाटोले नछुने खेति योग्य जग्गा प्रति कट्टा रु	५५०००।००

५. साविक टकुवा गा वि स वडा नं ६,७ , र ९ हाल वडा नं. ४

क्र.स.	विवरण	मूल्यांकन रकम
१	पथरी डायनिया सडक खण्डको कालोपत्रे सडकले छुने दायाँ वायाको जग्गा प्रति कट्ठा रु	२७५०००।००
२	सबै वडा को ग्राभेल बाटोले छुने जग्गा प्रति कट्ठा रु	१७६०००।००
३	सबै वडा को कच्चि तथा प्लटिङ्ग बाटोले छोएको जग्गा प्रति कट्ठा रु	१२५०००।००
४	सबै वार्डको बाटोले नछुने खेति योग्य जग्गा प्रति कट्ठा रु	५५०००।००

६. साविक अमरदह गा वि स वडा नं ७ , र ९ हाल वडा नं. ४

क्र.स.	विवरण	मूल्यांकन रकम
१	अमरदह ७क ९ख अन्तर्गत पथरी डायनिया सडकले छुने दाया वायाका जग्गाहरु प्रति कट्ठा रु	२७५०००।००
२	माथि प्रकरणमा उल्लेख भए बाहेक साविक अमरदह ७ र ९ का प्लटिङ्गका जग्गाहरु प्रति कट्ठा रु	२२००००।००
३	माथि प्रकरणमा उल्लेख भए बाहेक साविक अमरदह ७ र ९ का कच्चि बाटोले छुने जग्गाहरु प्रति कट्ठा रु	९५०००।००
४	माथि प्रकरणमा उल्लेख भए बाहेक साविक अमरदह ७ र ९ का खेतीयोग्य जग्गाहरु प्रति कट्ठा रु	४००००।००

७ साविक टकुवा गा वि स वडा नं १, २, ३, ४, ५ र ८हाल वडा नं. ५

क्र.स.	विवरण	मूल्यांकन रकम
१	रंगेली उर्लावारी सडक खण्डको कालोपत्रे सडकले छुने दायाँ वायाको जग्गा प्रति कट्ठा रु	२७५०००।००
२	सबै वडा को ग्राभेल बाटोले छुने जग्गा प्रति कट्ठा रु	१७५०००।००

क्र.स.	विवरण	मूल्यांकन रकम
३	सबै वडा को कच्चि तथा प्लटिङ्ग बाटोले छोएको जग्गा प्रति कट्ठा रु	१२००००।००
४	सबै वार्डको बाटोले नछुने खेति योग्य जग्गा प्रति कट्ठा रु	५५०००।००

८. साविक गोविन्दपुर गा वि स वडा नं ६, ५, ८ र ९ हाल वडा नं. ६

क्र.स.	विवरण	मूल्यांकन रकम
१	रंगेली उर्लावारी कालोपत्रे सडकले छुने वडा नं. ६छ झपडतल बजार क्षेत्रको जग्गा प्रति कट्ठा रु	२७५०००।००
२	गोविन्दपुर वडा नं ६ अन्तर्गत ६छ को ग्राभेल बाटोले छुने जग्गा प्रति कट्ठा रु	१६५०००।००
३	डायनिया उत्तर खिखिर डाँगी हुँदै पथरी जाने गोविन्दपुर वडा नं ८ र ९ को कालोपत्रे सडकलेले छुने जग्गा प्रति कट्ठा रु	२५००००।००
४	गोविन्दपुर वडा नं ८ग र ८क टकुवा जोडने ग्राभेल बाटोले छुने जग्गा प्रति कट्ठा रु	१५५०००।००
५	गोविन्दपुर वडा नं ६ को कच्चि तथा प्लटिङ्ग बाटोले छोएको जग्गा प्रति कट्ठा रु	११००००।००
६	माथि प्रकरणमा उल्लेख भए बाहेकको अन्य वार्डको ग्राभेल बाटोले छोएको जग्गा प्रति कट्ठा रु	१४००००।००
७	माथि प्रकरणमा उल्लेख भए बाहेकको अन्य वार्डको कच्चि तथा प्लटिङ्ग सडकले छोएको जग्गा प्रति कट्ठा रु	८८०००।००
८	गोविन्दपुर वडा नं ६ को बाटोले नछुने खेति योग्य जग्गा प्रति कट्ठा रु	५५०००।००

(९) साविक वरडंगा गा वि स वडा नं २, ३, ६, ८ र ९ हाल वडा नं. ७

क्र.स.	विवरण	मूल्यांकन रकम
१	वडा ९क गुद्रीबजार वरपरका ग्राभेल सडकले छुने जग्गा प्रति कट्ठा रु	१९००००।००
२	प्रकरण १ मा उल्लेखित वडाको कच्चि तथा प्लटिङ्ग बाटोले छुने जग्गा प्रति कट्ठा रु।	१३५०००।००
३	माथि प्रकरणमा उल्लेख भए बाहेकका सबै वडाको ग्रावेल सडकले छुने जग्गा प्रति कट्ठा रु।	१६५०००।००
४	माथि प्रकरणमा उल्लेख भए बाहेकका सबै वडाको कच्चि तथा प्लटिङ्ग बाटोले छुने जग्गा प्रति कट्ठा रु।	१०५०००।००
५	सबै वडाको खेतीयोग्य जग्गा जग्गा प्रति कट्ठा रु।	५५०००।००

(१०) साविक डायनिया गा वि स वडा नं १, २, ३ र ४ हाल वडा नं. ८

क्र.स.	विवरण	मूल्यांकन रकम
१	रंगली उर्लावारी सडकले छुने वडा नं ४ को सिट नं ०७२४।४, ०७२५, ७२५।३, ७२६, ०८०६, ७६६को जग्गा प्रति वर्ग मि रु.	९३५।००
२	प्रकरण १ मा उल्लेखित सिट नं हरुको ग्रावेल बाटोले छोएको जग्गा प्रति वर्ग मि रु.	७०५।००
३	प्रकरण १ मा उल्लेखित सिट नं हरुको कच्चि तथा प्लटिङ्ग बाटोले छोएको जग्गा प्रति वर्ग मि रु.	४१०।००
४	प्रकरण १ मा उल्लेखित सिट नं हरुको खेतीयोग्य जग्गा प्रति वर्ग मि रु.	१८५।००

क्र.स.	विवरण	मूल्यांकन रकम
५	वडा नं १, २ र ३ सम्पुर्ण सिट नं हरुको कालोपत्रे सडकले छुने जग्गा प्रति वर्ग मि रु	९३५।००
६	प्रकरण ५ मा उल्लेखित वडा नं १, २ र ३ को सम्पुर्ण सिट नं हरुको ग्रावेल बाटोले छुने जग्गा प्रति वर्ग मि रु.	७०५।००
७	प्रकरण ५ मा उल्लेखित वडा नं १, २ र ३ को सम्पुर्ण सिट नं हरुको कच्चि तथा प्लटिङ्ग बाटोले छुने जग्गा प्रति वर्ग मि रु.	४१०।००
८	प्रकरण ५ मा उल्लेखित सिट नं का साथै वडा नं १, २ र ३ को सम्पुर्ण सिट नं हरुको बाटोले नछुने खेतीयोग्य जग्गा प्रति वर्ग मि रु.	१९०।००

(११). साविक डायनिया गा वि स वडा नं ५, ६, ७, ८र ९ हाल वडा नं. ९

क्र.स.	विवरण	मूल्यांकन रकम
१	रंगेली उर्लावारी सडकले छुने वडा नं ६ र ८ को सिट नं. ०७२४(४, ०७२५, ७२५(३, ७२६, ०८०६, ७६६को जग्गा प्रति वर्ग मि रु.	१७६०।००
२	प्रकरण १ मा उल्लेखित सिट नं हरुको ग्रावेल बाटोले छोएको जग्गा प्रति वर्ग मि रु.	८२५।००
३	प्रकरण १ मा उल्लेखित सिट नं हरुको कच्चि तथा प्लटिङ्ग बाटोले छोएको जग्गा प्रति वर्ग मि रु.	५२०।००
४	प्रकरण १ मा उल्लेखित सिट नं हरुको खेतीयोग्य जग्गा प्रति वर्ग मि रु.	१९०।००

"कृषि, शिक्षा, स्वास्थ्य र पूर्वाधार सुनवर्षी विकासको मूख्य आधार"

क्र.स.	विवरण	मूल्यांकन रकम
५	रंगली उर्लावारी सडकले छुने वडा नं ६ र ८ को प्रकरण नं १ मा उल्लेखित सिट नं हरुको बाहेक अन्य सिट नं हरुको जग्गा प्रति वर्ग मि रु.	१५७०।००
६	प्रकरण १ मा उल्लेखित भए बाहेकको वडा नं ६र ८ सिट नं हरुको ग्रावेल बाटोले छोएको जग्गा प्रति वर्ग मि रु.	७२५।००
७	प्रकरण १ मा उल्लेखित भए बाहेकको वडा नं ६र ८ सिट नं हरुको कच्चि बाटोले छोएको जग्गा प्रति वर्ग मि रु.	४७०।००
८	प्रकरण १ मा उल्लेखित भए बाहेकको वडा नं ६र ८ सिट नं हरुको खेतीयोग्य जग्गा प्रति वर्ग मि रु.	१८५।००
९	डायनिया वडा नं ६, ७ ८ र ९ को सिट नं. ०७२३, ०७२४, ६८५ का साथै सो सिट सँग जोडिएका वडा नं ७ र ९ को अन्य सिट नं हरु समेतमा पर्ने कालोपत्रे बाटोले छुने जग्गा प्रति वर्ग मि रु.	१०९५।००
१०	प्रकरण ९ मा उल्लेखित वडा नं ७र ९ को सिट नं हरुको ग्रावेल बाटोले छुने जग्गा प्रति वर्ग मि रु.	६८५।००
११	प्रकरण ९ मा उल्लेखित सिट नं का साथै वडा नं ७र ९ को सिट नं हरुको कच्चि तथा प्लटिङ्ग बाटोले जग्गा प्रति वर्ग मि रु.	४१०।००
१२	प्रकरण ९ मा उल्लेखित सिट नं का साथै वडा नं ७र ९ को सिट नं हरुको खेतीयोग्य जग्गा प्रति वर्ग मि रु.	१८५।००
१३	वडा नं ५ सम्पुर्ण सिट नं हरुको कालोपत्रे सडकले छुने जग्गा प्रति वर्ग मि रु.	९३५।००

"कृषि, शिक्षा, स्वास्थ्य र पूर्वाधार सुनवर्षी विकासको मूख्य आधार"

क्र.स.	विवरण	मूल्यांकन रकम
१४	प्रकरण १३ मा उल्लेखित वडा नं ५ को सम्पुर्ण सिट नं हरुको ग्रावेल बाटोले छुने जग्गा प्रति वर्ग मि रु.	७१०।००
१५	प्रकरण १३ मा उल्लेखित वडा नं ५ को सम्पुर्ण सिट नं हरुको कच्चि तथा प्लटिङ्ग बाटोले छुने जग्गा प्रति वर्ग मि रु.	४१०।००
१६	प्रकरण १३ मा उल्लेखित सिट नं का साथै वडा नं ५ को सम्पुर्ण सिट नं हरुको बाटोले नछुने खेतीयोग्य जग्गा प्रति वर्ग मि रु.	१९०।००

यस नगरपालिका अन्तर्गत भूमिहरुको उपरोक्त मूल्यांकनका आधारमा देहाय बमोजिम भूमिकरको दर पारीत गरिएको छ । जग्गाहरुको लगत राखि वक्यौता रहेको भूमिकरमा पारित भए बमोजिम जरिवाना लगाईने छ ।

क्र.सं	विवरण	पारीत
१	१ लाख सम्म	५०।००
२	१ लाख १ देखि ५ लाखसम्म	१५०।००
३	५ लाख १ देखि १० लाखसम्म	२५०।००
४	१० लाख १ देखि १५ लाखसम्म	३५०।००
५	१५लाख १ देखि २० लाख सम्म	४५०।००
६	२० लाख १ देखि २५ लाख सम्म	५५०।००
७	२५ लाख १ देखि ३० लाख सम्म	७००।००
८	३० लाख १ देखि ३५ लाख सम्म	८५०।००
९	३५ लाख १ देखि ४० लाख सम्म	१०००।००
१०	४० लाख १ देखि ४५ लाख सम्म	११५०।००

"कृषि, शिक्षा, स्वास्थ्य र पूर्वाधार सुनवर्षी विकासको मूख्य आधार"

क्र.सं	विवरण	पारीत
११	४५ लाख १ देखि ५० लाख सम्म	१३००।००
१२	५० लाख १ देखि ५५ लाख सम्म	१७००।००
१३	५५ लाख १ देखि ६० लाख सम्म	१९००।००
१४	६० लाख १ देखि ६५ लाख सम्म	२१००।००
१५	६५ लाख १ देखि ७० लाख सम्म	२३००।००
१६	७० लाख १ देखि ७५ लाख सम्म	२५००।००
१७	७५ लाख १ देखि ८० लाख सम्म	२८००।००
१८	८० लाख १ देखि ८५ लाख सम्म	३०००।००
१९	८५ लाख १ देखि ९० लाख सम्म	३२००।००
२०	९० लाख १ देखि ९५ लाख सम्म	३४००।००
२१	९५ लाख १ देखि १ करोड सम्म	३६००।००
२२	१ करोड १ देखि १ करोड ५० लाख सम्म	४२००।००
२३	१ करोड ५० लाख १ देखि २ करोड सम्म	४५००।००
२४	२ करोड १ देखि २ करोड ५० लाख सम्म	४९०००।००
२५	२ करोड ५० लाख १ देखि ३ करोड सम्म	५२००।००
२६	३ करोड १ देखि ३ करोड ५० लाख सम्म	५७००।००
२७	३ करोड ५० लाख १ देखि ४ करोड सम्म	६०००।००
२८	४ करोड १ देखि ४ करोड ५० लाख सम्म	६६००।००
२९	४ करोड ५० लाख १ देखि ५ करोड सम्म	६९००।००
३०	५ करोड भन्दामाथि जतिसुकै	१००००।००

अतिवृष्टि, अनावृष्टि, दैविप्रकोप आदीको कारणले खेतियोग्य जमिनमा सुख्खालागि अन्नपात हुन सक्ने अवस्था नरहेमा कार्यपालिकाले छुट्टै निर्णय गरी छुट दिन सक्नेछ ।

अनुसूचि ३

घर जग्गाबहाल कर

सि.नं.	विवरण	रकम
१	यस क्षेत्र भित्रको घर, पसल, ग्यारेज, गोदाम टहरा, सेड, (छप्पर) कारखाना जग्गा, मेशिनरी सामान, हेभि इक्विपमेण्ट, औजार, पोखरी पुरै वा आंसीकरुपमा बहालमा दिएकोमा सम्बन्धित धनीबाट सम्झौता बमोजिमको बहाल रकमको (सम्झौता रकम तथा धनिले बुझ्ने रकममा फरक भएमा अतिरिक्त शुल्क तथा जरिवाना नगरपालिकाले तोके बमोजिम हुनेछ)	१०प्र श

अनुसूची ४

व्यवसाय कर

पूँजिको आधारमा

क) व्यापारिक बस्तुहरु मदिरा सँग सम्बन्धित बस्तुहरुको व्यापार व्यवसाय

क्र.सं	विवरण	पारीत
१	५ लाखसम्म	१०००।००
२	५ लाख १ देखि २५ लाखसम्म	२०००।००
३	२५ लाख १ देखि १ करोडसम्म	५०००।००
४	१ करोड १ देखि ५ करोडसम्म	१५०००।००
५	५ करोड १ देखि माथि	३००००।००

ख) क्यामेरा, टेलिभिजन, कम्प्यूटर, मोवाइल लगायतका बिद्युतिय सामाग्री, कम्प्यूटर सामाग्री

क्र.सं	विवरण	पारीत
१	५ लाख सम्म	१०००।००
२	५ लाख १ देखि २५ लाख सम्म	१५००।००
३	२५ लाख १ देखि १ करोड सम्म	५०००।००
४	१ करोड १ देखि ५ करोड सम्म	७०००।००
५	५ करोड १ देखि माथि	१५०००।००

ग) ट्याक्टर विक्रि, कार जिप, अटोमोवाइल्स, मोटरपार्टस, मिल, मेशिनरी आदी

क्र.सं	विवरण	पारीत
१	५ लाख सम्म	१०००।००
२	५ लाख १ देखि २५ लाख सम्म	२०००।००
३	२५ लाख १ देखि १ करोड सम्म	५०००।००
४	१ करोड १ देखि ५ करोड सम्म	१००००।००
५	५ करोड १ देखि माथि	२५०००।००

घ) किताब, कापी, तथा स्टेशनरी सँग सम्बन्धित व्यवसाय, औषधि पसल , किराना पसल - फुटकर विक्रेता)

क्र.स	विवरण	पारीत
१	५ लाख सम्म	१०००।००
२	५ लाख १ देखि २५ लाख सम्म	२०००।००
३	२५ लाख १ देखि १ करोड सम्म	५०००।००
४	१ करोड १ देखि ५ करोड सम्म	७०००।००
५	५ करोड १ देखि माथि	१५०००।००

ङ) कृषिसँग सम्बन्धित व्यवसायको हकमा -खाद्यान्न खरिद विक्रि(काँटा व्यवसाय), जुट, कृषिफार्म, गाई पालन, सुंगुर पालन, बाख्रापालन, व्यवसाय आदी । कृषि सामग्री, औजार, मल, विउ, गाईदाना, चोकर, कुखुरा दाना, पशुपंक्षि आहार)

क्र.सं	विवरण	पारीत
१	१ लाख सम्म	७००।००
२	१ लाख १ देखि ३ लाख सम्म	१०००।००
३	३ लाख १ देखि ५ लाख सम्म	१५००।००
४	५ लाख १ देखि २० लाख सम्म	२५००।००
५	२० लाख १ देखि माथि	५०००।००

च) शिशा, फ्रेमिंग, सजावटका सामान र जनरल गुड्स

क्र.सं	विवरण	पारीत
१	१ लाख सम्म	५००
२	१ लाख १ देखि ५ लाख सम्म	७००
३	५ लाख १ देखि १० लाख सम्म	१०००
४	१० लाख १ देखि २० लाख सम्म	१५००
५	२० लाख १ देखि माथी	३०००

छ) सुति कपडा रेडिमेड कपडा आदिब्यावसाय

क्र.सं	विवरण	पारीत
१	३ लाख सम्म	७००
२	३ लाख १ देखि ५ लाख सम्म	१०००
३	५ लाख १ देखि १५ लाख सम्म	१५००

क्र.सं	विवरण	पारीत
४	१५लाख १ देखि ३० लाख सम्म	२५००
५	३० लाख १ देखि १ करोड सम्म	४०००
६	१ करोड १ देखि ५ करोड सम्म	१००००
७	५ करोड भन्दामाथी	२००००

ज) बिशेषज्ञ परामर्श तथा व्यवसायिक सेवाः

क्र.सं	विवरण	पारीत
१	एम.डि डाक्टर	२५००
२	एम.वि.वि.एस/पशु डाक्टर	१५००
३	पशु सहायक	७००
४	कविराज होमियोपेथिक आयुर्वेद डाक्टर	७००
५	सर्जिकल समान खुद्रालाई	२५००
६	औषधि पसल थोकलाई	२०००
७	सर्जिकल सामान थोकलाई	१०००
८	भिडियो एक्सरे	५००
९	औषधि पसल खुद्रालाई	१३००
९	कविराज, होमियोपेथिक, आयुर्वेद अहेव	५००
१०	शारीरिक व्यायाम सामाग्री विक्रि	१०००

झ) टेलिचलचित्र, वृत्तचित्र निर्माण परामर्श सेवा अनुसन्धान तथा परामर्स दाता, अनुवादक, छापाखाना प्रेस स्क्रिनप्रिन्ट आदी)

क्र.सं	विवरण	पारीत
१	३ लाख रुपिया सम्म	१०००

क्र.सं	विवरण	पारीत
२	३ लाख १ देखि ५ लाख सम्म	१५००
३	५ लाख १ देखि १५ लाख सम्म	२०००
४	१५लाख १ देखि २० लाख सम्म	२५००
५	२० लाख १ देखि १ करोड सम्म	३०००
६	१ करोड १ देखि ५ करोड सम्म	३५००
७	५ करोड भन्दामाथी	७०००

ञ) केवल, इन्टरनेट, डिसहोम, नेटवर्क तर्फः

क्र.सं	विवरण	पारीत
१	३०० ग्राहकसम्म	३०००
२	३०१ देखि ५०० ग्राहक भएको	५०००
३	५०१ देखि १००० ग्राहक भएको	१००००
४	१००१ भन्दा माथी ग्राहक भएको हकमा	प्रतिग्राहक रु.१०

ट) कानुन व्यवसायीः

क्र.सं	विवरण	पारीत
१	बरिष्ठ अधिवत्ता	२०००
२	अधिवक्ता	१५००
३	अभिवक्ता	१०००
४	लेखापढि व्यबसायी	५००

ठ) लेखापरिक्षकः

क्र.सं	विवरण	पारीत
१	श्रेणी क	३०००
२	श्रेणी ख	१०००

क्र.सं	विवरण	पारीत
३	श्रेणी ग	७००
४	श्रेणी घ	५००

ङ) अन्य सेवा मार्फतः

क्र.सं	विवरण	पारीत
१	विमाएजेन्ट विदेशि	५०००
२	विमाएजेन्ट स्वदेशि	२०००
३	विज्ञापन एजेन्सी	३०००
४	शेयर दलाल	१५०००

ढ) निर्माण व्यावसायीः

क्र.सं	विवरण	पारीत
१	श्रेणी क	७०००
२	श्रेणी ख	५०००
३	श्रेणी ग	३०००
४	श्रेणी घ	२५००
५	न.पा.भित्र सूतिकृत भएका व्यक्ति तथा फर्महरु	२५००

नोटः न.पा. मा सूचिकृत नभई घर निर्माणको ठेक्का व्यवसाय सञ्चालन गर्न पाइने छैन ।

ण) कुटानी पिसानीब्यवसायीको हकमा

क्र.सं	विवरण	पारीत
१	कुटानी तथा पिसानी मात्र	६००
२	कुटानी पिसानी पेलानी	१०००
३	कुटानी पिसानी पेलानी तथा चिउरा समेत	१५००
४	कुटानी पिसानी पेलानी चिउरा मसला वेसार	२०००

क्र.सं	विवरण	पारीत
५	कुटानी पिसानी पेलानी तथा विक्रि वितरण	२५००

उत्पादनमुलक उद्योग अर्ध प्रशोधितमाल वा खेर गई रहेको माल वा अन्य सामानको प्रयोग र प्रशोधन गरी मालसामान उत्पादन गर्ने व्यवसाय जस्तै खेर गई रहेको प्लास्टिकबाट सामान निर्माण गर्ने र फोहोरबाट मलनिर्माण गर्ने व्यवसायको हकमा निशुल्क व्यवसाय दर्ता गरी अभिलेखीकरण गरिनेछ र यस प्रकारका उद्योगलाई प्रोत्साहन गरिने छ ।

पर्यटन सेवा व्यवसाय

आवास,लज, होटेल फाष्टफुड रेष्टुरा रीसोर्ट ट्राभल्स एजेन्सी स्विमिङ

क्र.सं	विवरण	पारीत
१	सानो ग्रामिण स्तर चिया पसलवा ५० हजार लगानी भएको होटेल	३००
२	५० हजारदेखि १लाखसम्म	५००
३	१ लाखदेखि २ लाखसम्म	८००
४	२ लाखदेखि ५ लाखसम्म	१०००
५	५ लाखदेखि २० लाखसम्म	१५००
६	२० लाखदेखि माथी	२५००
७	रिसोर्टहरुको हकमा थप रु	३०००

त) संचार सेवा एफ.एम समेतः

क्र.सं	विवरण	पारीत
१	१ लाखसम्म	५००
२	१ लाखदेखि २ लाख ५० हजारसम्म	८००
३	२ लाख ५० हजार भन्दा माथी	१०००
४	एफ.एम रेडियो प्रसारण	२०००

मोवाइल टावरको हकमा क्षमता र आकार बमोजिम सम्बन्धित कम्पनिसँग वार्ता गरी प्रति टावरका दरले शुल्क लाग्नेछ ।

थ) वित्तिय

क्र.सं	विवरण	पारीत
१	निजिक्षेत्रद्वारा संचालित वाणिज्य वैंक विदेशि बिमा कम्पनि	१५०००
२	बिकास वैंक	१००००
३	बित्तिय कम्पनिको मुख्य कार्यालय । विमा कम्पनि	१००००
४	मनि ट्रान्सफर लघुवित्तिय कम्पनि	३०००
५	१ करोड सम्म कारोवार भएका सहकारी	२०००
६	१ करोड देखि ३ करोड सम्म कारोवार भएका सहकारी	५०००
७	३ करोड देखि ५ करोड सम्म कारोवार भएका सहकारी	७०००
८	५ करोड देखि माथी कारोवार भएका सहकारी	१००००

नोटः बचत तथा ऋणको कारोवार नगरी पुर्णतया कृषिमा आधारित सहकारीका हकमा वार्षिक शुल्क लिइने छैन ।

द) स्वास्थ्य सेवा

गैर सरकारी अस्पताल नरसिङ्ग होम, क्लिनिक तथा ल्यावहरु लगायत स्वास्थ्य सेवासँग सम्बन्धित ब्यवसायहरु

क्र.सं	विवरण	पारीत
१	५ लाखसम्मको लागी	२५००
२	५ लाखदेखि २० लाखसम्मको	५०००
३	२० लाखदेखि १ करोडसम्मको	१५०००
४	१ करोडदेखि ५ करोडसम्मको	३००००
५	५ करोडदेखि माथी	५००००
६	संस्थागत विद्यालय स्तरबृद्धि स्विकृति प्रतिकक्षा	२०००

ध) तालिम तथा प्रशिक्षण केन्द्रहरु

क्र.सं	विवरण	पारीत
१	तालिमतथा अनुसन्धान , कम्प्युटर टाईपिङ्ग लगायत फोटोकपी समेत संचालन भई काम गर्ने हरुको हकमा कम्प्युटर तथा प्रशिक्षण, निजि क्षेत्र वाट दिईने शिक्षातथा कोचिङ्ग सेन्टर आदि ।	१५००

न) मर्मत सेवा

क्र.सं	विवरण	पारीत
१	टेक्टर, वस, ट्रक, ह्यावि ईक्वीमेन्ट कार, जिप सवारी डेन्टिङ मोटर पार्टस मिल मेसिनरी टायर रीसोलिङ्ग डाईनामाईट	२५००
२	मोटरसाईकल	१०००
३	रेडियो, घडि, टि.भि, आदी ईलेक्ट्रोनिक सामान	१०००
४	ग्यास चुलो सेल्स पम्प टायर पम्पपञ्चर ग्यास विलडिङ वक्सा मर्मत गर्ने साईकल रीक्सालुगासिउने मेसिनअन्यफोटोकपिब्याग	५००

प) अन्य सेवा

क्र.सं	विवरण	पारीत
१	बैदेशिक रोजगारमा पठाउने संस्था, हाउजिङ्ग कम्पनि	२५०००
२	उद्योग संघसंस्था आदिमा स्वदेशको लागी जनशक्ति सप्लाई गर्ने	२५००
३	कलर ल्याब	१०००
४	घरजग्गा खरीद विक्रि	१५०००
५	विज्ञापन सेवाफोटो स्टुडियो	१०००
६	ब्युटिपार्लर, केशश्रृंगार साईन वोर्ड पेन्टीङ्ग सैलुन नर्सरी	५००

"कृषि, शिक्षा, स्वास्थ्य र पूर्वाधार सुनवर्षी विकासको मूख्य आधार"

क्र.सं	विवरण	पारीत
७	मासु (खसि,कुखुरा,रागा,वंगुर आदी) खुद्राविक्रेता	१०००
८	मासु (खसि,कुखुरा,रागा,वंगुर आदी) थोक विक्रेता	१५००
९	पंचेवाजा	निशुल्क
१०	बेण्ड बाजा	१०००
११	सित भण्डार	५०००
१२	टेण्ट हाउस	३०००
१३	हाफ क्याटरीङ्ग	२०००
१४	साईवर क्याफे	१५००
१५	एग्रोभेट	१०००
१६	कवाडी पसल थोक	५०००
१७	कवाडी पसल खुद्रा	२५००
१८	ढुवानी सेवा शाखा भएका	३५००
१९	ढुवानी सेवा शाखा नभएका	२५००
२०	खानामात्र विक्रि होटेल	१५००
२१	सेटरिङ व्यवसाय	२५००
२२	१ मेशिन राखी कपडा सिलाई गर्ने	२०० थप एक मेसिन वरावर १००
२३	पेट्रोलियम पद्धार्थ बेच्ने पम्प	न्युनतम ११००० प्रतिमेशिन थप ३०००
२४	ग्यास विक्रि डिलर	१०००
२५	भाडा वर्तन, जुत्ताचप्पल, कस्मेटिक, मनिहारी हेल्थकेयर कृतिम गहना,फेन्सी समेत खुद्राविक्रेता	१२००

क्र.सं	विवरण	पारीत
२६	भाडा वर्तन, जुत्ताचप्पल, कस्मेटिक, मनिहारी हेल्थकेयर कृतिम गहना,फेन्सी समेत थोक विक्रेता	१५००
२७	डिपार्टमेन्टल स्टोर, रेष्टुरेण्ट, वेकरी सहितको	१५०००
२८	डिपार्टमेन्टल स्टोर	१००००
२९	घर नक्शा सम्बन्धि कन्सल्टेन्सी व्यवसाय दर्ता	५०००
३०	अन्य कन्सल्टेन्सी व्यवसाय दर्ता	३०००
३१	रासायनिक मल विक्रेताको सूचिदर्ता	५००

फ) उद्योग

चक उद्योग, दानाउद्योग, फिनेल उद्योग, निर उद्योग, औषधिउद्योग, उत्पादनमुलक उद्योगको डिपो, सौर्य उर्जा उत्पादन मिश्रि चकलेट उद्योग, पापड चिप्स उद्योग पाउरोटी उद्योग वरफ उत्पादन झुल तथा पर्दा उत्पादन तारजाली उत्पादन गर्ने नानोकन उद्योग काष्ट उद्योग डेरी उत्पादन चिनि उद्योग डब्वा वाल्टीन आदी बनाउने उद्योग निमार्ण उद्योग खनिज उद्योग सेलर तथा उर्जामुलकउद्योग लगायतका उद्योगहरुको हकमा ।

क्र.सं	विवरण	पारीत
१	३ लाख सम्म	५००
२	३ लाख १ देखि ५ लाख सम्म	१०००
३	५ लाख १ देखि १० लाख सम्म	१२००
४	१० लाख १ देखि २० लाख सम्म	१५००
५	२० लाख १ देखि १ करोड सम्म	३०००
६	१ करोड १ देखि ५ करोड सम्म	१००००
७	५ करोड भन्दामाथी	२००००

ब) ग्रिलउद्योग, हार्डवेयर तथा सुन चाँदीका गरगहनाव्यवसाय

क्र.सं	विवरण	पारीत
१	१ लाख सम्म	५००
२	२ लाख १ देखि ३ लाख सम्म	१०००
३	३ लाख १ देखि ५ लाख सम्म	१५००
४	५ लाख १ देखि १० लाख सम्म	२०००
५	१० लाख १ देखि २० लाख सम्म	५०००
६	२० लाख देखि माथी	८०००

माथि उल्लेखित व्यवसायको हकमा अन्य निकायलाई गरीने सिफारीस वापतको दस्तुर थप लाग्ने छ । उल्लेखित सिफारीस वापतको दस्तुर तोकिए बमोजिम हुनेछ । माथी उल्लेखित नभएका अन्य उद्योगहरुका हकमा नगर कार्यपालिकाले पारीत गरेका दररेटहरुलाई नै मान्यता दिईने छ ।

भ) निजी शिक्षा सेवा/निजी विद्यालयसँग सम्बन्धित

क्र.सं	विवरण	सामुदायिक विद्यालय पारित रु.	संस्थागत विद्यालय पारीत रु.
१	नयाँ विद्यालय आवेदन	०	१०००
२	<u>नयाँ विद्यालय अनुमति</u>		
२.१	वाल विद्यालय	०	३०००
२.२	आधारभुत विद्यालय	०	५०००
२.३	माद्यमिक विद्यालय	०	१००००
३	थप कक्षा अनुमति	०	३०००

क्र.सं	विवरण	सामुदायिक विद्यालय पारित रु.	संस्थागत विद्यालय पारीत रु.
४	विद्यालय ठाउँ/नाम परिवर्तन	०	५०००
५	**शिक्षा व्यवसाय कर वार्षिक**		
५.१	बाल विद्यालय	०	३०००
५.२	आधारभूत विद्यालय	०	५०००
५.३	माध्यमिक विद्यालय	०	१००००
५.४	अन्य शैक्षिक संस्था	०	५०००

म) वर्गिकरण नखुलेका व्यवसायहरु

क्र.सं	विवरण	पारीत
१	आलु हरीयो तरकारी थोक विक्रि	७००
२	खुद्रा तरकारी फलफुल पान पसल	३००
३	माछा मार्ने पेशेवर (व्यवसाय)	१०००

नोट

१) माथिउल्लिखित किसिम, उपरोक्त शिर्षकमा नपरेको व्यवसाय र उद्योगको किसिम हेरी माथिको करको दरमा नघट्ने गरी वार्षिक कर लिई व्यवसाय प्रमाण पत्रदिइने छ ।

२) नगरपालिकामा दर्ता भई सञ्चालनमा आएका फर्म, पसल, उद्योग आदीलाई बन्द गर्नु पर्दा आवश्यकता अनुसार निरिक्षण गरी विगत वर्षको लाग्ने वक्यौता दस्तुर जरिवाना समेत असुल गरी व्यवसाय वन्द सिफारिश दिइने छ र सो को लगत अद्यावधिक राखिने छ ।

३) व्यवसायीक फर्म नामसारी गर्दा रु.१०००।०० शुल्कलाग्ने छ ।

४) व्यवसायको किसिम निर्धारण गर्न आवश्यक भएमा सम्बन्धित नेपाल सरकारको निकायको कारोवार प्रमाणित विवरण माग गर्न सकिने छ र तोकिएको कर्मचारीबाट निरिक्षण प्रतिवेदनका आधारमा कर निर्धारण गरिने छ ।

५) नगरपालिकालाई बुझाउनु पर्ने कर, शुल्क, भाडा आदी राजश्वबाँकी रहेमा नगरपालिका बाट प्रदान गरिने सिफारिश लगायतका सेवाहरु बाट बञ्चित गरिने छ ।

६) माथिउल्लेख हुन छुट भएका करहरुको हकमा ऐन तथानियमावलिले तोकेको सिमा परिधिभित्र रही नगरपालिकाले बेला बेलामा सूचना जारी गरी वाआई परेका बेलातोके बमोजिम हुनेछ ।

७) कर बक्यौतामा पहिलो एक वर्षको लागि १० प्र श, दोश्रो वर्षको लागि १५ प्र श र यस भन्दा बढी अवधिको २५ प्रतिशत दण्ड जरिवाना लाग्नेछ ।

८) सम्पुर्ण व्यवसायहरुको व्यवसाय प्रमाण पत्र नविकरण गर्दा सो व्यवसायको दर्तामा लाग्ने करको ७५प्र.श. रकमलाग्ने छ ।

९) अपांग भएका महिला तथा पुरुष र एकल महिलालाई व्यवसायीक वनाउन प्रोत्साहन गर्ने उद्देश्यले व्यवसाय करमा ५०प्र.श. छुट दिइने छ ।

१०) संस्थागत विद्यालय बाहेक यस नगरपालिका भित्र ३० जनाभन्दा बढी रोजगार दिने व्यवसायीलाई व्यवसायकरमा १००प्र.श. छुट दिइने छ । रोजगार दिएको प्रमाणहरु स्थायी लेखानम्बर, नागरिकता, नियूक्तिपत्र आदी कागजात प्रस्तुत गर्नु पर्नेछ ।

११) नगरपालिकाको लगानी अनुदानमा हुने विकास निर्माण कार्यको उपभोक्ता समितिमा चयन हुने पदाधिकारीहरुले अनिवार्य रुपमा नगरपालिकालाई बुझाउनु पर्ने कर दस्तुर आदी बुझाएको प्रमाण पेश गर्नु पर्नेछ ।

अनुसूची ५

जडिबुटी, कवाडी र जिवजन्तु करका दरहरु

क्र.सं	विवरण	पारीत
१	१ लाख सम्म	३००
२	१ लाख १ देखि ३ लाख सम्म	५००
३	३ लाख १ देखि ५ लाख सम्म	८००
४	५ लाख १ देखि १० लाख सम्म	१०००
५	१० लाख १ देखि २० लाख सम्म	३०००
६	२० लाख देखि माथी	५०००

अनुसूची ६

सवारी साधन कर

क्र.सं	विवरण	पारीत
१	अटो रिक्सा,	१०००
२	इ रिक्सा	५००
३	टाँगा, रिक्शा, ठेलागाडी	५००
४	माथि उल्लेख भए बाहेकको सवारी साधनमा प्रदेश कानूनले तोके बमोजिम हुने	

अनुसूची ७

विज्ञापन कर

सि.नं.	विवरण	आ.व. २०७५/०७६ का लागि पारित	
		नीजि स्थल	सार्वजनिक स्थल
१	हुलाकी राजमार्ग रंगेली रोड बजार बाहेकको स्थानमा प्रतिवर्ग फिट	१०	२०
२	बजार क्षेत्रका शाखा सडकहरुमा प्रतिवर्ग फिट	५	१०
३	व्यवसायिक व्यानर प्रति हप्ता	१५०	२००
४	व्यवसायिकप्रचार प्रसार गाडीबाट माइकिङ प्रतिदिन	१००	
५	व्यवसायिक प्रचार प्रसार इ रिक्साबाट माइकिङ	२०	
६	व्यवसायीक पोस्टर प्रति हप्ता	२५	१००

माथि वर्गिकरण गरिए वमोजिम प्रचार वोर्ड राख्न स्विकृति दिंदा वोर्ड राख्न खोजिएको स्थल सार्वजनिक भएमा वा सडक मापदण्ड भित्र पर्ने भएमा सार्वजनिक र सो जग्गा नीजि भएमा वा सडक मापदण्ड भित्र नपर्ने भएमा नीजि मानी सोहि वमोजिम कर दस्तुर लगाईनेछ साथै स्थानिय व्ययवसायीले बनाएको विज्ञापन वोर्डमा कर लिइने छैन । न.पा. सँग सम्झौता भई स्विकृत शर्तहरुको अधिनमा रही व्यवसायीक बोर्डहरु लगाउनु पर्नेछ । धुम्रपान, मद्यपान, सुर्ति सेवन आदी जस्ता अस्वस्थकर वस्तुहरुको व्यवसायीक बोर्डहरु लगाउन निषेध गरिएको छ । सडकको एक छेउबाट अर्को छेउसम्म व्यानर टाँगेर राख्न पाइने छैन । सडक खनेर विच बाटोमा गेट वनाउन पाइने छैन ।

अनुसूची ८

मनोरञ्जन शुल्क

सि.न.	मनोरञ्जनका साधन	पारित
१	सिनेमा हल, सांस्कृतिक प्रदर्शन स्थल, थियटर संगीत तथा मनोरञ्जन प्रदर्शन स्थलको प्रवेश शुल्कमा	प्रति टिकट रु.१।५०
२	जादु सर्कस, चटक आदीमा प्रतिदिन	१०००

अनुसूची ९

बहाल विटौरी शुल्क

दैनिक गुद्रि हाटबजार साप्ताहिक हाटबजारमा देहाय बमोजिम बहाल विटौरी कर रकम पारित गरिएको छ।

क्र.सं	विषय	विवरण	पारीत
१	माछा, मासु विक्रि सम्बन्धि	खसि बोका काटी विक्रि गर्ने पसल	७५
		सुंगुर बंगुर काटी विक्रि गर्ने पसल	७५
		राँगा काटी बिक्रि गर्ने पसल	१२०

"कृषि, शिक्षा, स्वास्थ्य र पूर्वाधार सुनवर्षी विकासको मूख्य आधार"

क्र.सं	विषय	विवरण	पारीत
		माछा विक्रि गर्ने पसल	६०
२	कपडा तथा जुत्ता चप्पलसँग सम्बन्धित व्यवसायमा	रेडिमेड सामान र थान कपडा विक्रि गर्ने पसल	४०
		जुत्ता चप्पल विक्रि गर्ने पसल सानो	२५
		जुत्ता चप्पल विक्रि गर्ने पसल ठुलो	३०
		जुत्ता चप्पल विक्रि सिलाई गर्ने पसल	१०
३	तरकारी तथा फलफुल सँग सम्बन्धित व्यवसायमा	फलफुल नास्ता ठेलामा राखी विक्रि गर्ने	१०
		साग सब्जि डोकामा वा डालामा राखी विक्रि गर्ने	१०
		भारमा सब्जि बेच्ने	१०
		सिजन अनुसारको साग सब्जि आलु पसल ठुलो	२०
		सिजन अनुसारको साग सब्जि आलु पसल सानो	१५
		फलफुल साग सब्जि प्रति गाडा	२०
		फलफुल साग सब्जि प्रति वोरा र अन्य साना फलफुल पसलमा	१०
४	खाद्यान्नसँग सम्बन्धित	चामल दाल अदुवा, लसुनक, खोर्सानी, प्याज आदी विक्रि गर्ने पसल	२०
		किराना पसल	२०
		माछा मासु तरकारी एकै ठाउमा विक्रि गर्ने पसल	४०
५	परम्परागत सिप सँग सम्बन्धित व्यवसाय	माटाका भाडा बेच्ने पसल ठुलो	२५
		माटाका भाडा बेच्ने पसल सानो	१५
		कुचो कुनिया नाम्लो बेच्ने पसल	१०
		जडिबुटी राखी विक्रि गर्ने पसल	१५
		कपाल दारी काट्ने पसल	१५

"कृषि, शिक्षा, स्वास्थ्य र पूर्वाधार सुनवर्षी विकासको मूख्य आधार"

क्र.सं	विषय	विवरण	पारीत
६	पशुपंक्षि विक्रि सँग सम्बन्धित	जिउदो खसि बोका सुँगुर बंगुर बेच्नेलाई प्रतिगोटा	१००
		जिउदो राँगा, भैसी बेच्नेलाई प्रतिगोटा	१२०
		हाँस परेवाकुखुरा बेच्नेलाई प्रतिगोटा	१०
७	अन्य व्यवसायसँग सम्बन्धित	चुरा धागो टिका श्रृंगार मनिहारी सँग सम्बन्धित	२०
		प्रचार प्रसार गरी व्यवसाय गर्ने	२०
		बाँस प्रतिवयल गाडा	२५
		बाँस प्रति ट्रक	२००
		फलामको औजार तथा सामान बेच्ने	२५
		भाँडाकुँडा पसल	२०
		फोटो फ्रेमिंग	१०
		मर्मत कुकर टर्च छाता आदी	१०
		घेरावारा गरी जादु चटक नाच देखाउने	५०
		घेरावारा नगरी जादु चटक नाच देखाउने	१०
		पिंगझुलाआदी यस्तै प्रकारको खेल फलामको सामान प्रयोग गरी	१००
		पिंगझुलाआदी यस्तै प्रकारको खेल काठको सामान प्रयोग गरी	२५

अनुसूची १०

पार्किंग शुल्क

स्वदेशी सवारी साधनमा नगरपालिकाले लगाउने पार्किंग शुल्क

क्र.स	विबरण	पारीत
१	बस ट्रक लहरी र अन्य हेभी गाडी	रु ५०
२	माइक्रो वस कार जिप र अन्य साना चार चक्के गाडी	रु २०

३	ठेला रिक्सा इ रिक्सा अटो भ्यान आदी भाडामा चल्ने गाडी	रु १०
४	मोटरसाइकल	रु १०
५	विदेशी जुनसुकै चारचक्के गाडी	रु १००

अनुसूची ११

सेवा शुल्क, दस्तुर

क) मुल्याङ्कन

सि.नं.	मुल्याङ्कन	पारीत
१	सम्पत्ति मुल्याङ्कन	०.१ प्र.श.
२	आयश्रोत प्रमाणित	0.१ प्र.श.

ख) सिफारीस हरुको हकमा

बिषय	विवरण	पारीत	कैफियत
घर र जग्गा सम्वन्धि सिफारीस	अपुतालि सिफारीस दस्तुर	१५००	एक विघाभन्दा माथी प्रति विघा थप रु ३००
	निवेदन दस्तुर	१०	
	पक्की घर प्रमाणित	५००	
	कच्ची घर प्रमाणित	२००	
	वसोवास प्रमाणित	२००	
	व्यावसायिक घर कोठा खोल्ने	१०००	
	आवासिय घर कोठा खोल्ने घर नामसारी	४५०	
	हकभोग तथा जोतभोग र छुट दर्ता सिफारीस	५००	१ विघा भन्दा वढिका लागी प्रति विघा थप १००

"कृषि, शिक्षा, स्वास्थ्य र पूर्वाधार सुनवर्षी विकासको मूख्य आधार"

बिषय	विवरण	पारीत	कैफियत
	साना घरेलु उद्योगमा आगलागी सिफारीस	१०००	विमा प्रयोजनका लागी अन्यका लागी निशुल्क
	मझौला उद्योगमा आगलागी सिफारीस	२००००	विमा प्रयोजनका लागी अन्यका लागी निशुल्क
	ठुला उद्योगमा आगलागी सिफारीस	५००००	विमा प्रयोजनका लागी अन्यका लागी निशुल्क
	सर्वसाधारणको घर टहरा आगलागी सिफारीस	निशुल्क	
	नक्सापास किताब दस्तुर	१०००	
	संघसंस्थाको वैंक खाता खोल्दा सिफारीस	१५०	
	व्यवसाय प्रमाणपत्र दस्तुर	१५०	
	पक्की घर कायम सिफारीस वा निर्माणाधिन रहेको सिफारीस	प्रतिवर्ग फुट १	
	टिनको छाना भएको कच्ची घर कायम सिफारीस	२००	
	कच्ची घर सिफारीस	१००	
	वैदेशिक रोजगारीमा मृत्यु हुनेको सिफारीस	निशुल्क	
	नम्वरी जग्गाको रुख काट्ने सिफारीस	५००	१ भन्दा वढि रुख भए प्रति रुख २०० थप
	सहुलियत काठको सिफारीस	१०००	दाउराको प्रयोजनको लागी भए प्रति ट्रयाक्टर रु १०००
	विद्युत सिफारीस	२००	घर जग्गाको प्रमाण पेश गर्नु पर्ने

ग) अमिनबाट गरिने सबै प्रकारका सिफारीसहरु

क्र.सं.	बिषय	विवरण	पारीत	कैफियत
१	माँग निवेदनको आधारमा जग्गा छुट्याउने काम	१ कटठा सम्म	२००	घर वनाउन किचलो परी जग्गा छुट्याउनु परेमा थप रु ५००
		१ कटठाभन्दा माथी ५ कटठासम्म	३००	
		५ कटठादेखि १० कटठासम्म	५००	
		१० कटठादेखि २० कटठा सम्म	१०००	
		१ विग्गाहदेखि माथि	२०००	
		जग्गा पलटिङ्ग सिफारीस	८०० प्रति कट्ठा	नयाँ प्लटिङ्गको हकमा
२	दुरी प्रमाणित लगायतका अन्य अमिनसँग जोडिएका सिफारीसहरु	वैंकिङ प्रयोजनका लागी	५००	
		सर्वसाधारणसँग जोडिएका सिफारीस	१००	
		किचलो परी आएको हकमा	५००	
		माथी उल्लेखित वाहेकको हकमा	२००	

घ) उद्योग लगायतका सिफारीसहरु

क्र.सं.	बिषय	विवरण	पारीत
१	उद्योगदर्ता सिफारीस	चाउचाउ उद्योग	१५००
		बिस्कुट उद्योग	१५००
		चप्पलउद्योग	१५००
		सलाई उद्योग	१५००
		प्लाई उद्योग	३०००
		ससउद्योग	३०००
		कपडा उद्योग	६००
		वरफ उद्योग	६००
		कन्फेसनरी उद्योग	२०००
		काष्ठ उद्योग	२०००
		समिल सहितको काष्ठ उद्योग	३०००
		फर्निचर उद्योग	२०००
		ग्यारेज	१०००
		पेट्रोल पम्प	१००००
		मट्टीतेल डिलर	२५००
		स्टेशनरी उद्योग	२५००
		डिस्टीलरी	५०००
		हल्कापेय पद्धार्थ	२०००
		पलाष्टीक उद्योग	३०००
		पाउरोटी उद्योग	१०००

		ग्रिल उद्योग	१५००
		गलैचा उद्योग	५०००
		गार्मेन्ट उद्योग	३०००
		भुजिया उद्योग	१०००
		ईट्टा उद्योग आधुनिक भट्टाजडित	७०००
		ईट्टा तथा टायल आधुनिक यन्त्र जडान नगरेको	५०००
		पशु आहार	५००
		तामा आल्मुनियम जस्ता धातु उद्योग	१०००
		प्रेस वाहेक प्रिन्टिङ	२५००
		जुस उद्योग	१०००
		चुरोट विडि	५०००
		वेदवास फिर्निचर	५००
		लुब्रिकेन्ट उद्योग	२००००
		माथी उल्लेखित नगरीएको उद्योगका हकमा	६००—२०००
२	निजि शिक्षण संस्था दर्ता एवं अन्य कामका लागी सिफारीस	पुर्व प्राथामिक	३०००
		आधारभुत	५०००
		माध्यामीक	१००००
		क्याम्पस	२००००
		प्राविधिक शिक्षण संस्था	१००००
		स्तर वृद्धि सिफारीस (प्रतिकक्षा)	५०००

ङ) घर नक्सापास दस्तुर

क्र.सं.	बिषय	विवरण	पारीत	कैफियत
१	घर नक्सापास दस्तुर	१००० वर्ग फुट सम्म नक्सापास गर्दा प्रतिवर्ग फुट	२	१.पटक पटक गरी नक्सापास गर्नेका हकमाकुल क्षेत्रफलका आधारमा कुन वर्गमा पर्ने हो सो निर्धारण गरी सोही वर्गको कर लगाउने २. नक्सा संसोधनगर्दा कुल वुझाउनु पर्ने दस्तुर थप ३०% दस्तुर लिईने छ । ३. कायम भएको दस्तुरको ५०% धरौटी वापत न.पा मा जम्मा गर्नुपर्ने छ । जुन निर्माण सम्पन्न भएको २ वर्ष भित्र सम्वन्धित घरधनिलाई फिर्ता गरीने छ । २ वर्ष भित्र नआाएमा कानुन सदर स्यहार गरीने छ । ४. न.पा ले तोकेको समयभित्र नक्सा पास नगराएमा तोके बमोजिम जरीवाना हुने छ । ५. आ.ब ०७४/०७५ भित्र घर नक्सापास नगराएका न.पा घोषणा हुनुपुर्वका वनेका घरहरु
		१००१–१५०० सम्म को लागी	२।५०	
		१५०१ –२५०० वर्ग फुट सम्मको प्रतिवर्ग फुट	३	
		२५०१ –४००० सम्मको प्रतिवर्ग फुट	४	
		४००१देखि माथी जतिसुकै भएपनि	६	
		पर्खाल प्रति रनिङ फिट	७	
		काठको घर वागोठ घर प्रतिवर्गफुट	२	
		भुई तलामा पक्की दिवाल भई टिनको छाना भएको	३	

		न.पा घोषण हुनुपुर्व निर्माण भएको घरहरुको हकमा		लाई ०७५/०७६ का लागीपारीत दस्तुरका दर लाग्ने छ, र जरीवाना वापत २५% थप दस्तुर लाग्ने छ ।
२	घर नक्सा नामसारी दस्तुर	१००० वर्ग फिट सम्मको घर नक्सानामसारी	७५०	घर जग्गाधनिको मृत्यु भई प्रचलित कानुन बमोजिम भएका संगोलका परीवारमा नामसारी गर्नपर्दा १००० वर्गफिट सम्मको घरमा रु ५०० सो भन्दा माथी जतीसुकै भएपनि १५०० लिईने छ ।
		१००१ देखि २००० वर्ग फिट सम्म	१५००	
		२००१ – ३००० सम्म	२३००	
		३००१ – ४००० सम्म	३०००	
		४००१ – ५००० सम्म	४०००	
		५००० देखि माथी प्रति वर्गफुट	१	
३	घर जग्गा निरीक्षण तथा सर्जिमनि दस्तुर		२५०	न.पा ले भवन संहितालागु गरेपछि वा सो पुर्व परामर्श दातावा छुट्टै कर्मचारीवाट नक्सा र निर्मित घरको भेरीफिकेसन संहिता पालनाका विषयमा फिल्डमा सहजिकरण गरेवापत छुट्टै तोकिएको दस्तुर लाग्ने छ ।

च) विविध दस्तुर तथा सिफारिश

क्र.सं.	विवरण	पारीत
१	लेआउट दस्तुर	१५०
२	सार्वजनिक पुर्वाधार मर्मत दस्तुर	१००
३	थ्रिफेज लाईन जडान सिफारीस	५००
४	खानेपानीको धारा जडान	२००
५	संस्थादर्ता सिफारीस	१०००
६	सिनेमा हल खोल्ने सिफारीस	१००००
७	मेला सर्कस अनुमति सिफारीस	२०००
८	नक्सापास सम्वन्धि प्रमाणपत्र प्रतिलिपि	३००
९	घरको नक्साको प्रतिलिपि	३००
१०	अन्य प्रमाणपत्र	३००
११	सम्पत्ति कर तिरेको रसिदको प्रतिलिपि	५०

छ) अन्य सिफारीसहरु

क्र.सं.	विवरण	पारीत
१	नाता प्रमाणित गर्ने	३००
२	जन्ममिति प्रमाणित गर्ने (नक्कल)	३००
३	विवाह प्रमाणित तथा अविवाहित प्रमाणित	५००
४	अंग्रेजि माध्यम सिफारीस तथा प्रमाणित	५००
५	वसाईसराई प्रमाणित	५००
६	मृत्यु प्रमाणित	निशुल्क
७	घरपाताल प्रमाणित	२००
८	व्यक्तिगत विवरण प्रमाणित	४००
९	जिवितसँगको नाता प्रमाणित	५००

१०	हकवाला हकदार प्रमाणित	५००
११	संरक्षक प्रमाणित गर्ने तथा संस्थागत र व्यक्तिगत संरक्षक सिफारीस गर्ने	४००
१२	कागज र मञ्जुरीनामा प्रमाणित गर्ने	२००
१३	आर्थिक अवस्था कमजोर तथा विपन्नता प्रमाणित वा आर्थिक अवस्था वलियो वा सम्पन्नता प्रमाणित	कमजोर निशुल्क र वलियो ३००
१४	नागरीकता तथा नागरीकताको प्रतिलिपि लिन को लागी सिफारीस गर्ने ।	२००
१५	वहालकरको लेखाजोखा प्रमाणित	२००
१६	मोही लगत कट्टीको सिफारीस	५००
१७	घर जग्गा करको लेखाजोखा गरी सिफारीस गर्ने	१००
१८	व्यापार व्यवसाय वन्द भएको वा हुदै नभएको सिफारीस	३००
१९	मिलापत्रको कागजात गराउने निवेदन दर्ता सिफारीस	२००
२०	निशुल्क वा सशुल्क स्वस्थ्य उपचारको सिफारीस गर्ने	५०
२१	समुह दर्ता सिफारीस	२००
२२	घर वाटो सिफारीस	५००
२३	पुर्जामा घर कायम गर्ने सिफारीस	५००
२४	नामवाजन्ममिति संसोधनसिफारीस	२००
२५	जग्गाधनि पुर्जा हराएको सिफारीस	३००
२६	कित्ताकाट गर्ने सिफारीस	२००
२७	नामसारी गर्ने सिफारीस	५००

२८	जग्गाको हक सम्वन्धमा सिफारीस	४००
२९	मृतकसँगको नाता प्रमाणित	४००
३०	फोटो टाँस गर्ने (जग्गाधनि पूजाँमा) सिफारिश	३००
३१	सर्जिमिन सबै प्रकारका	५००
३२	उद्योग ठाउसारी गर्ने सिफारीस	५००
३३	जिवित रहेको सिफारीस	३००
३४	विद्यालय खोल्ने सिफारीस	१०००
३५	विद्यालयको कक्षा थप गर्न सिफारीस	१०००
३६	विद्यालय ठाउसारी गर्न सिफारीस	१०००
३७	पालनपोषणको लागि सिफारीस	२००
३८	वैवाहिक अंगिकृत नागरीकता सिफारीस	१०००
३९	कोठा खोल्न रोहवरमा वस्न सिफारीस	३००
४०	प्रचलित कानुन बमोजिम प्रत्यायोजित अधिकार बमोजिमको अन्य सिफारीस वा प्रमाणित गर्ने	५००
४१	उल्लेखित काममा थप मुचुल्का गर्नु परेमा	५००
४२	चार किल्ला प्रमाणित	५००
४३	विभिन्न प्रमाणपत्रहरुको प्रतिलिपि शुल्क	३००
४४	जिल्ला शिक्षक सहमति (जाने)	१०००
४५	जिल्लास्तर सरुवा सहमति (आउने)	२०००
४६	विद्यालय शिक्षक सम्बन्धी सिफारिस सामुदायिक/निजी	१००/३००
४७	नगरपालिका भित्र सरुवा सहमति सिफारिस	५००

ज) दण्ड जरीवाना

क्र.सं.	विवरण	पारीत	कैफियत
४	नक्सापास नगरी ४ लेबल सम्म भौतिक संरचनानिर्माण गरेमा	३५% थप	
५	नक्सापास नगरी ४ लेवलभन्दामाथि निर्माण गरेमा	७०%थप	
६	नक्सापास नगरी घरनिर्माण सम्पन्न गरेमा	सतप्रतिशत	
७	निश्चित तला वा निश्चीत डिजाईनको अनुमति लिई सो भन्दा फरक वनि वा फरक घर निर्माण गर्नेको हकमा	७० % थप	प्रस्तावित जरीवानामा नक्सा संसोधनको जरीवाना समावेश गरीएको छैन
८	घर निर्माण गर्दा सामान जथाभावि सडकमा थुपार्नेका हकमा	१००–१५००	सडकमा पुगेको अवरोध र क्षेतीको आधारमा
९	निशेधित क्षेत्रमा फोहोर फाल्नेको हकमा	५००–५०००	निषेधित क्षेत्र न.पा ले तोक्ने सोको सुचना स्थानीय रेडियो र पत्रपत्रिका तथा माइकिंग मार्फत जानकारी गराईनेछ ।
१०	निशेधित प्लाष्टिक प्रयोग गर्नेका हकमा	१००–५००	प्लाष्टीक निषेधित क्षेत्र घोषणा भएपछि कार्यान्वयन हुने र सो को सुचना स्थानीय रेडियो पत्रपत्रीका मार्फत गराईने

क्र.सं.	विवरण	पारीत	कैफियत
११	जथाभावि चौपाया छोड्नेका हकमा	१०–५०	गाई भैसि र गोरुको ५० जरीवाना र खानाखर्च रु १०० प्रतिदिन बाछा बाछी,पाडापाडी को हकमा ५०% र उल्लेखित बाहेकका चौपायामा ३० र खानाखर्च १५ प्रतिदिन पाठापाडी लगाएतको हकमा सोको ५०% ७ दिनभित्रसम्म चौपाया लिन नआएमा न.पा ले लिलाम गर्ने छ ।
१२	मलपोतको हकमा १ वर्ष सम्मको वक्यौताका लागी		न.पा हुन पुर्वदेखि आ.व ०७३/०७४ सम्मका लागी प्रति कट्ठा रु १० का दरले
१३	मालपोतको हकमा २ वर्ष सम्मको वक्यौताको लागी		न.पा हुनु पुर्वदेखि आ.व ०७३/०७४ सम्मका लागी प्रति कट्ठा रु १५ का दरले
१४	मालपोतको २ वर्ष भन्दा वढी वक्यौताका लागी		न.पा हुनु पुर्वदेखि आ.व ०७३/०७४ सम्मका लागी प्रति कट्ठा रु २० का दरले
१५	व्यवसायको वक्यौता		३ वर्ष भन्दा माथीका वक्यौता को हकमा १५% जरीवाना लाग्नेछ ।

झ) व्यक्तिगत घटना दर्ता

व्यक्तिगत घटना दर्ता ऐन २०३३ र नियमावलि २०३४ वमोजिम यस क्षेत्र भित्रका व्यक्तिगत घटना दर्तावाट आउने राजश्व स्थानीय निकायले आंफै प्रयोग गर्न सकिने गरि भएको व्यवस्था बमोजिम देहाय बमोजिमका घटना दर्तामा देहाय बमाजिमको रकम सेवाशुल्क लाग्नेछ ।

१	३५ दिनभित्र दर्ता भएका व्यक्तिगत घटना दर्ता	निशुल्क	कैफियत
२	३५ दिन नाघि दर्ता हुने व्यक्तिगत घटना दर्ता १.जन्मदर्ता रु. २.मृत्यु दर्ता रु. ३.विवाहदर्ता रु. ४.वसाई सरि आउने रु. ५.वसाई सरि जाने रु. ६.प्रतिलिपि सवै घटनाको रु. ७.सम्बन्ध विच्छेदको रु.	 १०० ५० ३०० ३०० ३०० १०० ३००	अन्यत्र वाट वसाईसराई गरी आएका र वसाईसराई सर्नुपुर्व अन्यत्रवाट व्यतिगत घटना दर्ता गर्नुपर्नेमा सो नगरी वसाईसरी सो पछि यस न.पा मा दर्ता हुने व्यक्तिगत घटना दर्ताको हकमा रु १००

अनुसूचि २

अनुमानित आयको विवरण

आ व ०७६/०७७

शीर्षक राजस्वः	आ.व.२०७५/७६ को अनुमान	आ.व.२०७५/७६ को हाल सम्मको यथार्थ	आ.व.२०७५/७६ को संशोधित अनुमान	आ.व.२०७६/७७ को अनुमान
आन्तरिक राजस्वः	**१४४००**	**५१४५९**	**१७२९७**	**१०२८०**
सम्पत्ती कर	७५००	७५	१००	२००
घरबहाल कर	१०००	२२६९	२४००	५००
घरजग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क	२५००	३५९२	४०००	३५००
सवारी साधन कर	१००	०	५	५
सेवा शुल्क (स्थानीय पूर्वाधार तथा सेवा उपयोगमा)	२००	०	५	५
दस्तुर (स्थानीय तहबाटहुने सिफारिस लगायतमा)	१५००	२४८०	२५००	२५००
पर्यटन शुल्क	२५	०	५	५
अन्य विक्रि	०	३५०	३५०	५०
सरकारी सम्पतिको बहालबाट आय	०	११७	२००	५००
न्यायिक दस्तुर	०	२	५	१०
विज्ञापन कर	७५	०	५	२५

"कृषि, शिक्षा, स्वास्थ्य र पूर्वाधार सुनवर्षी विकासको मूख्य आधार"

शीर्षक राजस्वः	आ.व.२०७५/७६ को अनुमान	आ.व.२०७५/७६ को हाल सम्मको यथार्थ	आ.व.२०७५/७६ को संशोधित अनुमान	आ.व.२०७६/७७ को अनुमान
नक्सापास दस्तुर	०	२०२	२२५	३५०
व्यवसाय कर	८००	८४५	८५०	८००
भूमिकर (मालपोत)	५०	१५२७	१६००	१६५०
अन्य दस्तुर	०	०	५	१०
बहाल विटौरी घर जग्गाकर	५००	०	३००	१६५
मृत वा मारिएका जीवजन्तुको हाड, सिंग, प्वाँख, छालामा कर	१००	०	१०	५
प्राकृतिक स्रोत साधनव्यवसायिक कर	०	०	०	०
शेयर लगानीबाट प्राप्तलाभांश तथा पूँजिगत लाभ आय	०	०	0	०
ऋण लगानीबाट प्राप्तव्याज आय	०	०	0	०
आन्तरिक ऋण	०	०	0	०
राजस्व बाँडफाँडः	**९९६२८**	**६३८२५**	**९९६२८**	**११८६८०**
राजस्व बाँड फाँड प्राप्ति संघ (+)	९१८००	६३८२५	९१८००	१०९८००
राजस्व बाँड फाँड प्राप्ति प्रदेश (+)	७८२८	०	७८२८	८८८०

"कृषि, शिक्षा, स्वास्थ्य र पूर्वाधार सुनवर्षी विकासको मूख्य आधार"

शीर्षक राजस्वः	आ.व.२०७५/७६ को अनुमान	आ.व.२०७५/७६ को हाल सम्मको यथार्थ	आ.व.२०७५/७६ को संशोधित अनुमान	आ.व.२०७६/७७ को अनुमान
राजस्व बाँड फाँड हस्तान्तरण (-)	०		०	०
अन्य आयः	**२००००**	**४००००**	**४००००**	**३८७००**
साविक स्थानीय निकायबाट हस्तान्तरण भई प्राप्त रकम	०	०	०	०
बेरुजु असुली	०	०	०	०
गत वर्षको नगद मौज्दात	२०००००	४०००००	४०००००	३८७००

सुनवर्षी नगरपालिकाको विनयोजन ऐन २०७६

सुनवर्षी नगरपालिका, मोरङको आर्थिक बर्ष २०७६/७७ को सेवा र कार्यहरुको लागि स्थानीय सञ्चित कोषबाट केही रकम खर्च गर्ने र विनियोजन गर्ने सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको ऐन

सभाबाट स्वीकृत मिति : २०७६/०३/

प्रस्तावना :सुनवर्षी नगरपालिका, मोरङको आर्थिक बर्ष२०७६/७७ को सेवा र कार्यहरुको लागि सञ्चित कोषबाट केही रकम खर्च गर्नेअधिकार दिन र सो रकम विनियोजन गर्न वाञ्छनीय भएकोले,नेपालको संविधानको धारा २२९ को उप-धारा (२) बमोजिम सुनवर्षी नगरपालिका, मोरङ्गको नगर सभाले यो ऐन बनाएको छ ।

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ :**(१) यस ऐनको नाम "सुनवर्षी नगरपालिका, मोरङको विनियोजन ऐन, २०७६" रहेको छ ।

(२) यो ऐन तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. **आर्थिक वर्ष २०७६/७७ को निमित्त सञ्चित कोषबाट रकम खर्च गर्ने अधिकार :** (१) आर्थिक वर्ष २०७६/७७को निमित्त नगर कार्यपालिका, वडाकार्यालय, विषयगत शाखाले गर्ने सेवा र कार्यहरुका निमित्त **अनुसूची १** मा उल्लेखित चालू खर्च, पूँजिगत खर्च र वित्तिय व्यवस्थाको रकम समेत गरी जम्मा रकम रु ५५,४२,२४,०००।- (अक्षेरुपी रुपैयाँ पचपन्न करोड बयालीस लाख चौबीस हजार मात्र) मा नबढाई निर्दिष्ट गरिए बमोजिम सञ्चित कोषबाट खर्च गर्न सकिनेछ ।

(२) उपदफा (१) मा उल्लिखित रकमले कुनै खर्च शिर्षकमा अपुग हुन गएमा गत वर्षको मौज्दातको रकमबाट खर्च गर्न कार्यपालिकाले निर्णय गर्न सक्नेछ।

(३) उपदफा (१) मा उल्लिखित रकम अपुग हुन गई अनुमानित आयमा संशोधन गर्नु पर्ने भई विनियोजित कार्यक्रमको बजेटमा पर्न गएको प्रभावलाई न्यूनीकरण गर्न कार्यक्रमको बजेट रकम संशोधन गर्न कार्यपालिकाले निर्णय गर्न सक्नेछ।

३ . **विनियोजन** : (१) यस ऐनद्वारा सञ्चित कोषबाट खर्च गर्न अधिकार दिइएको रकम आर्थिक वर्ष २०७६/७७को निमित्त सुनवर्षी नगरपालिका, मोरङको नगर कार्यपालिका, वडा कार्यालय र विषयगत शाखाले गर्ने सेवा र कार्यहरुको निमित्तविनियोजनगरिनेछ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कार्यपालिका, वडा कार्यालयर विषयगत शाखाले गर्ने सेवा र कार्यहरुको निमित्त विनियोजन गरेको रकममध्ये कुनैमा बचत हुने र कुनैमा अपुग हुने देखिन आएमा नगर कार्यपालिकाले बचत हुने बजेट उप शीर्षकबाट नपुग हुने शीर्षकमा रकम सार्न सक्नेछ ।

(३) उपदफा (३) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि एक बजेट उप शीर्षकबाट सो बजेट उप शीर्षकको जम्मा स्वीकृत रकमको १० प्रतिशत भन्दा बढ्ने गरी कुनै एक वा एक भन्दाबढी बजेट उप शीर्षकहरुमा रकम सार्न परेमा नगर सभाको स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।

(४) एउटै बजेट उपशिर्षक भित्रको खर्च शिर्षकमा रकमान्तर गर्दा सम्बन्धित खर्च शिर्षकमा पच्चिस प्रतिशतमा नबढ्ने गरी रकमान्तर गर्न सकिनेछ।

४. **वित्तीय अनुशासनः** (१) संघीय संसदले बनाएको विनियोजित ऐन २०७६ को दफा (७) को उपदफा (१) र उपदफा (२) को प्रावधान बमोजिम देहायको व्यवस्था हुनेछ।

क) यस ऐनको दफा (३) को उपदफा (३) मा जुनसुकै कुरा उल्लेख भएता पनि पुँजीगत खर्चको रुपमा विनियोजन भएको रकम चालु खर्चमा रकमान्तर गर्न वा सार्न पाइने छैन।

ख) प्रचलित संघीय कानुनले निर्धारण गरे बमोजिमको आय व्ययको वर्गिकरण, मुल्याङ्कन तथा लेखा प्रणाली राख्न लगाइने छ।

५. **योजना वा कार्यक्रम कार्यन्वयन सम्बन्धी विशेष व्यवस्थाः**

(१) यस ऐन बमोजिम सशर्त अनुदान अन्तर्गतका योजना वा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा थप रकम आवश्यक भएमा नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालय संग सम्बन्धित योजना वा कार्यक्रमको प्रगतिका आधारमा थप रकम माग गर्न कार्यपालिकाले निर्णय गर्न सक्नेछ।

(२) यस ऐन बमोजिम स्विकृत बजेट तथा कार्यक्रममा समावेश भएको कुनै योजना वा कार्यक्रम नेपाल सरकारको सम्बन्धित कार्यालय मार्फत कार्यक्रम गराउन आवश्यक ठानेमा नेपाल सरकारको सम्बन्धित मन्त्रालयको स्विकृती लिई त्यस्तो योजना वा कार्यक्रम नेपाल सरकारको सम्बन्धित कार्यालय मार्फत कार्यान्वयन गर्न कार्यपालिकाले निर्णय गर्ने पर्ने छ।

(३) उपदफा (२) बमोजिमको योजना वा कार्यक्रमको कार्यन्वयन गर्ने निर्णयको जानकारी नेपाल सरकार अर्थ मन्त्रालय नेपाल सरकारको सम्बन्धित मन्त्रालय, महालेखा नियन्त्रक कार्यालय र प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, प्रदेश नं. १ मा दिनु पर्ने छ।

६. अख्तियारी तथा कार्यक्रम स्विकृतीः

(१) स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ को दफा ७३ उपदफा १ अनुसार नगरसभाबाट बजेट स्विकृत भएको मितिले ७ दिन भित्र नगर प्रमुखले प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई बजेट खर्च गर्न अख्तियारी प्रदान गर्नु पर्ने छ।

(२) स्थानीय तहको संचित कोष व्यवस्थापन प्रणाली (SUTRA) मा समावेश भएका कार्यक्रम त्यस्तो कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने प्रयोजनको लागि स्वीकृत कार्यक्रम मानिनेछ।

अनुसूची १

(दफा २ संग सम्बन्धित)

नेपालको संविधानको धारा २२९ (२) बमोजिम

सञ्चित कोषबाट विनियोजन हुने रकम

नगरपालिकाको संगठानत्मक ढाँचा

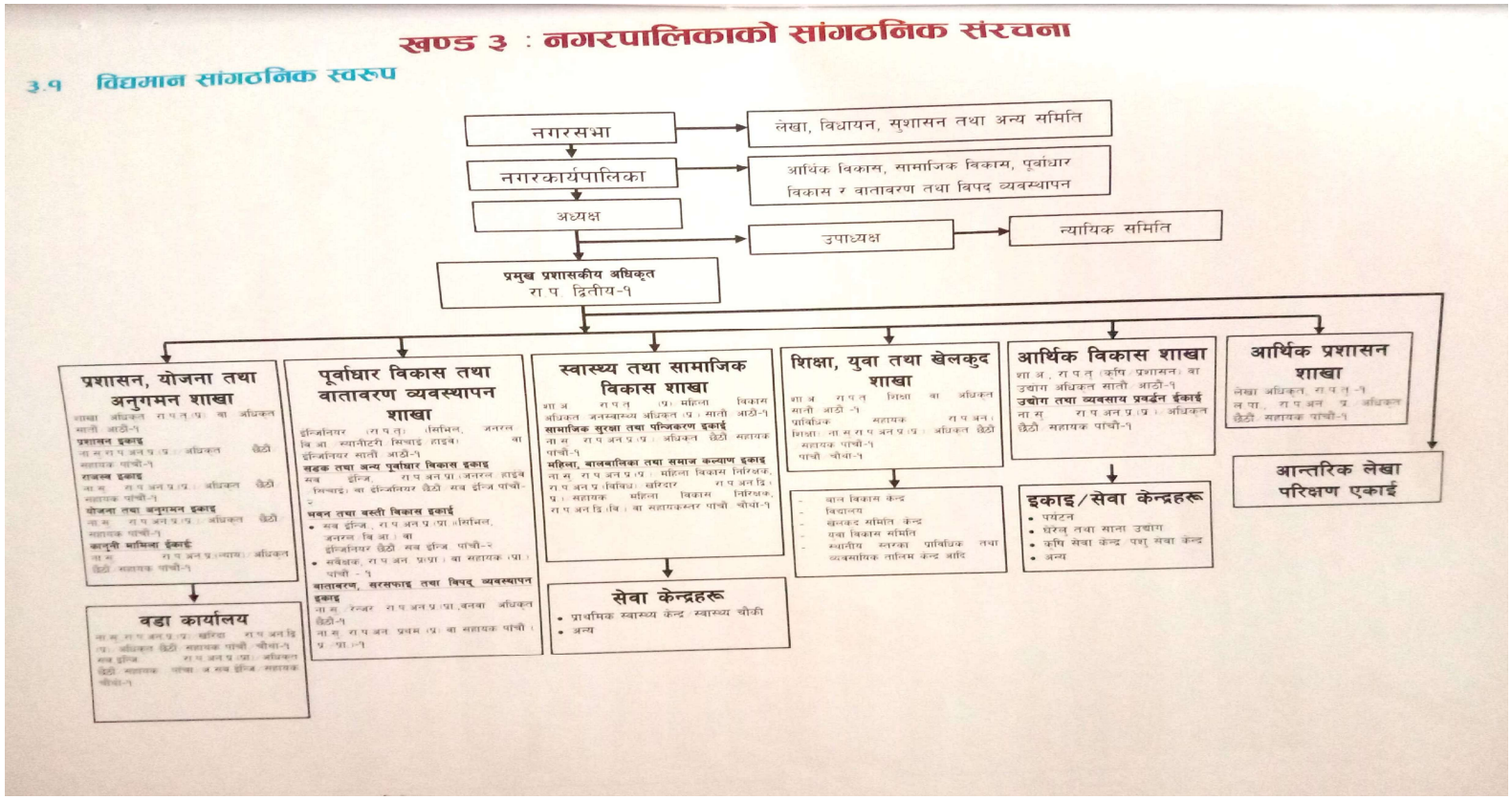

३.२ प्रस्तावित सांगठनिक संरचना

नगरपालिकाको सामाजिक, आर्थिक, भौगोलिक, राजनैतिक अवस्था तथा निर्वाचित पदाधिकारीहरु र सम्बन्धित कर्मचारीहरु संग गरिएको छलफलको आधारमा नगरपालिकाको सम्पूर्ण कार्यलाई २ भाग १) प्रशासनिक कार्य, २) विकास कार्य मा विभाजन गरि निम्नबमोजिमको संगठन संरचना प्रस्ताव गरिएको छ :

संगठन संरचना (प्रस्तावित)

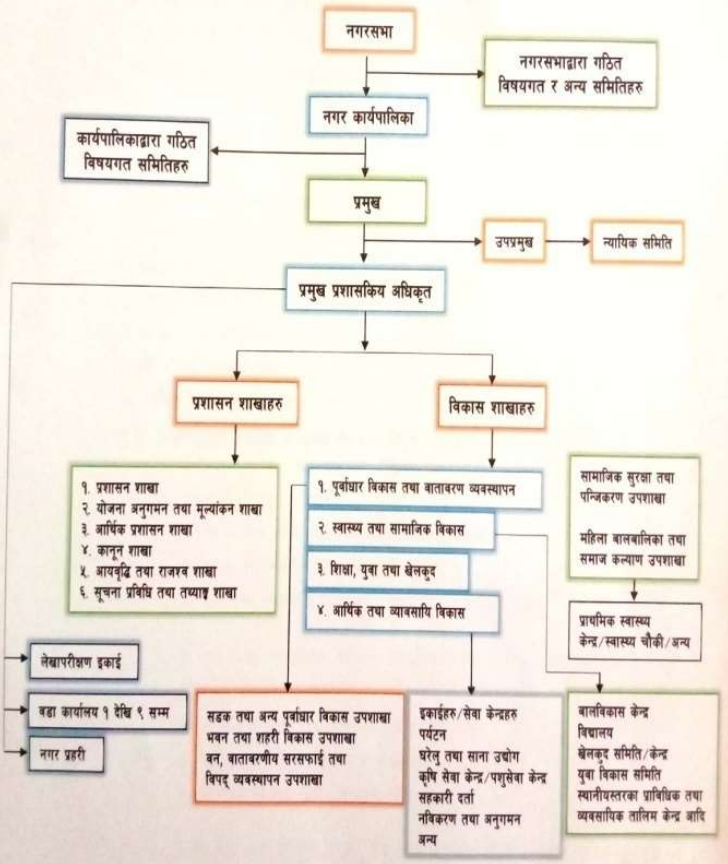

३.१.१ कर्मचारी दरबन्दीको तेरिज

सुनवर्षि नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय दरबन्दी तेरिज

क.स.	पद	तह	सेवा	समूह	उपसमूह	स्वीकृत दरबन्दी	अन्य सेवाबाट समायोजन नहुने दरबन्दी	बाँकी दरबन्दी	कैफियत
१	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	१०	प्रशासन	सा.प्र.		१		१	
२	अधिकृत	९/१०	शिक्षा	शि.प्र.		१		१	
३	सि.डि.इं.	९/१०	इन्जि.	सिभिल		१		१	
४	अधिकृत	७/८	प्रशासन	सा.प्र.		१		१	
५	लेखा अधिकृत	७/८	प्रशासन	लेखा		१		१	
६	अधिकृत	७/८	शिक्षा	शि.प्र.		१		१	
७	जनस्वास्थ्य अधिकृत	७/८	स्वास्थ्य	ज.स्वा.		१		१	
८	इन्जिनियर	७/८	इन्जि.	सिभिल	वि.ए.आ.	१		१	
९	इन्जिनियर	७/८	इन्जि.	सिभिल		१		१	
१०	आ.ले.प. अधिकारी	७/८	प्रशासन	लेखा	ले.प.	१		१	
११	अधिकृत	६	प्रशासन	सा.प्र.		३		३	
१२	प.हे.न.	५/६	स्वास्थ्य	क.न.		१		१	
१३	हेल्थ असिस्टेन्ट	५/६	स्वास्थ्य	हे.इं.		१		१	
१४	सहायक	५	प्रशासन	सा.प्र.		५		५	
१५	लेखा सहायक	५	प्रशासन	लेखा		१		१	
१६	प्रा.स.	५	शिक्षा	शि.प्र.		१		१	
१७	सब-इन्जिनियर	५	इन्जि.	सिभिल		२		२	
१८	महिला विकास निरीक्षक	५	विविध			१		१	
१९	कम्प्यूटर अपरेटर	५	विविध			१		१	
२०	अमिन	४	इन्जि.	सर्भे		१		१	
२१	सहायक	४	प्रशासन	सा.प्र.		३		३	
२२	स.ले.पा.	४	प्रशासन	लेखा		१		१	
२३	सहायक महिला विकास निरीक्षक	४	विविध			१		१	
	कार्यालय तर्फ जम्मा					३२		३२	
	वडा कार्यालय (९ वटा)								
१	सहायक	५ औ	प्रशासन	सा.प्र.		६		६	
२	सब-इन्जिनियर	५ औ	इन्जि.	सिभिल		६		६	
३	सहायक	चौथो	प्रशासन	सा.प्र.		७	६	१	
४	अ. सब-इन्जिनियर	चौथो	इन्जि.	सिभिल		७		७	
	वडा कार्यालय तर्फ जम्मा					२६	६	२६	
	कुल जम्मा					५८	६	५८	

नोट: स्वीकृत जम्मा दरबन्दी सख्या ५२ हुनु पर्नेमा ५१ मात्र भएको मन्त्रालयको पत्रमा भएको छ वा फरकको स्पष्ट नभएको

- वन सेवाको जनशक्ति
- स्वास्थ्य लाभ हेर्ने जनशक्ति

सुनवर्षी नगरपालिकाको जनप्रतिनिधिहरुको विवरण

पद	वडा	उम्मेदवारको नाम	राजनीतिक दल र स्वतन्त्र	उमेर	लिङ्ग
प्रमुख		काली प्रसाद दास	नेपाली काँग्रेस	५८	पुरुष
उपप्रमुख		मञ्जु कुमारी राई	नेपाली काँग्रेस	५३	महिला
वडा अध्यक्ष	४	श्रवण कुमार राजवंशी	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (माओवादी केन्द्र)	४५	पुरुष
वडा अध्यक्ष	३	टेक वहादुर विष्ट	नेपाली काँग्रेस	५१	पुरुष
वडा अध्यक्ष	७	प्रकाश यादव	संघीय समाजवादी फोरम, नेपाल	३४	पुरुष
वडा अध्यक्ष	५	राजेन्द्र कुमार दास	नेपाली काँग्रेस	४३	पुरुष
वडा अध्यक्ष	६	तेज नारायण ताजपुरीया	नेपाली काँग्रेस	५१	पुरुष
वडा अध्यक्ष	८	नुरुल मियाँ	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एमाले)	३८	पुरुष
वडा अध्यक्ष	९	कमलकिसोर सिंह गनगाई	नेपाली काँग्रेस	४६	पुरुष
वडा अध्यक्ष	२	प्रताप तामाङ्ग	नेपाली काँग्रेस	३६	पुरुष
वडा अध्यक्ष	१	टेक बहादुर भट्टराई	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एमाले)	४७	पुरुष
सदस्य	४	ललीत नारायण राजवंशी	संघीय समाजवादी फोरम, नेपाल	५४	पुरुष
सदस्य	८	कन्हैया लाल गनगाई	नेपाली काँग्रेस	५७	पुरुष
सदस्य	५	योगेन्द्र प्रसाद राजवंशी	नेपाली काँग्रेस	४८	पुरुष
सदस्य	५	नजरुल हुसेन	नेपाली काँग्रेस	३९	पुरुष
सदस्य	६	रामचन्द्र केवरत	नेपाल कम्युनिष्टपार्टी (माओवादी केन्द्र)	५८	पुरुष
सदस्य	४	सुकदेव केवरत	संघीय समाजवादी फोरम, नेपाल	६९	पुरुष
सदस्य	७	जवुना प्रसाद दास	संघीय समाजवादी फोरम, नेपाल	३८	पुरुष
सदस्य	७	ज्यावुल रहमान	नेपाली काँग्रेस	५६	पुरुष

"कृषि, शिक्षा, स्वास्थ्य र पूर्वाधार सुनवर्षी विकासको मूख्य आधार"

पद	वडा	उम्मेदवारको नाम	राजनीतिक दल र स्वतन्त्र	उमेर	लिङ्ग
सदस्य	१	प्रेम बहादुर राई	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एमाले)	४०	पुरुष
सदस्य	३	वज्र लाल राजवंशी	नेपाली काँग्रेस	६०	पुरुष
सदस्य	२	विनोद कुमार राजवंशी	नेपाली काँग्रेस	३६	पुरुष
सदस्य	९	मुसताक)	नेपाली काँग्रेस	५०	पुरुष
सदस्य	२	तिलकचन्द गनगाई	नेपाली काँग्रेस	६५	पुरुष
सदस्य	९	सत्यनारायण कुम्हार	नेपाली काँग्रेस	५६	पुरुष
सदस्य	३	मान वहादुर राजवंशी	नेपाली काँग्रेस	३७	पुरुष
सदस्य	६	खडग प्रसाद मैनाली	नेपाली काँग्रेस	५४	पुरुष
सदस्य	१	सिराज मिया	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एमाले)	४०	पुरुष
सदस्य	८	कन्हा मियाँ	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एमाले)	६६	पुरुष
महिला सदस्य	७	चिन्तामणि देवी राजवंशी	संघीय समाजवादी फोरम, नेपाल	४४	महिला
महिला सदस्य	४	बासो कुमारी गोढी	संघीय समाजवादी फोरम, नेपाल	४१	महिला
महिला सदस्य	३	शोभा कुमारी कार्की	नेपाली काँग्रेस	५४	महिला
महिला सदस्य	६	गायत्री कुमारी दास	नेपाली काँग्रेस	४४	महिला
महिला सदस्य	५	सुमित्रा देवी मण्डल केवरत	नेपाली काँग्रेस	६२	महिला
महिला सदस्य	८	शिला देवी गनगाई	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एमाले)	४२	महिला
महिला सदस्य	९	बविता देवी साह	नेपाली काँग्रेस	४०	महिला
महिला सदस्य	२	सीता दहाल	नेपाली काँग्रेस	५२	महिला
महिला सदस्य	१	भुमिका दुलाल	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एमाले)	३८	महिला
दलित महिला सदस्य	७	सीता देवी रिषिदेव	संघीय समाजवादी फोरम, नेपाल	२६	महिला
दलित महिला सदस्य	४	मीना देवी मोची	संघीय समाजवादी फोरम, नेपाल	५६	महिला

"कृषि, शिक्षा, स्वास्थ्य र पूर्वाधार सुनवर्षी विकासको मूख्य आधार"

पद	वडा	उम्मेदवारको नाम	राजनीतिक दल र स्वतन्त्र	उमेर	लिङ्ग
दलित महिला सदस्य	५	गल्छी देवि रिसिदेव	नेपाली काँग्रेस	५५	महिला
दलित महिला सदस्य	९	उर्मीला देवी खत्वे	नेपाली काँग्रेस	३०	महिला
दलित महिला सदस्य	८	दुखिया रिषिदेव	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एमाले)	५६	महिला
दलित महिला सदस्य	२	जसमतिया ऋषिदेव	नेपाली काँग्रेस	४४	महिला
दलित महिला सदस्य	३	सम्झना विश्वकर्मा	नेपाली काँग्रेस	३९	महिला
दलित महिला सदस्य	६	सन्झा देवी मल्लीक	नेपाली काँग्रेस	६०	महिला
दलित महिला सदस्य	१	मञ्जु विश्वकर्मा	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एमाले)	३८	महिला